

פרוטוקול הוועדה להצעת מדיניות
להסדרת התיישבות הבדואים בנגב

ישיבה מס' 14, מיום 27.03.2008

חברי הוועדה:

אליעזר גולדברג - יו"ר, שופט בית-המשפט העליון בדימוס

יוסי ישי

אחמד אלאסד

פייסל אלהוזייל

דודו כהן

בלהה גבעון

שרון גמבשו

עו"ד יורם בר סלע [לא נכח בישיבת היום]

מרכזת הוועדה: שרון ניקוליץ'

מוזמנים לישיבת היום:

ח"כ חיים אורון, עמ' 2 עד 42.

ח"כ אריה אלדד, עמ' 42 עד 72.

פרופ' אבינועם מאיר, עמ' 73 עד 98.

עליאן ג'ומעה, עמ' 98 עד סוף הפרוטוקול.

הערה: הפרוטוקול לא עבר הגהה, לא אושר ואין אחריות לגבי הדיוק
והאמור בו.

פרוטוקול

יו"ר, אליעזר גולדברג: בוקר טוב. אני פותח את הישיבה. הדובר הראשון היום הוא חבר הכנסת חיים אורון, לא רק שחבר הכנסת אורון הוא חבר כנסת, הוא גם יושב בוועדה שעסקה בנושא, אם אינני טועה, זה היה ב- 1999 ועל הכל הוא גם תושב האזור, מכיר את השטח לבריו.

נשמח, אם כך, לשמוע את דבריך, בנושא שהוועדה התמנתה לעסוק בו.

חיים אורון: תודה רבה.

ראשית, אני רוצה לברך אתכם כי אני חושב שהוועדה הזאת יש לה תפקיד, יש לה תפקיד חשוב מאין כמותו ואני מוכרח לומר שאני מהרבה בחינות, קודם כל, אני מרגיש בבית כי באר-שבע זאת הבירה שלי, אין מה לעשות, אני גם מרגיש בבית כי את כל חברי הוועדה, אולי להוציא את היושב-ראש, יצא לי לעבוד יחד אתם בכל מיני הצטלבויות שקשורות לא רק בנושא הבדואי, יוסי ישי היה מנכ"ל משרד החקלאות, אני מיניתי אותו, ועם אחמד ועם פייסל שנים ארוכות מאוד, פייסל עוד בתור ילד, הוא יסלח לי, אביו ז"ל היה חבר טוב שלי וכו' וכו'. אני אומר את הרקע הזה, משום שאני חושב שאני מנסה, אנסה להביא לוועדה איזה שהן תובנות שמנסות לשקף שתי נקודות מוצא. נקודת מוצא ראשונה של איש הנגב, שמבין שנים רבות מאוד מאז שאני בפעילות ציבורית וזה כבר הרבה זמן, שבעיית הבדואים בנגב היא לא בעיית הבדואים, היא בעיית הנגב ואם לא תופשים אותה כך, אז לא תופשים אולי את העניין המהותי וכל ניסיון להתמודד עם הבעיות הקשות מאוד של הנגב וכל התוכניות שנעשו עד עכשיו

והן סדורות על מדפים בהרבה משרדי ממשלה ובאוניברסיטה, בסוף היה להן פרק, וחץ מזה, אם לא תיפטר בעיית הבדואים בנגב, לא ניתן להגשים את מטרופולין באר-שבע, את זה, כל מיני תוכניות שהלכו אחורנית והמדינה שגתה, פשעה, אין לי קושי להגיד את המילה הזאת, באי-טיפול בנושא הזה, או בטיפול בכיוון שלא הביא לשום פיתרון. עד כאן הפתיחה הכללית ואני לא רוצה לעסוק בעניין ברמה הכללית, הפוליטית, כי אני לא חושב שכרגע זה התפקיד של הוועדה הזאת.

נקודת מוצא ראשונה שלי ואני אזכיר עוד דבר אחד, שלפרק זמן קצר, לצערי, כאשר הייתי שר חקלאות והיתה ועדת שרים לענייני המגזר הלא יהודי, המגזר הערבי, בראשותו של מתן וילנאי, מתן וילנאי ואהוד ברק הסכימו שתהיה ועדת משנה לנושא של הבדואים בנגב, בראשותי. מתן היה חבר בוועדה, מה שבדרך-כלל לא כל-כך מקובל, והיו חברים פעילים בה שר המשפטים דאז, יוסי ביילין, ושר הפנים דאז, חיים רמון. הקושי היה, אני שם אותו פה על השולחן, שהסמכות היתה בידי משרד התשתיות, השר סוויסה, שהוא מלכתחילה לא כיבד את כל המהלך שלנו. הוא בעצם תקע אותנו ובשלב מסוים התפטרנו כי ראינו שאנחנו כולנו בעצם עובדים נגד הרוח וזה חסר תכלית. האירוע המסוים היה מינוי של מישהו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני לא מצאתי בכתובים, האם היתה ישיבת ממשלה שדנה במסקנות,

חיים אורון: לא הגענו לזה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא הגעתם לזה?

חיים אורון: לא הגענו לשלב הזה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: הדו"ח קיים?

חיים אורון: הגשנו כל מיני הצעות, לא דו"ח כוללני על מצב הבדואים שאנחנו חתומים עליו. אני, יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, כי יש מסמך, חיים אורון: של-?

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה לא נקרא שם דו"ח, זה איזה סיכום של הוועדה שלכם,

חיים אורון: נכון. אבל הממשלה לא דנה בו. הממשלה לא דנה בו. למשל, יו"ר, אליעזר גולדברג: למה זה לא, בסדר, אז השר, שר הפנים התנגד. חיים אורון: פה אנחנו מגיעים, יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל הוא לא, עדיין לא קובע את כל, חיים אורון: קובע לגמרי. יו"ר, אליעזר גולדברג: את כל המהלכים. חיים אורון: קובע לגמרי. אין לי בעיה לצטט פה לפרוטוקול, יו"ר, אליעזר גולדברג: יש החלטת ממשלה?

חיים אורון: נכון. וראש הממשלה אמר - אני לא פותח היום חזית, בוא נגיד את זה פה, אין פה שום בעיה להגיד את הכל. כאשר יעקב כץ מונה לראש המינהלת ואני אמרתי זה ראש הפוך משלנו, אני הבנתי למה והבאתי כמה הצעות של אנשים אחרים, ובסוף הסבירו לי, מה זה הסבירו לי? ראש הממשלה אמר - תשמע, אני לא פותח עוד חזית עם ש"ס עכשיו, אתה רואה מה מצב הממשלה וזה מה שיהיה, אז אמרתי - אין טעם שאנחנו נעבוד, שלושה שרים שהתכוונו לעבוד ברצינות מאוד, והקדשנו לזה זמן יותר ממה שמקובל בדרך-כלל לעסוק בוועדת משנה, כב' השופט מכיר לפעמים מתכנסים, לא, סיירנו הרבה, הסתובבנו הרבה, גם בעיקר מתן ויוסי ביילין ואני, והתכוונו ואגב, יוסי קוצ'יק, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מאוד מאוד היה מעורב

ודחף את העניין. אבל נתקענו ואז התפטרנו וכל העניין הוא, אבל זאת, אם, אם כבודו רוצה, זה עוד אחת הדוגמאות של אין סוף מהלכים שאני מכיר אותם, של ועדות או של מהלכים שהתחילו עם שרים שונים, השר התחלף, הוא שינה את המדיניות, הוא לא פעל, וזה בעצם, זה בעצם הרוטינה המתמשכת של מה שקרה. אם רוצים, זה עוד פרק בתוך העניין הזה.

אני השליתי את עצמי שהוועדה בהרכב הזה שלה, אולי מנסה לשנות כיוון. ולכן קיוונו שאולי משהו יהיה, והיתה פה ציפייה מאוד גדולה בנגב, שהנה מתחילים משהו. אנחנו למשל אחת ההחלטות שכן בוצעו עד היום, זה 14 יציאות מים של ארבעה צול, תראו, ומזכירים את זה כל פעם בנגב, שהחליטו להוציא, דודו צוחק, 14 יציאות של ארבעה צול שיהיה מים ולא בצינורות של פלסים כאלה של חצי צול, שכל הנגב היה מחורר אתם, יותר מים בזבזו למקורות מאשר זה, אז יש 14 היציאות האלה וכמה ויכוחים היו שזה יהיה 14 ולא חמישה והיו צריכים להיות לפי דעתי 20, אבל זה באמת כבר היסטוריה.

ועוד התקבלה החלטה שלא בוצעה מאז, התקבלה החלטה שהיא כן היתה החלטת ועדת שרים שאף אחד לא ערער עליה, שלא משתמשים בשירותים האלמנטאריים של חינוך, בריאות ורווחה, כמכשיר במאבק על יישוב או לא יישוב. מספקים את השירותים הללו, בלתי תלוי בשאלה אם הציבור שבו מדובר הוא מועמד להעברה למקום אחר, אם הוא מקבל את זה או לא מקבל את זה. זה התקבלה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל גם אחרי זה, היה צורך לפניה לבית-המשפט,

חיים אורון: הנה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: והוא החליט.

חיים אורון: זה היה משפט,

יו"ר, אליעזר גולדברג: על אף הכל.

חיים אורון: זה היה המשפט הבא שרציתי לומר, ולמרות ההחלטה הזאת, אז

חלק גדול מהשירותים הללו היום נתונים במנגנון של בית-

משפט. גנראטור - בית-משפט, מים - בית-משפט,

יו"ר, אליעזר גולדברג: חינוך.

חיים אורון: בחינוך,

בלהה גבעון: מרפאה.

חיים אורון: מרפאה, הסעה - בית-משפט וכו' וכו'. למרות שלכאורה יש

החלטת ממשלה שאומרת שצריך לספק שירותי חינוך בלי קשר

לשאלה אם אתה מזיז אותו או לא מזיז אותו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

חיים אורון: אני רוצה להגיע למה שנראה לי כליבה של ה, ואין לי בעיה

שאתם תשאלו אותי וזה, כי אני לא רוצה להרצות פה,

יוסי ישי: אל תדאג, עוד יפריעו לך.

חיים אורון: נקודת מוצא בסיסית שלי לעניין היא שלא ניתן לפתור את בעיית

ההתיישבות בלי פיתרון בעיית הקרקעות ולא ניתן לפתור את

בעיית הקרקעות בלי בעיית ההתיישבות. עכשיו, אני יודע, יש

חברים בדואים שאומרים - תן תשובה לבעיית ההתיישבות,

קרקעות עזוב, זה שלנו קרקע, אל תתעסק עם הקרקע. עזוב

אותי מהקרקע, תיתן לי,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה היה בעבר.

חיים אורון: אני יודע. אני כבר הולך להגיד. היה פעם טענה כזאת, חזקה

מאוד, בעיקר ברמה הפוליטית, אני מכיר הרבה תוכניות על 42,

על 52 יישובים, של אנשים מהאוניברסיטה ואחרים, בדואים, אני

לא רוצה להזכיר שמות, שהניחו תוכניות כאלה. עזבו את בעיית הקרקעות, יש רק את בעיית ההתיישבות.

היתה גישה אחרת שאמרה - עזבו את בעיית ההתיישבות. יש, כל פעם זה הלך בסדר עולה, יש שלוש עיירות, לשמה נרכז את כל הבדואים. היו גם תקופות כאלה. כל יישוב נוסף היה כאילו לכבוש את הר הבית. אפילו עם שרים שמכירים את הנושא כמו בייגה שוחט, כשבאתי ואמרתי לו - בייגה, צריך עוד שלוש עיירות, אז הוא אמר - מה, אתה משוגע? מה יהיה פה? אמרתי לו - תגיד, בוא נעשה מתמטיקה, בוא נראה מה שקורה. בוא לא נלך ל-2020, נלך ל-2010, מה אתה מתכוון שבחמש עיירות, אז היה מדובר על חמש עיירות, בחמש, היו חמש עיירות מאושרות, בחמש עיירות יגורו 220,000 נפש? זאת אומרת כל עיירה צריכה להיות 40,000 - 50,000 נפש? זה מה שאתה רואה את המבנה של היישובים הבדואים בנגב, בעוד עשר שנים? זה היה ב-99, זאת אומרת, זה היה עשר שנים. ואז אמרו - בסדר, עוד שלוש עיירות. אז, אבל אמרו אני אומר, הנקודה הבסיסית היא שאין שום דרך בעולם להתמודד עם שאלת מה שקוראים הפזורה, ההתיישבות, מבלי להתמודד עם שאלת הקרקעות. ופה אני רוצה להגיד, לשים על השולחן קושי נוסף שהולך ומעצים ואין אפשרות לברוח ממנו, גם ההצעות לפתור את בעיית הקרקעות רק במקום שזה לוחץ, קרי בתוך העיירות או במקום שרוצים ולהשאיר את הכל למתישהו, הכל זה יכול להיות קרקע חקלאית היום באזור ערד, או אפילו קרקע מפונה באזור אופקים, ולהגיד - שמע, אנחנו לא מתעסקים היום בקרקעות האלה, אנחנו מתעסקים רק בקרקעות שבהן יש לנו בעיה, משום שזה מספיק גדול עלינו, אני לא מעריך שבעלי הקרקע ברובם, וכל כלל שאני מונה פה, אין שום

קושי להביא לי על-ידי מי שמתמצא בזה, דוגמה שמישהו גם אחר ואגב יכול להיות שזה מה שיהיה בעתיד.

אבל בגדול, ההחלטה שצריכה להיות זאת החלטה שאומרת שאנחנו מתמודדים עם המכלול. אגב, התמודדות עם המכלול לא אומרת שבשנה אחת פותרים את הכל ושבבת אחת פותרים את הכל. כל אחד שמצוי בעניין יודע שמדובר בתהליך אינטנסיבי של שמונה, עשר שנים, ובתהליך מתמשך שיימשך יותר שנים. אבל יש פה שאלה גדולה, האם נשארים בעקומה הקיימת, שבעצם אפס טיפול, מאז חוק השלום, מאז תל מלחתא, שהייתי מאוד מעורב בו גם אז כחבר כנסת ומי שעמד בראש המינהלת אז היה חבר קיבוץ שלי, דודיק שושני, שאני מבין שהוא הופיע פה, יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

חיים אורון: ואני הייתי מעורב בזה משני הכיוונים, מאז בעצם יש פה איזה עסקה, שם איזה עסקה, אבל בעצם המהלך כולו תקוע. אם מתכוונים להתמודד עם שתי השאלות האלה ביחד, אני חושב שפחות או יותר, המנגנונים מונחים על השולחן, השאלה אם לוקחים אותם.

יש מי שחושב שמנגנון האכיפה יפתור את העניין, הוא לא פותר את העניין. כולם, אני יודע שנתנו לכם את כל הנתונים, כמה בתים בונים, דודו, יש לו את הנאום הזה מוכן, אני כבר שמעתי אותו חמש פעמים, כמה בתים בונים לא חוקיים, So called, בונים כל שנה וכמה הורסים. אז יהרסו 200, בשנים הכי הכי הכי, על כל אחד זה תהיה מלחמת עולם. וייבנו 2,000 או 1,000 בשנה או 2,000 בשנה.

מנגנון האכיפה, שיש לו מקום, הוא חלק מהכלים הלגיטימיים של המדינה להשתמש בהם, אבל כאשר הוא הופך להיות הנבוט

הגדול ועל-ידו אין שום כלים אחרים, אז הוא גם נעשה לא יעיל והפעלתו כרוכה בכוחות שהם בלתי סבירים לחלוטין ואז היה סיפור שכשהוועדה שלי פעלה, שנתיים היתה החלטה להפסיק להרוס, נכון, והאשימו אותי שבגללי בנו בנייה בלתי חוקית כי בתקופתו של חיים אורון כראש הוועדה, הפסיקו להרוס.

סליחה, הבנייה הבלתי חוקית היא לא כי הפסיקו להרוס כי עכשיו אין החלטה להפסיק להרוס, להפך, יש כל הזמן החלטות להרוס ולהרוס ולהרוס, ומה יוצא מזה? אני מסתובב. איפה שאני לא זז. השכנים הכי קרובים שלי זה לאקיייה, היישוב הכי קרוב לקיבוץ להב הוא לאקיייה, שאני נוסע לפה, אני עובר דרך לאקיייה ועל-יד חורה ועל-יד תל שבע. אלה הזה, ואני רואה בדיוק מה שקורה. ובעיקר אם אני נוסע משוקת לערד, כולנו רואים מה שקורה. וכשנוסעים בכביש דימונה, כולם רואים מה שקורה. וכשאתה נכנס חצי קילומטר, שחלק גדול מהישראלים לא מכירים אותו בכלל, אתה יורד מהכביש באום בטין, 200 מטר פנימה, ואתה רואה עולם אחר לגמרי. עולם אחר לגמרי, שרוצים להפעיל, עד כמה שרוצים שמה חוקי אכיפה, מה יגידו לאנשים שעושים שמה? בריבוי טבעי כמו שקיים, ב- 2000 - 2500 משפחות חדשות כל שנה, ב- 4,000 ילדים כל שנה, אז נניח בסדר, אז רק זה, המתמטיקה הזאת אומרת צריך עוד 2000 בתים כל שנה. רק בשביל אנשים שמתחתנים, אני עוזב את כל הסיפורים, מביאים נשים. תמיד יש איזה סיפורים שמביאים נשים. אז כמה נשים הביאו השנה? 50?

דודו כהן: מעט מאוד.

חיים אורון: מעט מאוד. אז בכנסת עולה אחד ונואם, לא רוצה להגיד עכשיו

שמות - מביאים נשים מירדן ומהרצועה. אתה לוקח אותו בצד

ואתה אומר - תשמע, בסדר, הביאו נניח, אני אמרתי 100, אז אתה אומר לי טעיתי בגדול, מה עושים עם ה- 2000 שלא הביאו משום מקום, הם התחתנו נישואים לגיטימיים לחלוטין. איפה הם יהיו? בתוך רהט, בתוך היישובים. עזבו עכשיו את הפזורה, בתוך היישובים, מה קורה אתם?

אז יש, אז אני אומר, כלי האכיפה הוא כלי, אבל ישנם שני כלים שאנחנו או לא משתמשים בהם או לא מתכוונים ופה אני רוצה, חברי הוועדה, כב' השופט, להגיד את הדבר העיקרי. האינטרס העליון שלנו ואני אומר את זה כישראלי, כציוני. האינטרס הגדול שלנו להפוך את הסכסוך הזה ליותר ויותר סכסוך אזרחי ופחות ופחות לסכסוך בין עמים. אני לא אומר שאין מי שרוצה לדחוף אותו לפינה הזאת. אנחנו לא חנקין והם לא יכולים את הקרקע לקחת לשום מקום. הדבר היחידי שאי-אפשר לקחת מהנגב, זה את הקרקע. לא לסעודיה ולא לירדן, היא תישאר פה לאורך כל השנים.

בואו ניתן לקונפליקט הזה את המימדים האזרחיים שלו ונשתמש בכלים שבו מתמודדים במישור האזרחי. וככל שנשתמש בזה יותר, אני יודע שמה שאני אומר, יש בו מידה של תמימות. אבל אני חושב שמעבר למידה של תמימות, יש בו גם איזה שהיא תפישה שאומר - זה סכסוך אזרחי, הוא מתקיים בירדן, אני קראתי חומר על ירדן, הוא מתקיים במקומות אחרים שבהם היה מציאות כזאת שקבוצות שחיו באורח חיים מסוים, שינו באופן דרמטי את אורח החיים שלהם, ונוצרו בעיות. או בעיות של קניין, או בעיות אחרות. צריך לנסות להעביר את המסלול הזה למסלול אזרחי כמה שיותר.

ואז נשארים, כאשר מדובר בנושא הקרקעות, מדובר בשני כלים שהם תנאי הכרחי בכלל להתמודד עם העניין. הראשון זה שינוי מהותי בגובה הפיצוי, דיפרנציאלי, מדורג, מותנה במיקום הקרקע, מותנה גם בערכה. אבל הוא לא יכול להיות שמאות נטו במובן הזה שהוא מנותק מכל מיני דברים אחרים. אבל כן יש משמעות לערך, יש משמעות לקרקע שהיא באמצע לאקיייה, למשמעות של קרקע שהיא קרקע טרשים ובאמצע קרקע חקלאית שהיא נמצאת מחוץ לכל תוכנית המתאר מחוץ לכל הקווים הכחולים, הקיימים והעתידיים. ויש להם ערך שונה. עוד הפעם, כפי שקיים במישור האזרחי, ויש כללים שונים מה עושים אתם ויש כללים שונים איך,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל כשאתה מדבר שינוי בגובה הפיצוי, פיצוי עבור מה? מפני שהרי בשעתו, בשנות ה-70, הגישו תביעות הסדר, יש, ומסיבות שכולנו מבינים, לא טיפלו בתביעות האלה, וכל הנושא של ההסדר תקוע.

חיים אורון: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: עכשיו, ישנן תביעות שעדיין לא הוכרו. אז איך, איך אנחנו נותנים משמעות לשינוי בגובה הפיצוי? פיצוי עבור מה? מי קובע? על מה?

חיים אורון: השלב הראשון הוא כמובן ההכרה. עכשיו השאלה היא מהם כלי ההכרה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

חיים אורון: אני יודע את הקושי. השאלה היא מהם כלי ההכרה. אם רוצים ללכת בכלי ההכרה ופה אני חורג מהתחום האזרחי נטו, אתה צריך להביא רישום בטאבו, שהקרקע היא שלך או סוג בעלות כזאת שקיים בכיכר המדינה בתל-אביב. אגב, גם לא תמיד.

אם רוצים להפעיל את הכלי הזה, אז אנחנו חוזרים חזרה לשנות ה-70. אם אתה בא ואתה אומר, למשל, ואני לא רוצה עכשיו לקבוע את הקריטריונים, שבסוף גם יהיה להם היבט משפטי, ביסודו של דבר מי שמוכיח חזקה בקרקע, עיבודה או חיים עליה, לפרק זמן שייקבע, בשנים שקדמו, משנות ה-30 וה-40 לפני מלחמת השחרור, לפני שחלו פה כל השינויים הגדולים, מי שיכול להוכיח את הדברים הללו, ואני אומר במפורש, בכלי הוכחה כאלה שצריכים אתם מידה של גמישות. כי אם מישהו רוצה לדקדק עד הסוף, הרי העניין נבחן כבר אלף פעמים בבית-המשפט העליון וכולם נזרקו. אז נישאר באותו מקום.

אני מבין שאם הולכים על-פי הכללים המשפטיים הקיימים, הפשוטים, מבלי לשנות אותם, אני, היות ואני מאמין בבית-המשפט העליון, שבית-המשפט העליון שילח מעל פניו את כל מי שתבע, הוא אמר - אין לכם אחיזה, על-פי הכללים הקיימים. עכשיו השאלה אם המדינה יש לה כוח לבוא ולשנות. אני משנה את הכללים, למשל, בעיקרון שאני אמרתי אותו פה עכשיו. לא יכול להיות מצב שעל-יד נבטים, אתם בטח שמעתם את זה פה איזה עשר פעמים כבר, יש משפחה אחת שטוענת תביעת בעלות על הקרקע אבל יש יהודים שקנו ממנה את הקרקע ב-47 ורשמו את זה בעזה וזה מוכח שקנו את זה מהם. היהודי שקנה את הקרקע בנבטים ב-47, הוא, יש לו בעלות, ומי שמכר לו את הקרקע, משום שהוא לא רשם, אין לו בעלות. איך חיים עם זה? איך חיים עם זה?

עכשיו, אם לא מתגברים על הדילמה הזאת, אז אנחנו נישאר באותו מקום.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל צריך מנגנון להכרה בזכויות.

חיים אורון: נכון, נכון, והמנגנון, יו"ר, אליעזר גולדברג: והמנגנון הזה צריך לעסוק בפרט, חיים אורון: נכון. הוא יעסוק, הוא לא, הוא לא מוכר פה בזכויות של העם הפלסטינאי על קרקע בנגב. מוכר פה, יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו, אתה אומר, בפרט, ולקבוע את העובדות לגבי מידת הזכויות, גודל הזכויות וכן הלאה. חיים אורון: כן, כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה מנגנון שיכול לעכב את ההמשך, מפני שעד, השאלה היא, עד אז, עד למציאת התשובה לכל נושא הבעלות, מה קורה? הכל מוקפא, או מזיזים את הגלגלים? חיים אורון: אני מעריך שגם כאן יש דרגות בקודש. יש מקומות ויש נושאים שהם יותר פשוטים להוכחה ויש נושאים שהם יותר מסובכים להוכחה. יכול להיות שלאותה משפחה, עכשיו עוד הפעם, אנחנו היום כבר מדברים בדור שלישי ורביעי. זאת אומרת, מה שפעם היה תביעה של אדם אחד, היום השתרשרה לאין סוף אנשים. יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, ברור.

חיים אורון: וכמובן מה שמסבך את העניין עוד יותר וילך ויסתבך עם השנים עוד יותר.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן. חיים אורון: אז יש מקומות שבהם התביעה היא יותר פשוטה ויש מקומות שבהם התביעה יותר מורכבת. יכול להיות שלאותה משפחה ישנם חלקים שהם יותר פשוטים וישנם חלקים שהם יותר מסובכים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה אותו מנגנון. אותו מנגנון ואותם כללים, אותם קריטריונים יחולו על כולם.

חיים אורון: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אני שואל, האם הנושא, נושא הבעלות, בטכניקה או במנגנון שאתה מדבר עליו, מעכב את המשך הטיפול,

חיים אורון: הוא לא מעכב כלום,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, תראה,

חיים אורון: מה הוא מעכב? היום, אף אחד לא מצליח להזיז אף אחד משום מקום.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא, הרי אם אנחנו אומרים, הנטייה, אם אנחנו אומרים, הנטייה היא להכיר ביישובים הקיימים, אם זה אחת הגישות האפשריות, להכיר ביישובים קיימים, לתת להם הכרה, איך אתה נותן הכרה עוד לפני שפתרת את הנושא של הבעלות? אתה צריך קודם לקבוע שיש להם זכויות שם, שיש להם מעמד ואז אתה אומר - עכשיו, מבחינה תכנונית, אני מגדיר את הקו הכחול, אני קובע את הנושא התכנוני. אבל אחרת, אתה קודם תתבע את הנושא התכנוני, אתה תשאיר אותם במקום ורק לאחר מכן תדון בנושא הבעלות? הרי זה לא מתקבל על הדעת.

חיים אורון: קודם כל, זה בדיוק מה שקרה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אנחנו רוצים לשנות את מה שקרה.

חיים אורון: אני חושב שלא, הרי אתה אז תעלה את השאלה מה זה נקרא בכל היישובים הקיימים. מה זה יישוב קיים? 100 משפחות? 1,000 משפחות?

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא, בסדר,

חיים אורון: רגע, ברגע, אם, אני מציע ללכת, אני חושב שהבנתי את השאלה,

יוסי ישי: אתה פתחת בזה שאמרת שההתיישבות, הסדרה וההתיישבות צריכים להיות ביחד.

חיים אורון: כן.

יוסי ישי: ואמרת - אין טעם להתחיל לטפל בהתיישבות אם אתה לא מטפל בהסדרה. מצד שני, ההסדרה כנראה היא מסובכת ומורכבת, ואז המשמעות שצוואר הבקבוק יהיה הסדרה ואז ניתקע בהתיישבות. זה בדיוק מה שהשופט,

חיים אורון: אני מציע שלב נוסף.

יוסי ישי: תנסה להוציא אותנו מהסיפור הזה.

חיים אורון: הסיפור הוא מאוד פשוט. השיקול כמה יישובים יהיו בנגב, הוא לא תלוי בטיב הבעלות על הקרקע, הוא תלוי בשיקולים תכנוניים.

יוסי ישי: נכון.

חיים אורון: נגיד, לצורך העניין, מדינת ישראל אמרה, יש עכשיו שבעה, עשרה, 12, כל אחד סופר אחרת, אבו-באסמה זה אחד, אז כולם מכירים כבר, גם, כל הוויכוח על המספר שהוא היה פעם פטיש, הוא נראה בעיני בלתי שייך. לצורך העניין, יש תכנון ויש אין סוף הצעות לזה, יש הגדרה שפה יהיו המקומות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש היום, לפי שיטתם של, לפי שיטתה של המועצה של הכפרים הבלתי מוכרים, יש 46.

חיים אורון: 46.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כנראה שזה לא כל המספר, יש יותר.

דודו כהן: יש עוד.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש עוד.

עכשיו, אם אנחנו אומרים בעיקרון לא ניתן לכולם הכרה מפני שאם ישנם עשרה, עשר נפשות שיושבות באיזה צריף, לא ניתן להם הכרה כיישוב. אבל נגדיר ונאמר מהו המספר המינימאלי להכרה בו כיישוב. אבל ההכרה הזאת איננה מנותקת מהמציאות. אנשים יושבים בשטח.

עכשיו, ניקח מקום בלתי מוכר, יישוב בלתי מוכר, עם אלף נפשות, לכל הדעות אם אנחנו נחליט כך, צריך להשאיר אותו במקומו. אבל איך אתה מחליט להשאיר אותו במקומו, לפני שאתה אומר יש לו בכלל זכויות שם, זכויות לפי מנגנון, המנגנון המקל, לא המנגנון המשפטי, המנגנון המקל. אז קודם כל צריכות להתברר הזכויות, איך אתה יכול להגיד היישוב הזה יישאר שם, לא נזיז אותו, אנחנו לא יודעים בכלל אם יש להם זכויות.

חיים אורון: בוא ניקח שתי דוגמאות קצה והחיים נמצאים בין שני הקצוות - אום בטין ועזמה, איך קוראים לה? ודיר הדאג'. בדיר הדאג' אין תביעות בעלות, הכל מדינה. אף אחד לא תובע שם שום דבר. המדינה החליטה להקים שמה יישוב, יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

חיים אורון: מאה אחוז.

באום בטין, יש תביעות בעלות על הכל ואני חושב שיש הבנה שתביעות הבעלות יש להן בסיס, אני לא, נגיד, גם, אני צודק, דודו? באום בטין-?

דודו כהן: שזה בתביעות בעלות - כן. אם יש בסיס או לא, אני לא,

חיים אורון: אני אומר, אתה יודע מה? אני אומר, אתם יודעים מה? אני אומר, עזבו. לפי הבנתי, באום בטין תביעות הבעלות הן, אם הן לא חזקות, אז אני כבר לא יודע מה יהיה חזק. אום בטין יש תביעות בעלות. המדינה החליטה, אני מקווה בתיאום עם התושבים, שפה בשני המקומות ישנם יישוב, אל"ף.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ומה מידת ההצלחה?

חיים אורון: דקה. אני תכף אגיד לך, אני כבר אומר לך מה מידת ההצלחה ואיפה הכישלון.

באום בטין, הכישלון הגדול, הוא כישלון אחרי שכבר הגיעו לתוכניות, הוא כישלון של המדינה, כי המנגנון שיהיה באום בטין האפשרי היחידי הוא מנגנון של איחוד וחלוקה ואז אתה מגיע לשאלת הגדרת הערך של מה שהוא בתוך ומה שבחוץ, כי לא יתקבל על הדעת שמישהו שבמקרה נופל 50 מטר מעבר לקו הכחול, ואני מדבר על מקרים שאני מכיר אותם עם השם הפרטי שלהם, הוא יוצא באפס, ואחיו או השכן שלו, שבמקרה חילקו את ה, הסבא חילק את האדמה, הוא נעשה מיליונר. לכן המנגנון, עוד הפעם, האזרחי הקיים בכל מקום אחר, של איחוד וחלוקה, יפעל כאן ואז יהיה כל הכלים האלה יעבדו,

אחמד אלאסד: ברשותך, היום מה שמעכב את היישוב גם באום בטין, זה לא רק מה שאתה אומר. היום הבדואים לפחות גם באום בטין אומרים - אם אני עשיתי הסדר עם המדינה, למה אני צריך לחכור מהמדינה? למה אני לא יכול בבעלות שלי על מגרש שאני גר עליו? למה אני צריך לחכור אותו ל- 49 שנה?

חיים אורון: רגע, אחמד,

אחמד אלאסד: זה המחלוקת.

חיים אורון: רגע, דקה.

אחמד אלאסד: גם בדירג'את וגם זה באום בטין, זה הנושא העיקרי.

חיים אורון: אבל אני עוד מגיע לשאלה של השופט. מרגע שנאמר פה יש יישוב ולקחתי שתי דוגמאות, אחת אין שום תביעת בעלות, עד כמה שאני יודע, בעזמה, בזה, והשנייה מלא תביעת בעלות. קודם כל מתחיל הדיון שפה יש יישוב. הבדואים רוצים שמה יישוב, גם פה וגם פה.

עכשיו אני מתחיל את הדיון ואני אומר - פה, אצל העזמה, אין שום בעיה, אני מתכנן יישוב, אני פועל כמו שאני, יש שטח מדינה, אף

אחד אין תביעת בעלות, אני מתכנן. ואז מתחיל הדיון, כמה עולה מגרש ומי משלם אותו. אני עוזב אותו.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: זה מקרה פשוט.
 חיים אורון: זה המקרה הפשוט.

המקרה המסובך הוא באום בטין ועכשיו אני בא ואני אומר - תראו, 80% מהשטח באום בטין, ואלה הנתונים, הוא שטח בתביעות בעלות, צריך שמה להביע 20% שטח מהמינהל, בריב עם יישוב שכן, לא רוצה להיכנס, לסבך אתכם בכל הדוגמה, יהודי ובדואי אחר, והמדינה החליטה שזה הקו הכחול של אום בטין, יש בתוכו 80% שזה 4,000 דונם בבעלות, 1,000 דונם שזה קרקע מדינה. אנחנו עושים מתוך זה חבילה אחת, נותנים לכל אחד את המספר שלו, את האחוזים שיש לו, באיחוד וחלוקה, וזה גובה הפיצוי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: באום בטין הקרקע הופקעה.

חיים אורון: לא. עוד שום דבר לא קרה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא? באום בטין?

יוסי ישי: רק תביעת הבעלות.

חיים אורון: לא, לא הופקע, שום דבר.

שרון גמבשו: שאלה שמחזירה אותך רגע להצעה המקורית שלך, לפני שחיברנו את זה לשאלת ההתיישבות בטווח הקצר, איך זה מתחבר.

דיברת על הגמשת המנגנון של בחינת החזקה ברמה המשפטית. נניח שבאמת הגמשנו את המנגנון והוא בוחן את אותם דברים שאתה דיברת עליהם, התיישבות משנות ה-30, החזיקו בקרקע, עיבדו וכו', אבל עדיין ברור לנו שבכל הגמשה שלא תהיה, עדיין אנחנו לא נגיע למצב שאנחנו נכיר במאה אחוז מהתביעות, נכון? זה ההיגיון הפשוט. נניח שיוכרו, סתם אני זורק מספרים לחלל

האוויר, 30% או 40% מהתביעות, ביחס לאפס הכרה היום, על-פי הכלים הקיימים. בוא נתקדם צעד אחד קדימה, הרי זה לא מביא להסדרה של העניין, עם קצב הריבוי וכו', בעוד עשר שנים מהיום, אנחנו נמצאים פחות או יותר עם אותו היקף פזורה, שיש לנו היום, אחרי שטיפלנו ב- 30% מהתביעות.

איך אנחנו, אתה יורד לסוף דעתי בעניין?

חיים אורון: כן, אבל אני חושב,

שרון גמבשו: איך אנחנו, הרי זה לא יפתור את העניין, כי צריך גם את השלב הבא להסתכל, OK, פתרת חלק מהעניין, אבל אני רוצה לראות את הפיתרון ההוליסטי, הכולל של העניין.

חיים אורון: הפיתרון ההוליסטי הכולל אומר - תפתח את אום בטין, תקים בה 10,000, אני סתם אומר עכשיו מספרים, עזוב אום בטין, תיצור יחידות, תגיד יש פה שכונה. הרי חלק גדול מהאנשים שנמצאים בחוץ אין להם תביעות בעלות. בתוך הפזורה יש חלק שהם, אין להם תביעות בעלות בכלל, מה שקוראים הפלאחים, יש חלק שיש להם תביעות בעלות, הבדואים של פעם, חלקם יושבים בתוך העיירות, חלקם יושבים בחוץ, יש פה שתי אוכלוסיות שונות. השאלה מה שהשופט אמר לי קודם, זה היה פעם. האם חלק גדול מהציבור שבו מדובר, בתנאים מסוימים רוצה לשנות את תנאי חייו ולצאת מתוך החיים בפזורה, בלי מים, בלי חשמל וכל הדברים האלה, וחלק גדול, האם הוא מוכן להיכנס להתיישבות מסוג אחר, תכף נגיד לאיזה סוגים של התיישבות, ואם התהליך הזה יתחיל. כרגע, התהליך הזה תקוע. לא רק שהוא תקוע, הפזורה הולכת וגדלה. זה מה שהיה התהליך עכשיו. מה זה נקרא, קוראים לזה פזורה וזה מילה כזאת. זה תתנאים אנושיים, זה מקום לא מוסדר, זה בנייה לא חוקית, שפעם

היו הורסים פחון, עכשיו בונים וילות שאין שום אפשרות תהיה בעתיד להתמודד עם זה. זאת אומרת, כל המגמה, אם אתה שואל אותי מה, קודם כל, מי שמבין שזה התהליך, הוא צריך להפעיל כלים מאוד דרמטיים, וכלים מאוד דרמטיים, שרון, קשורים גם בכסף, גם בנכונות לפשרות יותר מרחיקות לכת, למשל, כי אני באתי רק לכלי אחד. הכלי השני זה הוויכוח כמה נותנים לו פיצוי בקרקע. לבדואים מתברר שכבר לא רק לבדואים. עם השנים. יש רצון להיות בעלים על קרקע כמה שיותר. קבענו 20%, למה 20%? כי אנחנו צריכים לגאול את הקרקע. אנחנו חנקין. אני לא חנקין. עוד לא ראיתי בדואי אחד,

יו"ר, אליעזר גולדברג: 20% כשהוא עוזב את השטח?

חיים אורון: כשעוזב את השטח, כן. ואני אומר תשנו את הקריטריונים. עד 50%. לדעתי, עד 60%, אל"ף, משום שהיום, ופה יש מגבלות,

יוסי ישי: בבעלות או בחכירה?

חיים אורון: בחכירה, כמו שאני חוכר. הליכה לדורות. כמו שאני חוכר, בחכירה ל-99, 99, עם כל הכללים.

יוסי ישי: מאה אחוז.

חיים אורון: כן, כן, בחכירה, כמו ש,

יוסי ישי: ההבדל פה הוא חשוב.

אחמד אלאסד: אבל על זה המחלוקת.

יוסי ישי: הנקודה הזו היא מאוד חשובה.

אחמד אלאסד: היום יש יישובים תקועים רק בגלל המשפט הזה.

יוסי ישי: אני לא בטוח ששמעו אותך.

יו"ר, אליעזר גולדברג: רק שנייה, רק שנייה.

יוסי ישי: היה לי חשוב שתחדד את הנקודה, זו פעם ראשונה שאנחנו מעלים את הנקודה איך תיראה, איך ייראו הזכויות בעתיד. ואתה

למעה בא ואומר, אתה מצד אחד רוצה להיות גמיש יותר וללכת
אולי מעבר ל- 20% ואתה אמרת אפילו עד 50%, אבל אתה אומר
בצורה ברורה - בחכירה לדורות ולא בבעלות.

חיים אורון: עכשיו, יוסי, בשביל להיות עוד טיפה מדויק ואולי אחמד יתקרב
אלי, אני אהיה גמיש יותר בקו הכחול,

יוסי ישי: לגבי בעלות?

חיים אורון: לגבי בעלות וגמיש פחות בשטחים הפתוחים ואז אני משווה אותך
אלי.

יוסי ישי: מאה אחוז.

חיים אורון: אני משווה אותך אלי. אני חוזר עוד הפעם, אלי כמי,

יוסי ישי: אלי זה אומר לקיבוצים ולמושבים בארץ.

חיים אורון: אני הבית שלי עומד על קרקע בחכירה לדורות, ל- 99, 90 שנה.

יוסי ישי: נכון.

חיים אורון: אגב, שאין לי זכות פרטית עליו. ואני לא יכול למכור אותו לאף

אחד, אבל עזוב, כי אני קיבוץ. בעומר, הבית בעומר, עומד על
קרקע ל- 99, 99. מה שבמדינת ישראל נכון לכולם, ש- 99, 99,

אם אתה מקבל את העמדה שלי, שהקרקע היא קרקע של
המדינה ולא קרקע לאום, ואני יודע שאני עולה פה על מוקשים

מאוד גדולים. כי קרקע לאום נתפשה פעם קרקע של היהודים, כי
הלאום הוא לאום יהודי ואני אומר, כרגע היא קרקע של המדינה.

מינהל מקרקעי ישראל, כל הקרקעות שלה, מה שרשום קרן
קיימת, כל מילה שאני אומר לך עכשיו זה פצצת אטום אצל

היהודים, לא אתך, גם קרקע של הקרן הקיימת וגם קרקע של
מינהל וגם מה שהיה פה מינהל הפיתוח, עומדת לרשות כל

האזרחים, למילוי צרכיהם, לבנייה, להרחבת רהט, או להרחבת

להב. להרחבת להב או להרחבת רהט. לעשות כביש 6 או לעשות מתקן ביוב ב-חורה.

הקרקע הזאת עומדת ומתנהלים אתה אותו הדבר ואם צריך להפקיע קרקע לביוב ב-חורה, כמו שהיה, יכול להיות שחצי קרקע נופלת על אדמה של להב, חצי קרקע נופלת על אדמה של אנשים מאום-בטין, המדינה תפעל כפי שהיא פועלת בלי השאלה אם הוא בדואי או אם הוא יהודי, לא לכיוון זה,

אחמד אלאסד: אני אומר לך, הבדואי מה הוא אומר, בדואי, איך אני היום מודד, עם כל מיני הצהרות שהן מפחידות אותי לעתיד גם, ולמה אני צריך להשכיר את עצמי. אחד מצהיר שהוא חונק את היישובים, אחד מצהיר גם אותה אדמת לאום, אחד חוק הפולשים, אחד כל זה, הבדואים שומעים וגם קוראים וגם מתייחסים לזה ואז הם מקבלים החלטות שאומרים לך - תשמע, הכוונה לא טהורה, לא נקייה, הכוונה היא מעבר לזה, ואתה אמרת משפט נכון מאוד וחבל שהבדואים היום גם לא נכחו ושמעו את זה ממך, מפוך גם אפילו מפה, שאתה אמרת האדמה לא הולכת לשום מקום, ושצריכים לסלול כבישים, סוללים כביש וסללו גם במשולש חוצה ישראל והפקיעו שטחים ואנשים התמודדו עם זה ונתנו את זה ולא היתה התנגדות. כולנו מעוניינים בפיתוח הנגב. אבל אם אדם מנסה לתחום אותך בתחום מסוים, סוגר אותך מכל מיני כיוונים, מלווה בהצלחה ומלווה בחוקים, זה מדאיג את האוכלוסייה הבדואית.

חיים אורון: אחמד, אני מקווה שהוועדה שלכם תגיד אמירות ברורות גם כלפי היהודים וגם כלפי הבדואים.

אחמד אלאסד: נכון.

חיים אורון: ברגע שהולכים להעביר את כביש 6 והולכים לקחת מלהב 600 דונם, והולכים לקחת מלאקיייה, בקטע הזה על-ידינו, אנחנו שכנים פשוט, על-ידינו, הולכים לקחת שטח ויהיה מחלף ענקי בצומת שוקת שהולך לקחת לנו זה ובאותו שבוע בדיוק באים ללהב ואומרים - תנו 850 דונם, בשביל להרחיב את לאקיייה. נכון? הכל על אותה אדמה, שאצלנו היא רשומה ל-99,99. ובאה אלי, דקה, / תן לי. ובאה אלי המדינה ואומרת לי - תסלח לי, אתה תוותר פה על 800 דונם בשביל הרחבת לאקיייה, ופה על כביש 6, כי כביש 6 הוא לטובת כולם ואני יכול ללכת לכל בתי-המשפט שאני רוצה ובסוף המדינה תחליט. אותו דבר אני רוצה אתך.

אחמד אלאסד: אני רוצה לקחת את הדוגמה שאתה השתמשת שאנחנו שכנים הרבה שנים וקיבוץ להב הוקם בשנות ה-50, בשנת 52, הוא קם. הוא קם לצד לאקיייה ואתה באופן אישי גם את הכרת את זה, את תושבי לאקיייה. ובדיוק זה אחרי ארבע שנים מקום המדינה, מהעצמאות, מ-48, ארבע שנים.

עכשיו, אותם אנשים שאתה מכיר אותם ועדיין חיים והם בגיל 80 היום, כאלה, עברו לגיל 80, עכשיו הם עיבדו את האדמה ועבדו אותה ועד היום הם מעבדים אותה. עכשיו, בא להם מישהו אחר, כמו יעקב כץ, הוא אומר לך - אין לכם קרקעות. עכשיו, איך אתה רוצה לשכנע בן-אדם שאתה מכיר אותו ואתה גם עבדתם ביחד ב-52 ובשנים אחרי זה, והוא מעבד ואין לך זכויות היום לך תוכיח את זה לבית-המשפט, מגיע לבית-המשפט, זורקים אותו מהמדרגות. איך בן-אדם צריך להתמודד עם זה?

חיים אורון: אני אבוא לבית-המשפט ואני אעיד שאני מכיר אותו שהוא עבד שמה. ואם השופט שאל אותי מה תהיה ההוכחה, אני אגיד שאני מכיר שאלאסד, שחדה המנוח, אללה ירחמו, עבד שמה. וחסיין

עבד שמה. והבנים שלו עבדו שמה. והקרקע הזאת, שעליה עומדת היום באמצע לאקייה, ועליה עומד היום בית-הספר בלאקייה, שבעצם הצריף הראשון שלו היה צריף שהביאו מלהב, אתה זוכר את זה, אני יודע שהם היו שמה, לפני שאני באתי לשם ויבוא דודיק שישב פה ויגיד לכם - אני יודע שהם ישבו שמה. ואז יכירו בבעלות של אלאסד ושל א-סנע, ויכירו בבעלות בתוך לאקייה ואז השאלה תהיה אחרי ששאל אותי השופט הכירו בבעלות, עכשיו מה עושים? ואז אני אומר - תשנו באופן דרמטי את הפיצוי עבור הקרקע, אל תתנו 20% אלא תתנו גם 50% וגם 60% למשפחות שיש להן, ואני לא רוצה עכשיו להגיד מספר מדויק, אם זה 1,000 דונם או 500 דונם, זה כבר, החיים כבר עשו את זה, אין כבר החזקות, אני זוכר פעם היו מדברים על 20,000 דונם, 30,000. הגדולים שאני מכיר אותם, מדברים היום על 9,000 דונם ויש אחד או שניים כאלה בנגב. אולי אני טועה במספרים, אתם מכירים אותם יותר טוב, בגדול זה כבר לא, זאת כבר לא השאלה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל אם אתה מדבר על פיצוי משמע העתקת היישוב למקום אחר.

חיים אורון: למה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז איך, עבור מה יקבל פיצוי?

חיים אורון: בתוך לאקייה, בתוך לאקייה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא, אני לא מדבר על היישובים המוכרים.

חיים אורון: אתה מדבר על הפזורה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: היישובים המוכרים, יש שם בעיות בפני עצמן, מפני

שהיישובים המוכרים לא מאוישים כשאת הסיבות היא

שהבדואים לא ייכנסו למקום שיש עליו תביעת בעלות.

חיים אורון: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אני חושב שבאום בטין הנושא הזה עלה בצורה מאוד,

חיים אורון: כולם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בכולם. טוב.

יוסי ישי: בכסייפה, לאקייה,

חיים אורון: בכסייפה, ב-חורה, בלאקייה, בכולם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא ייכנסו - לא ייכנסו. לא ייכנסו.

חיים אורון: לא ייכנסו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל זאת שאלה של היישובים המוכרים. אני כרגע מדבר על היישובים הלא מוכרים, הלא מוכרים.

עכשיו, אם אתה נותן פיצוי והרעיון הוא לתת פיצוי, משמע שהם לא

נשארים על מקומם.

חיים אורון: לא, למה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שהם נשארים על מקומם, למה אתה צריך,

חיים אורון: אום בטין לא מוכר. בוא ניקח דוגמה. אום בטין לא מוכר. אום בטין, פה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: למה לא? מה זאת אומרת לא מוכר?

חיים אורון: הוא עוד לא יישוב מוכר, אום בטין.

דודו כהן: לא, אום בטין יישוב מוכר, רשמית,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הוא יישוב מוכר.

חיים אורון: בסדר, אום בטין, רגע, דקה. אום בטין מוכר.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מוכר, כולם מוכרים.

חיים אורון: יש שמה, יש שמה עכשיו 5,000 דונם קרקע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן. עם תביעת בעלות.

חיים אורון: עם תביעות בעלות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה.

חיים אורון: ויש שמה 7,000, המספרים לא מדויקים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא חשוב, המספרים לא חשובים.

חיים אורון: 7,000 תושבים. מתוך ה- 7,000 ל- 2,000 יש תביעות בעלות. ל-

5,000 אין תביעות בעלות. אני בא אל ה- 2,000, ואומר להם -

תראו, לך יש פה, הכרתי שיש לך פה 100 דונם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: באותו,

חיים אורון: בשטח הזה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בשטח הכחול.

חיים אורון: מתוך הקו הכחול, ואתה, ויש לך עוד 100 דונם על-יד. על-יד

צומת, על-יד חורה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

חיים אורון: אני מנהל אתך משא ומתן על 200 דונם. בתוך הקו הכחול, אני,

השטח שלך, אני מתחיל אתך דיון אזרחי. יש 40% לצורכי ציבור,

קודם כל, אני מפצה אותך על ה- 100% של השטח. עכשיו, כמה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר, אתה אומר 50%, 50 ו- 50, לא, לא חשוב כרגע.

השאלה שלי היא אחרת, אבל אתה נתון לחסדו של אותו אדם

שטוען לבעלות, מפני שהוא יגיד לך - אדוני, לא רק שאם תיתן

לי 50 ו- 50 אני מוותר, אלא אם תיתן לי 100% אני לא מוותר. אני

לא רוצה לוותר.

חיים אורון: בוא ניפגש. כב' השופט, בוא נלך וניפגש.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא. זאת אומרת, הכל, הכל, אני שואל אותך את

השאלה הזאת מפני ששאלתי אותה כבר 20 פעם את אלה

שקדמו לך. אנחנו נתונים לרצונם הטוב של טועני הבעלות. מפני

שאם לא, הוא אומר - אני לא רוצה, אני, בעתיד יש לי, יהיו לי

ילדים ונכדים ונינים ואני רוצה לשמור להם את הקרקעות, אני

לא רוצה לקבל מהמדינה דבר. אני רוצה רק הכרה שהקרקע הזאת היא שלי.

חיים אורון: כב' השופט, היה דיון כזה על 2,000 דונם, צפונית, דרומית לרהט, היה דיון על 2,000 דונם דרומית לרהט לפני שלוש שנים, הרחיבו את רהט, בדיוק היו תביעות בעלות, בא אריק שרון ופתח את הכביש, והיו תביעות בעלות ותקעו את העבודה לשלושה חודשים ואנשי רהט, אני הייתי שם בסביבה, אנשי רהט, ראש העיר, עם כלים שיש למדינה, אמרו - בואו נעשה להסדרים, ופתרו את הבעיה של אותן 40 משפחות בתוך 2,000 דונם ומקימים את השכונה שמה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שיש הסכמה.

חיים אורון: רגע, דקה, רגע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא.

חיים אורון: אבל הסכמה, ההסכמה, יש למדינה כלים, סליחה. אם אני בא באופן הוגן אל האדם ואומר לו - תשמע, אתה רוצה להגיש תביעת שמאות נגדי, אני חושב שלך מגיע על השטח פה 30, אני לא אומר מה זה ה-30, 1,000 שקל, 1,000 דולר, 1,000 יורו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: קודם כל, הכרת בבעלותו,

חיים אורון: הכרתי בבעלותו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה ברור, לא לא, אני רק, אני חוזר,

חיים אורון: שלב א', הכרתי בבעלותו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: הכרת בבעלותו. עכשיו, עכשיו, תראה. אם אנחנו בשיטה הזאת פותרים 20% מהבעיה, 30% מהבעיה הכוללת, לא עשינו דבר. לא עשינו דבר.

חיים אורון: למה לא תפתור חלק גדול מהבעיה הכוללת?

יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שאני לא יודע, אני לא יודע מה תהיה עמדת ה-50% האחרים, לא 20% שהסכימו. 50% הסכימו. אני לא יודע מה תהיה עמדת, אני, זה מה שקראתי, אני נתון לחסדי הבעלים, אנחנו כבר הכרנו בהם כבעלים על הקרקע. אני נתון לחסדיהם.

חיים אורון: הנחה שלי, וגם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ההנחה היא והאמונה,

חיים אורון: לא לא לא, יש לך, יש לך פה ארבעה כלים מאוד כבדים שאני כבר מונה אותם ויש עוד כמה. הכלי הראשון, אתה מציע לו סכום מאוד מכובד של כסף. שמעתי שבעולם שכולנו חיים בו, כשבאים לבן-אדם ואומרים לו - תשמע, יש לך פה 100 דונם, אתה יכול לקבל עליהם היום ערך X, אם אני לא פה, הערך אפס, ואם אתה משתולל עוד יותר, אני משנה את הקו הכחול ואתה, יהיה פה אפס ל-100 שנים הקרובות והעורך-דין, לפעמים היהודי שהוא מתייעץ אתו, יגיד לו - תשמע, יש לו את הכוח לזה. הוא משנה את הקו הכחול וכל האדמה שלך, שהיום אולי היא שווה X, היא שווה אפס.

הדבר השני, הוא רוצה, הוא ובניו רוצים איפה שהוא לחיות. היום הם חיים באוהל בחוץ ואתה אומר, ואין לו אפשרות לבוא לפה כי הוא גם בעצמו לא נכנס פנימה למקום הזה. הוא אומר - תשמע, אני מציע לך הצעה, אני מציע בית-ספר וכו' וכו' וכו'. אם אין פה שום שיקול רציונאלי, אלא חוזרים לשאלה שהיא בעצם נדמה לי מסתרת אחרי הטענה שאתה אומר, שבעצם אנחנו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני לא אומר טענה,

חיים אורון: לא, השאלה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שהרי אנחנו רוצים ללבן את זה,

חיים אורון: סליחה, אני חוזר בי. אם ההנחה היא שאין פרטנר לשום דו-שיח ואין שום מחיר סביר,

יו"ר, אליעזר גולדברג: שזאת אפשרות שלא יהיה פרטנר.

חיים אורון: אז אני חושב,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני לא אומר שאין פרטנר, אפשרות שחלק, שלא יהיה פרטנר לכל, שיהיה פרטנר ל-50%, אפילו 60% והאם אנחנו לא מסכנים את הפיתרון הכולל, אם אנחנו הולכים בדרך זאת שאולי, אני, תראה,

חיים אורון: אני מבין את השאלה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הרי כולנו מתלבטים, כולנו מתחבטים,

חיים אורון: אני מבין את השאלה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו הרי, עוד אין, עוד, עוד,

חיים אורון: אני מבין את השאלה ואני מבין את החשש ותאמין לי שכשאני

יושב עם אנשים כאילו שהם בדעתי, אז אני חוזר לסיפור מג'דל

כרום. מה זה סיפור מג'דל כרום בתור דוגמה, שבגליל יש לא

מעט מקומות שבאמצע היישוב יש קרקע בבעלות פרטית, היישוב

מתפוצץ מחוסר קרקע, כבר, עזוב עכשיו את החלק של המדינה,

שלא נתנה קרקעות בחוץ, ואומרים - בואו, אנחנו מוכנים לשלם

כמו בכיכר המדינה, תנו לנו לבנות פה. אני רוצה את הקרקע

בשבילי, המשפחה שלי, זה חלק מתפישה תרבותית, לא נתווכח.

יו"ר, אליעזר גולדברג: וגם פוליטית.

חיים אורון: לא, לערבים, תנו לבנות לערבים בתוך מג'דל כרום, בתוך מג'דל

כרום, לא, אין יהודים בכלל, כל העניין הוא בתוך, אני בכוונה

נותן דוגמה נקייה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

חיים אורון: יש פה רק תפישה שונה על מה עושים בנכס. אתה רוצה להחזיק את הכסף בבנק או במניות, אני מחזיק אותו בקרקע ואני לא מוכן להזיז אותו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

חיים אורון: אני לא אומר שהשאלה הזאת לא קיימת. עכשיו, השאלה היא, מה יהיה מאזן,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה היקפה של השאלה.

חיים אורון: ומה יהיה המאזן שעומדת גם בפני אותו אדם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

חיים אורון: ואני אומר, מה שפה אני מדבר עליו הוא דרמטי, הוא אל"ף אומר שינוי דרמטי בתשלום, שאגב, הוא יהיה יותר זול מכל מה שיהיה בעתיד כשנבוא לפתור את הבעיה כי מתישהו יצטרכו לפתור אותה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

חיים אורון: רק תן לי עוד משפט אחד.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כמו שזה היה יותר זול אם היו,

חיים אורון: נכון. והדבר השני, הדבר השני, לצאת מהסיפור של ה- 20% ולבוא ולהגיד, אבל שלא תהיה לך אי-הבנה, אני לקחתי ממך קרקע חקלאית, אני נותן לך קרקע חקלאית, במקום שיכול להיות שבעוד 100 שנה, על-יד, ערד תתרחב עד כדי כך וזה יהיה, יהיה שינוי ייעוד ואתה תזכה בזכויות של שינוי ייעוד, כמו שזוכה כל מי שזוכה, אבל כרגע קיבלת קרקע חקלאית, חלופה לקרקע הזאת, במקום אחר, ואתה תקבל אותה ל- 99, 99, כמו שמקבל האדם שיש לו בית בעומר, או המושבניק בגילת או הקיבוצניק בלהב וכל הכללים יחולו עליך אותו הדבר בשינוי ייעוד, בהפקעה של 40%, כל האחרים יחולו אותו דבר.

אגב, אני מניח שבתהליך כזה, גם החברה הבדואית תגיד משהו. כי היא, רק עוד משפט, גם החברה הבדואית תגיד, זה מה שקרה, פייסל יספר לך, זה מה שקרה ברהט. כאשר התחילו לתקוע ברהט משפחה מסוימת את ה- 2,000 דונם, המתח התחיל בתוך, החברים, עד עכשיו רבנו עם היהודים, עכשיו אתם דופקים אותנו? כבר יש, הטרקטורים עובדים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה עמדתך לגבי היישובים הלא מוכרים?

חיים אורון: אני חושב שצריך,

יו"ר, אליעזר גולדברג: עכשיו דיברת על, ... [מדברים יחד]

חיים אורון: לא לא, אני חושב,

יו"ר, אליעזר גולדברג: יישוב לא מוכר. עדיין, מתוך 46.

חיים אורון: אני לא יודע אם זה 46.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא חשוב, היישובים הלא מוכרים, מה אתה אומר,

חיים אורון: העיקרון שאני אומר, התכנוני, צריך לפעול פה עיקרון תכנוני ולא עיקרון של ריכוז הבדואים בכמה שפחות יישובים או העיקרון התכנוני,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הוא שגובר.

חיים אורון: הוא שצריך להיות הגובר והוא צריך לקבוע גם על המיקומים וגם על, כמו שלא נותנים, אני מתנגד מאוד עכשיו, משום שתושבי כפר דרום רוצים על-יד כרמים ועל-יד מיתר, הם רוצים מושב, כרמית, ואני אומר,

יוסי ישי: יצאו משם.

חיים אורון: ירדו כבר, הנה, פה יש אנשים,

דודו כהן: הורדנו אותם בעדינות.

חיים אורון: הורדנו אותם בעדינות והם נורא רוצים וכל הדברים האלה, אז אני אומר - סליחה, לא. למה לא? אין שום היגיון, על-יד להב

וחורה וסנסנה, פה, להקים עכשיו עוד יישוב. יש תוכנית להגדיל את מיתר כיישוב קהילתי, אני לא נכנס עכשיו, אני לא המתכנן של הנגב. אין הצדקה להקים שם עכשיו מושב שייקח 2,000 דונם שאין שום הצדקה לקחת אותם מחקלאים קיימים ולהעביר אותם לחקלאים אחרים, כי אתם מתחשק לכם רק פה. אתם רוצים ללכת לשוקת דעת, אתם רוצים ללכת למקום אחר - תלכו למקום אחר, לא פה.

היתה לי עמדה שונה לגבי שומריה. אני נותן את הדוגמה הזאת דווקא. בואו נתחיל לעבוד בכלים האלה. לא כולם יקבלו, כמו שהמתיישבים או המתנחלים מגוש קטיף לא מקבלים. הם בטוחים שאני מתנגד מסיבות פוליטיות, יכול להיות. אני מוכן לחיות עם הוויכוח הזה. זאת אומרת, אני מנסה להבין, ואם יבואו ויגידו לי - יש מקום ליישוב בדרג'את ויש מקום ליישוב במרעית ויש מקום ליישוב פה ויש מקום ליישוב פה, ואין מקום לארבעה יישובים בין אום בטין ו-חורה, אלא צריך ליצור שמה רק אחד או שניים, אני עכשיו אומר דברים לא כי אני קובע עמדות, כי פה יושבים אנשים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אתה מפנה אותם משם.

חיים אורון: כן, בהחלט, רגע, כן, כן, כן.

יוסי ישי: השיקול הוא תכנוני רגיל.

חיים אורון: עכשיו, אני גם משתמש במילה אחרת, אני לא מפנה אותם משם, אני אומר להם - תראו,

יוסי ישי: אתה מיישב אותם.

חיים אורון: הכתובת שלכם להתיישבות, אגב, פה לא מדובר באנשים, תכף נגיע לאנשים בודדים. המשפחה שלכם, בהסכמה אתם, מקבלת שכונה באום בטין, או מקבלת שכונה ב-חורה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה מדבר בהסכמה.
 חיים אורון: רגע. בטח. לא יזיזו 1,000, משפחה, לא יזיזו משפחה, אגב, אני
 מאמין שאפשר להגיע להסכמה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר, תראה, כאן שאלה של מידת האמונה, לא
 האמון, מידת האמונה,

חיים אורון: לא לא, אני רוצה לשחרר אותך מהאי-הבנה לגבי עמדתי. ברגע
 שבהליך תכנוני סביר, עם מעורבות של חברים בדואים בתוך
 ההליך הזה, המדינה מגיעה להחלטה שיש 56 יישובים, לא 46
 יישובים, כמו שאומרים אגודת הכפרים, יהיה מישהו שהוא רוצה
 להיות היישוב ה- 57 ואני אומר לא, ואם אתה תסכים ל- 57 יהיה
 מישהו שיירצה להיות 58, כמו המושב מכפר דרום, בכרמים,
 ובאותם כלים בדיוק שאני יכול להגיד לאנשי כפר דרום, עם כל
 מה שהם באים מגוש קטיף - נייט, עד כאן,

יו"ר, אליעזר גולדברג: תקרא לזה איך שתקרא, אתה, לפי זה יהיו יישובים
 בלתי מוכרים, שיזוזו. אתה יודע, לא נקרא לזה יפונו, יזוזו
 ממקומם, רק כדי להבהיר ולהבין את ה,

חיים אורון: אפילו היישוב המוכר, אפילו היישוב המוכר אום בטין, המון המון
 אנשים יזוזו ולמי שזז, אם הוא זז 200 מטר או זז שני קילומטר,
 זה לא עושה את ההבדל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, אבל גם, גם בעל כורחו,
 חיים אורון: על-סמך תכנון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: על-סמך תכנון.
 חיים אורון: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, מפני שאני שמעתי את ה, בהסכמה,
 שרון גמבשו: אני חושב שהשאלות שאנחנו שואלים פה זה לא רק
 דברים ששמענו בוועדה. אני לפחות, כשהגעתי לכאן, חשבתי

שאם אנחנו נניח כוועדה נשמע טענות מכאן ומכאן, גם נדע שבסופו של דבר, בסוג של משא ומתן שיתפתח לכיוון של פיתרון, תהיה איזה שהיא מנהיגות אחודה שניתן יהיה לעמוד מולה, שהיא תייצג סוג של דמוקרטיה ואז היא תדע לקבל החלטות כאלו או אחרות, שהיא תבין שהיא עושה בסופו של דבר משא ומתן והיות ויש דמוקרטיה, אז לא לכולם זה יתאים ואנחנו נצטרך סוג של אכיפה בסופו של דבר. אבל לפחות מהדיונים שעולים כאן ומהאנשים שדיברו בפנינו, אנחנו מבינים שככל הנראה, לפחות בעניין של תביעות הבעלות, הציפייה של האנשים זה שאנחנו נגיע אתם לפשרות פרטניות ולכן, כשאתה מדבר על הגמשה של כלים וכו', נניח עכשיו, אני מניח כמה הנחות, אני הולך לגישתך. הגמשת את הכלים והלכתי רחוק מאוד, בסדר? גם לגישתך. ונניח שהמדינה החליטה שהנושא של הסדרת העניין הבדואי הוא הדבר הראשון במעלה, יותר חשוב מדברים אחרים שעומדים היום על הפרק ויש דברים מאוד מאוד כבדים היום על הפרק, נניח שזה הכי חשוב ורוצים להשקיע בעניין הזה מיליארדים. זאת אומרת, בכל הדברים אני הולך לשיטתך. אבל עדיין, היות וההסכמה היא פרטנית וההסכמה היא הסכמה היא הסכמה, בסופו של דבר אני רוצה להניח הנחה שהיא הגיונית, אותה הנחה שגם השופט דיבר עליה, ש- 50% מהצד השני, לא יסכימו למה ש,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא הנחתי הנחה. אני רוצה להבהיר,

שרון גמבשו: לא הנחה, אני הנחתי, סליחה. אני הנחתי הנחה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני רוצה להבהיר. אני, למרות שכבר חודשיים וחצי אנחנו יושבים, לי אין עמדה ברורה לגבי המסקנות של הוועדה הזאת, אני לא, אני שואל שאלות,

שרון גמבשו: לא התכוונתי שזה ישתמע כך,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: אני לא מביע עמדה ולא הנחה ולא שום דבר.
 שרון גמבשו: OK.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לפעמים אנחנו מקשים על האנשים שמופיעים בפנינו,
 אבל לא יותר מזה.

שרון גמבשו: אז אני אשתמש במספר שהשופט שאל לגביו מקודם,
 אותם 50%, אני מניח הנחה היפותטית, בסדר? אני זורק את זה
 לחלל האוויר. 50% לצורך העניין כן הגיעו להסכמות, אבל נותרו
 50%. עכשיו, כולנו מסכימים ברמה המספרית שצמצמנו את
 היקף הבעיה, לפחות בטווח הקצר. אבל בהנחה שאני כן רוצה
 להגיע לפתרון אמיתי, איך אני מתמודד, ואני רוצה לקחת אותך
 לחלק הקשה בעצם של הפתרון. עשינו את הכל, לפחות בצד
 של המדינה, עשינו את כל ההטבות שהצעת. עכשיו יש את ה-
 50% שלא הסכימו ואני רוצה להסדיר את העניין הזה אחת
 ולתמיד. איך אני מתמודד עם ה- 50% האחרים? האם אז אני
 כן משתמש בנבוט? אני עכשיו לוקח, אני בוטה לצורך העניין.
 אני כן חוזר על השאלות שהתחלת מהן. או שיש לך כלים
 אחרים?

חיים אורון: אני משתמש בנבוט באותו יום שהתחלנו את הפשרה. מהו
 הנבוט? לא ראיתי שסגרו את אבן גבירול, כי עד היום יש שם בית
 אחד שיש עליו ציורים יפים של ג'ינס, שלא הגיעו אתו לפשרה,
 על-יד השק"ם, בית השק"ם. הוא תקוע בתוך הכביש. אז אפשר
 היה להתחיל את הדיון על אבן גבירול לפני 60 שנה ולהגיד -
 תשמע, אם לא פתרנו את כולם, לא סוללים את אבן גבירול
 ובכל-זאת פתרו.

תראה, אם אנחנו נמצאים בעולם שהוא לחלוטין בלתי רציונאלי ואני משתמש פה, אל"ף, אם אין לבדואים אינטרס לפתור את שאלת הקרקעות וההתיישבות, אנחנו בצרה נוראית. אני חושב שיש אינטרס.

פייסל אל הוזייל: אני, אני רוצה,

חיים אורון: רגע, דקה, דקה.

אני עכשיו, יש שאלת אכיפה. אבל בדיוק כמו שאוכפים עלי, אם אני לא אסכים לתת לך לעבור אצלי בשדות בכביש 6 ואני הולך אתך לבית-המשפט, אז יש שלב א' ויש שלב ב' ויש שלב ג', בסוף אתה תיתן מה שתיתן ואז תיקח אותי לבית-סוהר. רגע, בוא, שרון גמבשו: ולצורך העניין, בית-המשפט הכריע. השאלה תמיד תהיה, חיים אורון: אבל עוד הפעם, היום יש רק בית-משפט. אתם סוחבים אותי כל פעם למקום. היום, מכל, יש לנו ארבעה כלים, אחד מנוון, השני בגודל חצי זרת, השלישי זה, מה יש לנו כאילו? נבוט. יבואו לך, פה יושבים חברים, יבואו לך אלף פעמים ויגידו לך - שמע, אני מוכן לזוז מהבית, תגיד לי לאן. תגיד לי לאן. אני נתקל בבדואים כאלה כל שבוע. אומרים לי - אני מוכן לבנות בית, תגיד לי איפה. ותגיד לי בכמה.

פייסל אל הוזייל: אני רוצה להבהיר משהו כאן, לגבי בכלל נושא של בעלות על קרקע וזה שאלות שכל הזמן חוזרות על עצמן. זה נכס ובנכס אין שותפים. אני, יש לי קרקע,

שרון גמבשו: אני מבין.

פייסל אל הוזייל: עכשיו, למה אתה רוצה להביא את האח שלי שיהיה שותף אתי? בנושא של קרקע, זה נכס ובנכס אין שותפים, אין משפחה, אין מנהיגות. זה גם קיים אצל היהודים. אבל בוא נאמר בהתיישבות, בהתיישבות, תשמע, מאחר ואנשים רוצים לגור

ביחד ואני לוקח את רהט כדוגמה או יישובים אחרים, שמה יש הנהגה וההנהגה, היא קובעת. אבל בנושא של קרקע, בכלל לא. עכשיו, ג'ומס אמר משהו כאן וצריך ללכת, ויש, לא נכנסים לראש של הבדואי. אם הייתם נכנסים לראש של הבדואי, הייתם מבינים בכלל איך ההתנהגות שלו ואיך ההתנהלות שלו.

הרי שאני בקרקע שלי, אתה יודע מה? אני לא רוצה ... יגור בקרקע שלי, אני לא מדבר על יהודים, אני לא רוצה, זה תפישה, זה חלק מהתפישה. אבל אני נותן, אני מוכן לתת למשפחה, אתה יודע מה? אני מוכן לתת ... שיגור שמה, אני לא נותן למישהו אחר שיגור. וכל העסק, זה הולך בהנחות. עובדה שהאוכלוסייה, יותר מ- 50% מהאוכלוסייה הבדואית, היא גרה בהתיישבות. אז נשאר עוד 50% שצריך לבוא ולהתמודד עם השאלה הזאת.

עכשיו, לא כל המודל שמוצע היום, זה יכול לקדם את הבעיה של הבדואים. אז צריך לחשוב על עוד יישובים אחרים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: פייסל, רק תרשה לי. אולי רק תסביר, הדברים שלך נאמרים בעקבות מה? אתה שואל, אני לא, אני מבין את מה שאתה אומר, אבל אני רוצה לקשר בין מה שחבר הכנסת אורון אמר ואתה, כאילו מתייחס לדברים שלו, לאיזה דברים, פייסל אל הוזייל: אני מתייחס למה שהוא אומר וגם, יו"ר, אליעזר גולדברג: ש-מה? ש-מה? מה יקרה? תסביר, אולי תסביר, אני פשוט לא הבנתי את הקשר בין הדברים.

פייסל אל הוזייל: לגבי נושא של הקרקע והבעלות על הקרקע וכל הזמן צצה השאלה למה יש, למה אין הנהגה, למה אין שתדבר בשם כולם, בנושא. וזה לא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה לא, הוא לא, זה,

דודו כהן: לא, זה שרון העלה את הסוגיה הזאת, הוא עונה לשרון בעצם, בנושא הקרקע, שזה נכס, אין שותפים לנכס.

שרון גמבשו: דרך אגב, לא שאלתי את השאלה, יצאתי מהנחה.

דודו כהן: בסדר.

שרון גמבשו: לאור הדברים ששמענו, שהיות ואין שותפים לנכס, יירצו

שיהיה משא ומתן פרטני, ולכן אני מגיע לסוג, ... [מדברים יחד]

ש- 50% יהיו הסכמות ו- 50% לא ואז מה עושים עם ה- 50% שלא.

יו"ר, אליעזר גולדברג: פייסל, אתה למעשה משיב לשרון, לא לחבר הכנסת אורון.

פייסל אל הוזייל: עכשיו, גם שכן ותיק וגם הוא בעומק הבעיה והוא מכיר ועסק

בזה, הרי שאתה לאור הניסיון שלך, לאור ההיכרות שלך ואתה

מכיר טוב, אפשר להתקדם עם הבדואים או לא, או אי-אפשר

להתקדם? אם אתה בא ומציע דברים הגיוניים.

חיים אורון: אני מאמין שכן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב.

בלהה גבעון: אני רוצה לשאול שאלה.

חיים אורון: אני גם רוצה להגיד פה משהו, כי היה פה איזה אי-הבנה. ללא

ספק, המשא ומתן על הבעלות של, על האדמה של פייסל, היא

משא ומתן פרטני עם האדם עצמו. תפקידה של הוועדה, הרי אף

אחד לא יעשה משא ומתן על הקרקע, ראש עיריית לאקיייה, ראש

עיריית רהט, לא יעשה משא ומתן על הקרקע של אל גרנאווי,

אלא אם כן הוא, גרנאווי עצמו מדבר על האדמה הפרטית שלו

וגם אחיו לא יסכים לו שהוא יעשה על הזה, לא זה המדובר.

תפקידה של ועדה כזאת ושל ההנהגה הבדואית, לבוא ולהגיד -

תשמעו, העקרונות שהמדינה עכשיו מדברת עליהם, הם נראים

סבירים. אתה תנסה מהם להוציא כמה שאתה יכול. זו זכותך

כאדם. אבל זה, אם הם הציעו היום לא 3,500 שקל, אלא 300,000 שקל, אני סתם אומר עכשיו מספר, אתה לא יכול להגיד שזה לא מספיק, כי שום שמאי לא ייתן לך יותר מ-30,000 שקל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אם אני הבנתי את שרון, מה שהוא רוצה לומר, אם אסיפת הקיבוץ החליטה, חיים אורון: מחייבת את כל החברים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז זה אומר, אז יש לי, יש לי את מזכיר הקיבוץ, לאחר שהוא קיבל את ה, התקבלה ההחלטה ואתו אני מנהל את הזה, בקשר לבדואים אני צריך לנהל משא ומתן, חיים אורון: כב' השופט, אני הייתי מעורב,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, רק, זה, זאת, זאת הבעיה, חיים אורון: אני הייתי מעורב, אני אתן לך דוגמה שנראתה בלתי פתירה. הייתי מעורב בנושא כביש 6 באזור המרכז. כמה קשה היה לשכנע את מדינת ישראל שעבור קרקע פרטית בטירה, נותנים קרקע. לחורשים מפקיעים אותה, בערכים, עכשיו יש ויכוח, אורן יגיד גבוהים מדי, אני אגיד נמוכים מדי, עזוב. לטירה, נותנים קרקע תמורת, ומוישה וחצי ז"ל, קיבל את העיקרון הזה והלך אתו בכל הכוח. והוא לקח אדמות מיהודים בשביל לתת אדמות בטירה, לקיים את העיקרון. אותו דבר יהיה פה. מלהב יפקיעו את הקרקע ואני מציע למדינה עכשיו, שאם זה עובר בחלקה של אחמד בלאקיייה, שילכו על העיקרון שהיה בטירה, בכביש 6, אם תיקחו קרקע בכביש 6, תנו לו קרקע חליפית.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ברור.

חיים אורון: אז עובדה ועכשיו כביש 6 עובר ונוסעים בו כולם ואני שמעתי מכמה ערבים שהשתתפתי יחד אתם בהפגנות אז, שהיום הם מבסוטים, גם ממה שקיבלו, בטוח שיש גם כאלה שלא מבסוטים

ואומרים שדפקו אותם, עזבו, אני לא, גם אחרים, שהם גם מבסוטים מהכביש וגם מבסוטים מהפיצוי שהם קיבלו וערך הקרקע שלהם עלה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב, מדברים על בעיית הייצוג.

בלהה גבעון: אתה התחלת לדבר על הנושא, גם הזכרת פה את הנושא של ביר הדאג', שזאת דוגמה מאוד מטרידה משום ששם אין תביעות בעלות ויש פיתרון תכנוני, ולמרות זה, הם לא נכנסים אל היישוב ופה אנחנו מדברים על לפחות 50% או 60% מכלל הבדואים שאין להם תביעות בעלות. בוא נגיד תביעות בעלות זו בעיה, אבל היא בעיה פתירה, משום שיש לך פה כלי שאתה יכול לעבוד אתו.

אבל מה אתה עושה כשאין לך תביעות בעלות וראינו פה את הדוגמה הזאת ויש עוד הרבה יישובים אחרים כאלה. זאת אומרת, אתה בונה יישוב, יש תכנון, הם לא נכנסים פנימה, מכל מיני סיבות אלה או אחרות. השאלה איזה כלים יש לך פה, גם אין לך נבוט אפילו.

חיים אורון: אז קודם כל, אי-אפשר להתחיל את ההיסטוריה של ביר הדאג' מ-2008. היות ושנינו היינו בסביבה כשמישהו אמר לעזמה - תלכו לשם, תלכו לשם, ואמרו אחרים - אל תעשה את זה ככה. הרי הם לא הגיעו, הם שם יושבים עשר שנים. המקבץ הזה, בלהה גבעון: הם יודעים.

חיים אורון: בסדר, אז התחילו ככה, עכשיו צריך לפתור את הבעיה.

אני לא מספיק מתמצא בעניין של מה שקורה בביר הדאג'. אני לא יודע בדיוק מה עכשיו העכבות, ביישוב שמה. יכול להיות, אין לי תשובה לשאלה שלך.

בלהה גבעון: לא, כי זה דוגמה, אני יכולה לתת לך עוד דוגמאות ליישובים נוספים, כי הרי תכננו פה עוד שבעה יישובים נוספים שזה לא, שלא קורה שם, הם לא,

חיים אורון: כי יש תביעות בעלות בחלק גדול מהמקרים.

בלהה גבעון: חלק, OK, בחלק,

חיים אורון: חלק גדול מהמקרים.

בלהה גבעון: ובחלק לא. קח את כסייפה, אין עליה תביעת בעלות,

חיים אורון: יש תביעות בעלות בכסייפה, מלאה. מלא. כל מרכז כסייפה,

תביעת בעלות אחת גדולה. ובערוער אותו דבר, ובלאקיייה אותו

דבר. למה הם הולכים לבקש עכשיו 900 דונם מלהב? משום

שבתוך לאקיייה אי-אפשר לבנות. אגב, לאקיייה בגודל של

גבעתיים, זה קטסטרופה מבחינה תכנונית. לאקיייה הולך, הוא

ראש עיר בגודל של גבעתיים, בלי יכולת לספק שירותי ניקיון

ושירותים, בלי תחבורה פנימית, היא מתפשטת על הגבעות.

למה? הרי גם פה יש טמטום, כי, ומי יגור שמה ב- 900 דונם

שייקחו מלהב? אותם אנשים שהיו רוצים לגור באמצע לאקיייה,

רק הם לא יכולים לגור שמה. אם מישהו רוצה לגור, מי שגר

עכשיו בחירבת ראס, למעלה, שם בכביש, בסיבוב לאקיייה, הוא

לא היה מוכן לגור על-יד הבית-ספר ועל-יד המרפאה? למה הוא

גר שם? כי שמה,

אחמד אלכסד: אבל השאלה, אתה אמרת את זה גם בתחילת דבריך וגם אני

גם מחזק את זה גם ורוצה גם לתת דוגמה פשוטה. יש משפחה

שעשתה הסדר קרקעות והיא קיבלה 100 דונם או 70 דונם.

עכשיו, רק רציתי להמחיש את הנושא הזה, הכספי גם לפעמים,

ועכשיו, ה- 70 דונם, אם מכרו אותם בכמה זה, בשלוש מיליון

שקל, ה- 70 דונם, כאשר המינהל נותן על אותו קרקע 140,000 שקל. תגיד לי, יש הצדקה?

עכשיו, אותו אדם שהוא מכר, מכר את זה, אחרי שהוא קיבל את זה וקיבל את זה עם טאבו, הוא קיבל את זה במסגרת הסדר הוא מכר את זה ולא הבחין בין תושב עומר לתושב לאקייה לתושב איזה שהוא מקום, אתה מכיר את הדוגמה הזאת והוא מכר את זה.

אז אנחנו אומרים היום, עכשיו, אתם צריכים גם להיות נדבנים, לדעתי, המדינה צריכה להיות נדבנית, חיים אורון: נדיבים.

אחמד אלאסד: וגם להגיע לכמה, לא צריכה להיות חוששת ולא מודאגת, להכיר כמה שיותר ולאפשר לאנשים גם למכור, למכור, למי שמרבה במכיר, בלאקייה גם, אני קונה ממך אתה קונה ממני, צריכה גם המדינה להכיר בזה. היום המונופול של מינהל מקרקעי ישראל, הוא לא חוסם אותנו הוא חוסם את כל המדינה גם. הוא גם מעכב התפתחות הוא עכשיו תוקע יישובים, תוקע, יוסי ישי: אתה מלהב לא יכול למכור שום דבר ולא יכול,

חיים אורון: אחמד מדבר על וריאציה שאני לא פוסל אותה, לא יודע אם כולם עד הסוף מכירים אותה. חלק, כב' השופט, מההסדר האפשרי, ואני אומר את זה יותר בזהירות, כי לבוא ולהגיד נניח לבעל הקרקע לאלאסד באמצע לאקייה, אנחנו הכרנו לך שמה ב- 400 דונם, אנחנו מה- 400 דונם האלה, תגיד כמה אתה רוצה לך ולבני משפחתך. ואחר-כך תגיד כמה אתה, מי המשפחות שאתה רוצה שיגורו פה ואני מדבר על דברים קונקרטיים ועכשיו נשאר 200, 200 יחידות דיור, 200 מגרשים של 500 מטר מרובע. בוא נעשה יחד עסק, בוא נמכור אותם.

דודו כהן: דיברנו על זה, הרשאה לפיתוח, מה שנקרא.
 חיים אורון: בוא נמכור אותם ביחד. נעשה, נעשה אמבטיה מהמשאבים שהמדינה מכניסה פנימה לצורכי פיתוח, אתה מכניס לצורכי זה ונתחלק. זה סוג של איחוד וחלוקה בין שני גורמים, הגורם הפרטי שהוא בעל הקרקע, שיכול להיות שיהנה יותר.

אני מציע שנצא מהמחשבה שמישהו צריך להרוויח על זה כסף כי על כל שקל שמרוויחים, שרון, משלמים אחר-כך 1,000 שקלים במקומות אחרים. אז אם אלאסד, וסליחה שאני אומר שם, אם אלאסד באמצע לאקייה יכול בתהליך מסוים, וזה ימריץ אותו, לבוא ולהגיד - תשמע, יש לי סיכוי. במקום לקבל היום מה שפה תואר, לקבל היום 100 דונם ובעוד שנתיים, כי כולם יהיו בטוחים שגם הם הולכים למכור בשלושה מיליון שקל, הם לא מכירים את ה- 1,000 שתקועים עם דונמים ולא מכרו לאף אחד, הוא יגיד - תשמע, בוא נעשה, בוא תהיה עכשיו בתוך הסיפור.

אחמד אלאסד: ניסיתי גם לפתור בעיה, לקחנו לאקייה היום יותר מדי, חיים אורון: בסדר, נדבר על חורה.

אחמד אלאסד: כן. אני היום גם ישבתי עם מינהל מקרקעי ישראל, עם המנכ"ל של מינהל מקרקעי ישראל ואמרתי לו במפורש, עכשיו יש לי שכונה, עשו לך הסדר, אתם לא הגעתם להסדר כבר 50 שנה, רוצה לעשות הסדר. אבל ההסדר הזה, אתה צריך לאפשר לבן-אדם לא לחכור ממך, מינהל מקרקעי ישראל, מה איכפת לך לרשום על השם שלו טאבו? המגרש שהוא הולך לגור, מה איכפת לך? הוא אומר - אני מוכן לתת לך משהו חריג, לחכור לך את השטח ל- 200 שנה. אמרתי - אני לא רוצה 1,000 שנה תחכור לי. למה לא תיתן לי את זה בעלות על המגרש שאני הולך

לבנות ביתי, למה חכירה? למה אני צריך בשכירות? לשכור ממך
49 וזה במסגרת ההסכם.

עכשיו, זה אחד האנשים שלא, לא רוצים, זה מה שתוקע גם את
לאקיה, גם את כסייפה, גם יישובים אחרים.
חיים אורון: אחמד, אני אגיד לך דבר לא יפה,
אחמד אלאסד: אז בוא נגיד ככה, אם המינהל הוא גם מעוניין לפתור את
הבעיה, הוא צריך לבוא לקראת הבדואים, להגיד - תשמע, מה
איכפת לי? אני ... לך כאן, לא מתנה את זה, שום דבר, לך זה
שלך, לך תעשה מה שאתה רוצה, תבנה את הבית שלך, קח
היתר. אבל הוא אומר לך - לא. אחד התנאים זה לעבור על השם
שלי, וזה נקודת הוויכוח שלנו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: חכירה לדורות, חכירה לדורות.
אחמד אלאסד: כן. הבדואים לא רוצים לחכור. אם אנחנו מגיעים להסדר,
יו"ר, אליעזר גולדברג: מה שהוא אומר, הוא לא, הבדואים לא מסכימים
בחכירה לדורות, הם רוצים את הבעלות.

אחמד אלאסד: אומר לך, אם אתה כבר מכיר בי ואני עושה אתך הסדר, אתה
יודע מה זה הסדר היום? יש מחלוקת על הקרקע, בוא נעשה
הסדר, אני אתן לך כסף, הקרקע עוברת על השם שלי ואתה
משכיר ממני כביכול, החכירה זה השכרה, ל- 49 שנה. זה
הבדואים לא מסכימים לעיקרון הזה, זה אחת הבעיות.

חיים אורון: אחמד, אם הבית שלך והבית של פני בדש והבית שלי,
אחמד אלאסד: יש הבדל ביני ובין פני בדש.

חיים אורון: דקה, דקה. הם במעמד שווה. לא פותר את העניין?
אחמד אלאסד: לא. אני אגיד לך למה.

חיים אורון: אתה יודע, בוא נשאיר את זה לסוף.

אחמד אלאסד: אני רוצה לתת לך דוגמה.

חיים אורון: אתה יודע מה? בוא נשאיר,

אחמד אלאסד: אני רוצה לתת דוגמה אחרת.

חיים אורון: בוא נשאיר את זה לסוף.

אחמד אלאסד: לא לזה, אני צריך לתת לך דוגמה. הבדואי אומר לך, סתם דוגמה, אבל תסלחו לי חברים, לא עלתה ושאף אחד לא ייעלב

ואני מכבד את כל האנשים, כל העלייה, כל אחד.

אחד שעלה בשנת 90 מרוסיה או מאוקראינה, לא יודע מאיזה עולם,

אתה יכול שאני לפני 48, שאני תושב המקום ואני מרגיש שייכות

למקום ואני לא יודע מה להגיד ואני שייך למקום הזה, אתה

תשווה אותי בחכירה אני אוותר על הלאום שלי, אני אוותר על

הזכויות שלי, אני אוותר על העיקרון שלי, אני, אני חוכר, שמע,

אם תשנה את ההגדרה, הבדואים אומרים - אם תשנה את

ההגדרה של מדינה יהודית, אז אני מוכן לקבל את כל מה,

השוויון,

יו"ר, אליעזר גולדברג: או-אה, או-אה, אנחנו כבר,

אחמד אלאסד: אבל זה הבדואים שאומרים, מדברים את זה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: חבר הכנסת, חבר הכנסת אורון, אני מבקש,

חיים אורון: לא לא, אחמד, אני, אני,

אחמד אלאסד: אני אומר לך, זה לא עבודה שלי, אמרתי לכם וביקשתי

סליחתכם גם לפני. אבל אני אומר לכם, אם, אם הגדרת המדינה

אומרת, אם ההגדרה מדינת כל יושביה, אז אין לנו בעיה, זה

עיקרון שאנשים מדברים עליו. אבל אם אתה מגדיר אותה ואתה

משאיר את הקרקע 92% למדינה, זה בעיה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני מנצל את זכותי כיושב-ראש הוועדה ואומר

שלנושא הזה אנחנו לא צריכים להיכנס. ולכן, חבר הכנסת

- אורות, גם על דעתו, לא ישיב על השאלה ואנחנו נודה לו אלא
אם כן יש עוד,
- דודו כהן: יש עוד הבהרה קטנה, כי חברי הוועדה צריכים גם להבין ואני
רוצה לחדד את זה.
- אתה מציע מנגנון איחוד וחלוקה על תביעות בעלות בתוך קו כחול, כי
מנגנון איחוד וחלוקה יכול להתקיים רק בתוך קו כחול.
- העד: נכון.
- דודו כהן: אבל מה שאתה מציע בעצם, אני מנסה לתרגם את זה
לפרקטיקה, כי בסוף אני צריך לשבת ולתרגם את זה, אתה אומר
שגם מישהו שתובע בעלות מחוץ לקו כחול ולי אין עניין להגדיל
את הקו הכחול כי אני אגדיל אותו באופן אינסופי, למצוא את
המנגנון לצרף אותו לאיחוד וחלוקה בתוך הקו הכחול? כי היום
זה לא אפשרי, אתה מבין?
- חיים אורון: אין לך דרך אחרת.
- דודו כהן: בתפישה אני מבין את זה? בפרקטיקה היום זה לא אפשרי.
- חיים אורון: אני יודע. אבל תסלח לי, קח את אום בטיין,
דודו כהן: אני מסכים אתך.
- חיים אורון: אח אחד בתוך הקו הכחול במקרה לגמרי ואח שני על-ידו. אח
אחד יקבל ממך 30, אני לא יודע אפילו מה זה, ה-30, דולר, אלף
דולר, אני לא יודע מה, והשני מקבל שלוש,
- דודו כהן: אתה מציע לייצר את המנגנון איחוד וחלוקה, שיאפשר צירוף של
אחרים מחוץ לקו הכחול, בשביל גם לא לפרוץ את הקו הכחול,
כי אין עניין לפרוץ.
- חיים אורון: נכון, וגם בכדי, עכשיו, אם הוא, אם הוא, עכשיו, אני יודע שמה
שאני אומר, הוא ייסגר באיזה שהוא מקום. אין איחוד וחלוקה, על
הקרקע, על תביעות בעלות של אנשים מאבו-כף באופקים,

דודו כהן: בסדר, ברור.
 חיים אורון: אני לא הולך עד שמה. אבל במסגרת,
 דודו כהן: בסביבה, במרחב הצמוד דופן, נקרא לזה.
 חיים אורון: במקום, בעיקר לאנשים,
 דודו כהן: ששייכים לאותה קבוצה.
 חיים אורון: לא, הוא גם צריך מקור איך לבנות את הבית. אם הוא ישן על
 קרקע, אני פשוט רואה לנגד עיני שני אחים חיים, אתה לוקח
 ממנו את הקרקע, האחד ייקח, הוא במקרה בתוך קו כחול והשני
 גר על-ידו. זה שבתוך הקו הכחול, יהיה לו מקור לבנות את
 הבית, מקבל את המגרש כי הוא מפוצה וכו' וכו', אחיו, אני כבר
 לא מדבר על מישהו אחר, בן משפחה יותר רחוק, אחיו בחוץ,
 הוא, אין לו מקור לבנות את הבית, הוא גם איבד את הקרקע.
 לכן, עכשיו, עוד משפט, אני רוצה שיהיה ברור את עמדתי
 לפחות, פייסל. הקריטריונים שאני מבין שוועדה כזאת לא יכולה
 לצאת בסוף זה גם יהיה כנראה חוק, אבל צריכים להיות
 מנגנונים מאוד גמישים ליישום שלו בתוך כל מיני, ואני יודע מה
 קרה בחוק השלום. בחוק השלום זה הגיע עד כדי תביעה כנגד
 העוסקים בעניין בחשדות, לא רוצה להגיד, להרחיב פה בעניין,
 כי הפשרה היתה יותר מורכבת מאשר הכלים המרובעים של
 החוק נתנו להתפשר ואז התחילו להגיד ככה וככה. אני יודע שזה
 נורא מסובך, אני יודע שזה נורא קשה, בעיקר כשאתה רוצה
 בכל-זאת חייב קריטריונים ובסוף מדובר פה בכסף.

יו"ר, אליעזר גולדברג: קריטריונים עם שיקול דעת,

חיים אורון: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני אומר, כאן מתחילה הבעיה. אם אתה קובע
 קריטריונים, אז הם קריטריונים, נוקשים וחלים על כולם. אם

אתה אומר קריטריונים, אבל בנוסף לזה גם שיקול דעת, כאן
 לדעתי, נוצרה,
 דודו כהן: זה נותן גמישות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה גמיש, זה גמיש, אבל יוצר בעיות. גמיש אבל יוצר
 בעיות.

חיים אורון: כב' השופט, אני מציע לכם לעשות יום לימודים קצר, לא ארוך,
 על היישום המעוות של חוק פינוי פיצוי ברצועת עזה,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו מכירים,

חיים אורון: וכמה כסף הם משלמים עכשיו לחינם ובסחיטה, אני יודע מה
 שאני אומר, משום שלא היתה הגמישות הראויה ויוסי ייתן לך
 דוגמאות בלי סוף. הגמישות הראויה והיה מנגנון בחוק של
 הוועדה המיוחדת העליונה, שהיה לה, בתוך החוק, שלמרות כל
 דין היה לה סמכויות, אבל גם היא נכנסה למסלול הצר
 המשפטי, וחסמה כל דרך לשום פיתרון ועכשיו כל שבוע בא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: גמישות צריכה להיות בקריטריונים,
 חיים אורון: עכשיו כל שבוע מביאים לכנסת חוק, מביאים חוק, עכשיו יש,
 אתמול היה חוק ליישוב חקלאים של מפונים, שלשום היה חוק
 ול"לים בפלמחים ובנווה-ים, כי יש איזה עשר משפחות שרוצות
 ללכת לנווה ים, מגוש קטיף, אז צריכים לשחרר את נווה ים
 מחוק התכנון והבנייה, כי מפוני גוש קטיף וכו' וכו'.

אז אם אין מנגנון מובנה בחוק, שנותן לשיקול דעת, נכון, שיקול דעת
 הוא פתח להמון דברים רעים. אבל חוסר שיקול דעת מביא אחר-
 כך רצף של חוקים שכל אחד מהם בפני עצמו הוא בעצם חוק
 פרטני לנושא מסוים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תראה, אנחנו גם שמענו בין היתר גם על הנושא של
 חוק השלום, שמענו. בא אחד הבדואים פה ואומר - כתוצאה מכך

שניתן למי שניתן שיקול דעת, אז הוא נתן לאחד יותר מאשר לשני. ראיתי שהוא נותן לאחד יותר מהשני, אמרתי - למה אני צריך למהר? אני אחכה עוד שנה, אני אחכה עוד שנה ועוד שנתיים, ואז אני אקבל יותר משניהם. אז לכן אני אומר, יוסי ישי: אפשר לבנות מנגנון כזה, אפשר לבנות מנגנון שהזמן פועל לרעה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: גם זה, גם הניסיון הזה לא צלח. גם הניסיון הזה לא צלח.

חיים אורון: עכשיו אריה יאזן את כל מה שאמרתי לכם עד עכשיו, אז בסוף תהיו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו מאוד מודים לך.

חיים אורון: תודה רבה לכם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: פרופ' אלדד, בבקשה.

הדובר השני הבוקר הוא חבר הכנסת פרופ' אריה אלדד ואנחנו נשמח לשמוע את עמדתך ודעתך בנושא שלשמו הוקמה הוועדה. בבקשה.

פרופ' אריה אלדד: תודה, אדוני היושב-ראש, אדוני השופט, חברי הוועדה.

אני, אין לי באמת הרבה ניסיון בפיתרון סכסוכי קרקעות. אם לומר את זה בקיצור, אין לי שום ניסיון בפיתרון סכסוכי קרקעות. אני ביקשתי לבוא ולדבר בפניכם כדי להאיר את נקודת המבט שלי ולומר איך סכסוך הקרקעות הזה מתפרש בהיבטים לאומיים ומה המשמעויות ששני הצדדים מייחסים או יכולים לייחס לו ולבקש שההיבטים הלאומיים יילקחו בחשבון כאשר מנסים לפתור בעיה של פרטים שיש להם זכויות כאלה ואחרות.

מה שאני אומר זה שהפיתרון חייב להיעשות רק בראייה של הבעיה הכללית והבעיה היא כללית, יכולה להילמד במיקרו קוסמוס של

כל מאהל וכל צריף וכל שבט, היא יכולה גם להילמד אם מישהו זוכה וזכיתי לגמרי במקרה, להמריא במטוס קרב של צה"ל לגובה רב, מעל צפון הנגב, ולראות איך תוכנית החלוקה של 47 כמעט מתגשמת דה-פקטו ואיך נוצר כמעט למעשה רצף יישובי בין הר חברון לרצועת עזה.

אני מסתכל על הדבר הזה מנקודת מבטו של ציוני במדינת ישראל, ומודאג לגורלה של מדינת ישראל.

לכאורה, אנחנו עוסקים פה בסכסוך קרקעות. אנשים, הרבה אנשים, יש להם תביעת בעלות על קרקע, מול מדינה שהלאימה או טוענת שהקרקעות הללו הן שלה, על-פי כל דין או על-פי דין מסוים. זה במיקרו בערך כמו לטעון שהסכסוך בין מדינת ישראל והערבים, הוא סכסוך טריטוריאלי. המלכודת המקובלת כשמנסים לפתור את הסכסוך הישראלי-ערבי היא לנסות להישאב לתוך ההנחה שמדובר בסכסוך טריטוריאלי בין שתי מדינות או בין שני עמים על פיסת ארץ ואז הפיתרון המידי הנגזר מהם הוא יחלוקו, שניים אוחזים בטלית הזאת, בואו נחלוק אותה. נחלק אותה.

נקודת המוצא שלי לגמרי, שונה לחלוטין, אני סבור שהסכסוך הישראלי ערבי איננו טריטוריאלי, הוא סכסוך לאומי, הוא סכסוך דתי, והוא סכסוך טוטאלי, ולכן הפיתרון ממנו לא יכול להיות פיתרון של שרטוט קו הגבול בנקודה כזו או אחרת. ממש כך הסכסוך על הקרקעות בנגב הוא סכסוך טוטאלי. הוא סכסוך של התנגשות של שתי תפישות עולם.

עכשיו, אני ארצה להסתמך להוכחת דבריי בעיקר על מובאות שאני מבקש להביא ממסמך החזון העתידי לערבים הפלסטינים בישראל, של הוועד הארצי לראשי הרשויות הערביות, מה

שנקרא ועדת המעקב שהתפרסם לפני כשנה וחצי, עורר הרבה רעש בזמנו ואני כמובן מסתמך על הנוסח העברי שהתפרסם, התפרסמו נוסח ערבי ועברי ואנגלי, פחות או יותר בו-זמנית. ערביי ישראל רואים את עצמם כחלק בלתי נפרד מהפלסטינאים והאומה הערבית והציטוט - אנו הערבים הפלסטינים החיים בישראל, ילידי הארץ ואזרחי המדינה, חלק מהעם הפלסטיני והאומה הערבית ומן המרחב התרבותי הערבי, משטח פלסטיני ההיסטורית.

ציטוט נוסף באותו הקשר שאומר - ניתוק זיקת הזהות בין הערבים הפלסטינים בישראל לשאר חלקי העם, זה מה שהמדינה מנסה לעשות, לנתק את זיקת הזהות ההיסטורית בין הפלסטינים בישראל לשאר חלקי העם הפלסטיני והאומה הערבית וזו האסלאמית וניסיון להבניית קבוצה חדשה שנקראת ערבית ישראלית או ערביי ישראל. זה מה שהמדינה מנסה לעשות, זה מה שוועדת המעקב מנסה לבטל.

ישראל בראייה הזאת היא מדינה קולוניאליסטית, שהשתלטה על שטחים לא לה, והציטוט - ישראל היא תולדה של פעולה קולוניאליסטית אותה יזמו האליטות היהודיות ציוניות באירופה ובמערב, ולכן ישראל המשיכה בהנהגת מדיניות הנגזרת מראייתה את עצמה כנציגת המערב במזרח התיכון והמשיכה להתעמת עם סביבתה באופן מתמיד וברמות שונות, כן המשיכה ליישם מדיניות קולוניאליסטית פנימית נגד אזרחיה הערבים הפלסטינים.

פייסל אל הוזייל: מה זה קשור לנושא שלנו?

פרופ' אריה אלדד: זה קשור משום שלהבנתי, הסכסוך הוא איננו סכסוך קרקעות, אלא סכסוך לאומי. סכסוך בין בדואים, שרואים את

עצמם כחלק מהערבים בישראל, שרואים את עצמם חלק מהאומה הפלסטינית, שיש לה תביעת בעלות טוטאלית על ארץ ישראל.

פייסל אל הוזייל: אין להם זכות, לפי דעתך?

פרופ' אריה אלדד: אני אמרתי שאני לא מנסה לעסוק כרגע בשאלת הזכות הפרטנית, אני מנסה להאיר את ההיבט הלאומי של התביעה הזו. ולהבנתי, התביעה הזאת היא חלק מתביעת בעלות טוטאלית של הערבים על ארץ ישראל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, אבל לא ניכנס לתביעות הפרטניות. אבל יש אולי מחלוקת ממתי נמצאים בדואים בנגב, לא חשוב, מכל מקום, מכל מקום, מדובר על עשרות שנים, עשרות שנים. להתעלם מהמציאות - אי-אפשר. חייבים למצוא הסדר. וההסדר שאתה, אני מניח, גם כן לא רואה אותו כהסדר בר השמה או הסדר מתקבל על הדעת הוא שלא ליישב אותם בנגב.

פרופ' אריה אלדד: לא לא, ממש לא.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו. אז, אז גם אם נסתכל על הדברים במבט שאתה רואה אותם, המציאות מחייבת פיתרון של השתלבותם של הבדואים, יישובם של הבדואים, בנגב. בנגב. וזה כשלעצמו, יכול להיראות כאולי מתיישב עם כל הציטוטים, אבל השאלה היא מה מביא את הצורך להסדיר את הנושא שאולי בסופו של דבר, מתאים לתזה שאתה עכשיו ציטטת מאותם גופים לאומניים ערביים.

זאת אומרת, זה יכול להיות שבסופו של דבר, יש,

פרופ' אריה אלדד: אני מסכים לחלוטין עם מה שאתה אומר,

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש, שני הדברים האלה מתיישבים, מצטלבים יחד, אבל זה בא לבטא השקפת עולם שלא בהכרח היא השקפת העולם שמביאה אותנו למצוא את הפיתרון לבדואים שגרים. פרופ' אריה אלדד: ברשותך, עוד שניים או שלושה משפטים להדגיש את מרכזיות סוגיית האדמות בסכסוך הישראלי פלסטיני, בעיני ערביי ישראל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר, כן.

פרופ' אריה אלדד: ואז אני אגיע לשאלה מה לעשות. אם זה מקובל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, כן, ודאי, אני חושב שזה החלק החשוב.

פרופ' אריה אלדד: התביעה על האדמות היא תביעה טוטאלית, והשאלה היא מהי, איך, מה יחסם של ערביי ישראל ביחס למדיניות הקרקעות. אין ספק, הם אומרים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: השאלה אם חייבים לכרוך את זה, ואי-אפשר להגיד ערביי ישראל שיש להם את הגישה שאתה ציטטת, לבין הגישה של הבדואים בדרום. למה בהכרח חייבים לכרוך אחד עם השני?

פרופ' אריה אלדד: כי הם כורכים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: למה? למה?

פרופ' אריה אלדד: כי הם כורכים?

יו"ר, אליעזר גולדברג: למה? איפה זה?

פרופ' אריה אלדד: ועדת המעקב של ערביי ישראל היא הגוף היציג של ערביי ישראל. אני שומע את חברי הכנסת הערבים בכנסת, גם חברי כנסת בדואים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב.

פרופ' אריה אלדד: ואני שומע את ההזדהות שלהם עם המסמך.

יו"ר, אליעזר גולדברג: איזה מסמך?

פרופ' אריה אלדד: עם מסמך העקרונות, עם מסמך החזון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר.

פרופ' אריה אלדד: הם אומרים - אנחנו מזדהים אתו. הם לא אומרים זה גוף קיצוני, לאומני, שהביע דעתו, מעניינת ככל שתהיה, היא לא משקפת את דעתנו. חבר כנסת מטעמם,

פייסל אל הוזייל: למה מדינת ישראל הגיעה להסדר עם טלב א-סנע, שהוא בין אלה שדיברו שם? למה?

פרופ' אריה אלדד: תרשה לי להסתייג,

פייסל אל הוזייל: זה לא קשור, אני מאוד מצטער,

פרופ' אריה אלדד: מההסדר שמדינת ישראל הגיעה עם חבר הכנסת טלב א-סנע.

פייסל אל הוזייל: זה לא קשור.

פרופ' אריה אלדד: אני לא מקבל את ההסדר.

יוסי ישי: בואו נתקדם.

פרופ' אריה אלדד: נתקדם.

יוסי ישי: זהו, נתקדם. אמרת את מה שאמרת, ישנה בעיה, מה המשמעות האופרטיבית לגבי הפיתרון. בוא נתחיל לדבר על הפיתרון. זאת אמרת, קיימת בעיה, יש פזורה בדואית שנמצאת פה, אתה אומר את מה שאתה אומר, אני מניח שמה שאתה אומר אמור להתייחס להמלצות האופרטיביות שלך אלינו כוועדה. אולי תלך לכיוון הזה, מה ההמלצות? הרי צריך לפתור את הבעיה.

פרופ' אריה אלדד: נכון.

עכשיו, נדמה לי שדילגתם על ראייה כוללת שאם נתעלם ממנה, לא,

נגיע לפתרונות, לפתרונות שגויים.

אבל אני באמת לא פוליטיקאי הרבה זמן, אני רופא. יש כלל אחד

שלמדתי כסטודנט לרפואה בשנה ראשונה, לימדו אותנו אותו

בלטינית, לא לימדו הרבה דברים בלטינית, והוא אומר - פרימום

נון נוצרה, דבר ראשון, אל תזיק. כלומר, כשאתה בא לפתור בעיה, תשתדל שהפיתרון שלך יפתור את הבעיה, אבל דבר ראשון, תשתדל לא לקלקל ולא להרוג את החולה במהלך הזה. אז עכשיו, מבחינתי ההיזק הגדול ביותר שיכול להיות למדינת ישראל אם נגיע לפיתרון, הוא אם נכיר בזכותם של הערבים על האדמות בנגב. ההכרה בזכות היא הנזק המקסימאלי שיכולה מדינת ישראל לגרום לעצמה. היא יכולה לעסוק בבעיות פרטניות של אדם שתובע בעלות על קרקע, ולהתדיין אתו ולסכם אתו, הדבר הכי חשוב שאסור לנו לעשות הוא להכיר באיזה שהיא זכות גלובאלית, קבוצתית. משום שהמאבק הוא מאבק קבוצתי, ולכן הבאתי את הנימוקים.

לא להכיר בזכות קבוצתית של הבדואים בנגב על האדמות בנגב או על מיליון דונם בנגב, אלא להכיר בזכות או בתביעה כזו או אחרת של אדם שבא ואומר - זה שלי, אני יושב פה ארבעה דורות, אלה המסמכים או אין לי מסמכים, אבל זו המסורת, יו"ר, אליעזר גולדברג: בוא נרד,

שרון גמבשו: ואם שני הדברים יביאו לאותה תוצאה בסופו של דבר, מה?

פרופ' אריה אלדד: יש הבדל בין אם אני אומר, יש שני מיליון דונם ששייכים לאומה הערבית ולנציגיה, או יש לי 30,000 אנשים שהגישו תביעות בעלות והכרנו בהם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תראה, זה לא כך, מפני, בוא נראה מאיגרה רמה, נרד קצת לשטח.

ישנם ריכוזי תושבים, מה שכולם קוראים הפזורה. כל מקום, יש במקום אחד 1,000, במקום אחד 600, 1,500, כל מקום. עכשיו, האנשים

שיושבים שם, בכל אחד מהמקומות האלה, תובעים זכות בעלות.
תובעים זכות בעלות.

מה אתה עושה עם זה? אתה, בהנחה שאתה מברר או בהליך משפטי, חבר הכנסת אורון הציע הליך יותר פשטני, יותר מעשי אולי, להכריע בשאלת הבעלות, לא בדרך המשפטית אלא בדרך אחרת, קצרה אולי יותר. אבל בסופו של דבר, אתה צריך להחליט, אם יש להם זכויות, אין להם זכויות.

עכשיו, אם יש להם זכויות, אז מה אתה עושה?

פרופ' אריה אלדד: אם יש להם זכויות - אני נותן להם את הזכויות שלהם, יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה.

פרופ' אריה אלדד: אבל אם אני לוקח צילומי אוויר של הנגב לפני 20 שנה ו-30 שנה ו-40 שנה ורואה שאף אחד לא ישב שם, אז אין להם מבחינתי זכות, כי הם ישבו, בנו בית ועכשיו תובעים בעלות עליו. יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה.

פרופ' אריה אלדד: מכיוון שאני יודע שגם בתקופת הבריטים וגם בתקופת הטורקים, הבדואים סירבו להשתלב בתהליך של תביעות בעלות וקבלת מסמכים, 1921, אם אינני טועה, או 22, המנדט הבריטי הכריז - מי שיש לו תביעת בעלות על איזה אדמה, שיבוא ויתבע.

והבדואים באמת לא השתתפו בתהליך הזה כמעט בכלל.

אחמד אלאסד: למה הבדואים לא השתתפו? הבדואים, קודם כל, יש כאלה שטוענים, אם בכלל זה הבריטים הם כיבוש ועובדה הם נעלמו גם מהשטח, העותומאנים גם היו כיבוש ונעלמו, ולמה אני צריך להכיר בכובש? כמו להגיד עכשיו לתושב בגדד, עכשיו אתה תשלם מס ותשלם ותכיר לארצות-הברית והכל, אז זה העמדה של האנשים, פשוט מאוד, היתה.

פרופ' אריה אלדד: יכול להיות שזאת העמדה של בדואים.

אחמד אלאסד: ועכשיו באה מדינה אחרת ואומרת לך, מדינת ישראל, אומרת לך - אתה אזרח שלי, אתה שווה זכויות ואתה ואתה, והבדואים אמרו - בסדר, ברוכים הבאים, אנחנו נחיה ביחד, נחלק את הנגב ביחד, ובאו כל מיני אנשים עם דעות שלהם, אומרים לך עכשיו אחרי 60 שנה, אתה מצידי לא קיים, תקום עלי עכשיו, תעשה אינתיפאדה, תיכנסו לנו עכשיו עם הטרקטורים, תהרוס את הבתים של אנשים ובא לך הרוב היום, ההוגן של מדינת ישראל, אומר לך - אני לא מוכן לקבל את השיטה, לא השמאל הערבי ולא, לא הימין הערבי ולא הימין היהודי. אנחנו צריכים לחיות ביחד, עם כל הכבוד לכל מי שיש. ואנחנו עכשיו מצפים ממך, גם כוועדה, תגיד לנו מראות עיניך, איך אנחנו פותרים את הבעיה. יש מציאות, יש אזרחים של מדינת ישראל שהם גרים פה, וצריכים עכשיו לתת להם פיתרון ואתה כבן-אדם, כחבר כנסת שאתה עכשיו מייצג ציבור ואתה צריך גם לטובת הציבור שאתה מייצג וגם לציבור השני שהוא גם אזרח מדינת ישראל, איך אתה מציג היום פיתרון ואתה עוזר לחברי הוועדה לקדם פיתרון כדי לרצות גם את הבדואים וגם את השלטון.

פרופ' אריה אלדד: מה שאתה אומר זה שאם הבדואים לא הכירו בשלטון כי הוא מבחינתם היה שלטון כיבוש, יש להם כהנחת מוצא, בעלות על הקרקע, שלא תלויה בשלטון באותה עת.

אחמד אלאסד: נכון. זה לא בושה להגיד את זה.

פרופ' אריה אלדד: ואני כופר בהנחה הזאת. אני כופר בהנחה שהבדואי הוא בעליה של הקרקע, אלא אם הוא רכש את הקרקע באמצעים לגיטימיים, אלא אם זה מתועד, הוא יכול להגיד - אני לא מכיר בשלטון הבריטי, הוא יכול גם להגיד אני לא מכיר בשלטון הירדני בירדן, כי הוא שלטון לא של, של אזרחי ירדן, הבריטים

הקולוניאליסטיים הביאו אותו שם, אני לא משתתף במשחק הזה, אני לא יודע אם הבדואים בירדן רשמו את הקרקעות מול המשטר הירדני או לא. אבל זה שקבוצת אוכלוסייה לא מכירה, לא בשלטון העותומאני, לא בשלטון הבריטי ולא בשלטון הישראלי, עוד לא הופכת אותם לבעלי קרקע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ... נצא מתוך הנחה שהם לא מוכיחים בעלות.

פרופ' אריה אלדד: לא מוכיחים בעלות,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא נצא,

פרופ' אריה אלדד: אני חושב שהוועדה תצטרך,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה עושים?

פרופ' אריה אלדד: לעקוב אחרי, באמת, סדרה של עדויות לנוכחות, תצלומי אוויר,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, בוא נצא מתוך הנחה שהם לא מוכיחים, הם לא מוכיחים.

פרופ' אריה אלדד: הם לא מוכיחים, אין להם בעלות. אין להם בעלות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה. אין להם בעלות. אבל הם קיימים?

פרופ' אריה אלדד: ודאי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה. אז מה,

פרופ' אריה אלדד: והם אזרחים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה עושים אתם? זאת השאלה.

פרופ' אריה אלדד: וצריך,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה עושים?

פרופ' אריה אלדד: נדמה לי שהמגמה להקים ערים לבדואים באזורים שהמדינה תכננה וקבעה ולרכז אותם שם, היא מגמה נכונה. החרפה של מדינת ישראל שהערים של הבדואים נראות כפי שהן נראות. שוועדות ממשלתיות אחת אחרי השנייה צריכות להתעסק

למה ערים בישראל עוד לא מחוברות לביוב ולמה עשרות אלפי תושבים לא זוכים למרפאות ולבתי-ספר.

אני חושב שהמאבק הוא להעביר אותם לערים מוסדרות, בנויות כמו שצריך, שגם איכות החיים שבהם תהיה אטרקטיבית, כדי למשוך אותם, ומצד שני והמפתח פה הוא אכיפה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל למה לקדש את מספר הערים, היישובים, פרופ' אריה אלדד: לא, לא אמרתי לקדש, מצדי עוד שבע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אפילו עוד שבע, אפילו עוד עשרה, פרופ' אריה אלדד: לא, אבל ממש לא לקדש את מספר הערים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה.

פרופ' אריה אלדד: אבל להילחם כמאבק לאומי בתופעה של ההשתלטות על אדמות מדינה.

יש היום 10,000 בתים לא חוקיים בנגב או 50,000, כל אחד זורק איזה מספר אחר, מעולם לא הצלחתי להבין, והמדינה לא אוכפת חוק והלקח הנלמד על-ידי אזרחי המדינה, כשרואים שלא אוכפים חוק, זה שאין חוק. כשהמשטרה מפחדת להיכנס לרהט,

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון,

פרופ' אריה אלדד: פעם ראשונה, אז היא גם לא תיכנס יותר, אלא אם היא מביאה גדוד וכל מי שרוצה, שמקים תחנת דלק פיראטית ואיש לא סוגר לו אותה, אז מחר יצמחו חמש.

המפתח הוא גם לעודד אנשים לשבת בערים מוסדרות והצד השני, ולתמרץ אותם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לאו דווקא ערים, למה דווקא ערים, למה לא יישובים? דודו כהן: ערים הוא מתכוון נקודת יישוב.

פרופ' אריה אלדד: נקודת יישוב.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא,

פרופ' אריה אלדד: לא ערים במובן המוניציפאלי, ריכוזי, ריכוזי יישוב, עם חלקות שהם מתאימות לאוכלוסייה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אריה אלדד: ללכת בצעדים שלמשל יתמרצו תמרוץ שלילי את המרעה וייתנו תמריצים חיוביים לתעשייה, למלאכות שהן לא צורכות

שטחי קרקע גדולים, שאחר-כך יוצרות תביעות בעלות.

לאחר שאדם קיבל פיצוי על אדמתו ואני אומר, מי שישב 30 שנה, אז

גם החזקה, גם אם זה לא שלו, גם אם הוא פלש אבל המדינה

עצמה עיניה 30 שנה או 40 שנה ולא עשתה לו כלום ועכשיו היא

התעוררה ואומרת - אני צריכה להעביר אותך מכאן, כמו שהיה

בבניית שדה התעופה בנבטים או בתל מלחתה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אריה אלדד: הייתי בנבטים לפני כמה שנים, אני רואה את הבדואים

יושבים שם טוב. שואל את מפקד הבסיס - מה זה? הוא אומר -

זה בדואים שקיבלו פיצויים, עזבו את השטח, ועכשיו חזרו.

כלומר, גם קיבלו פיצוי, גם קיבלו חלקה, נדמה לי, אני לא בקי

בפרטים אם הם קיבלו מגרש או לא קיבלו, ועכשיו חזרו

והתיישבו ואני לא יכול לעשות כלום.

כלומר, הצד השני של המטבע של הביוב והחינוך והמרפאות והבנייה

המוסדרת ... מהמדינה, הוא באמת אכיפת חוק בכל התחומים,

כדי לבטל גם את התדמית וגם את חיי המעשה של הדרום שהפך

לדרום הפרוע.

אחת האפשרויות היא להימנע מפיצוי בצורת כסף מזומן, אלא פיצוי

יכול להינתן בצורת בית. המדינה נותנת בית והיא בנתה אותו.

אדם שיש לו בית להבנתי נוטה פחות לעזוב אותו וללכת למקום

אחר, כאשר מי שקיבל כסף מזומן ואומר - OK, יש לי מגרש,

המגרש הוא שלי, הוא נכס. ועכשיו אני אשתמש בכסף לצרכים אחרים ואני אמשיך. אמשיך במשחק שהמדינה משחקת מולי. כי כל פעם שאני מחדש משתלט על חלק מאדמת המדינה, בסוף נוצרת בעיה ואחרי שנים רבות באים, מנסים לרצות אותי, זה לוקח תהליך של הרבה שנים והשנים מחזקות את החזקה שלי. שני צדדים למטבע, הצד האחד הוא שיפור תשתיות ובנייה ובנייה מתוכננת והשקעות, והצד השני הוא אכיפה בכל תחומי אכיפת החוק, כי הדבר הזה הוא זה שיוצר את הבעיה שמתעלמים גם מהבנייה החוקית וגם מהפשיעה וגם מתחומים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, היום הרי ישנם אלפי מבנים בלתי חוקיים ואפשר להודות בפה מלא שלא ניתן, מעשית, לבצע את כל ההריסות האלה. לא ניתן. זה, הגענו לממדים כאלה שזה, כל הגופים האוכפים הגיעו למסקנה שזה קשה. מדובר, לא בבית אחד פה, בית אחד שם, מדובר באלפים אלפים של מבנים בלתי חוקיים והשאלה היא, האם לא ראוי לתת, להכיר במספר יישובים קיימים, לתת לגיטימציה גם למבנים לא חוקיים במסגרת הקו הכחול שכל יישוב יקבל, ולומר מכאן ואילך, האכיפה היא לא של מאה אחוז אלא של אלף אחוז.

פרופ' אריה אלדד: האמירה הזאת תהיה בדיחה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בדיחה?

פרופ' אריה אלדד: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: למה?

פרופ' אריה אלדד: משום שאם, הלקח שהבדואים יבינו זה שבסוף המדינה חלשה, בסוף העובדות שאנחנו קובעים מנצחות,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ולכן-?

פרופ' אריה אלדד: ניקח מה שניקח ועכשיו נמשיך לבנות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ולכן-?

פרופ' אריה אלדד: ולכן,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ולכן-?

פרופ' אריה אלדד: כשם שהמדינה ידעה להרוס 2,000 בתים בתוך שבוע ימים או עשרה ימים ולפנות את האוכלוסייה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה הפינוי.

יוסי ישי: זה הפינוי, כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, ולכן-?

פרופ' אריה אלדד: ידענו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, ולכן זה יותר מעשית, אני לא מדבר, לא מביע עמדה אחרת, מעשית, אם אתה מוציא את התושבים ממקום היישוב, קל לך להרוס.

פרופ' אריה אלדד: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אבל כאן אנחנו אומרים אנחנו ניתן הכרה לאנשים שיושבים על הקרקע, ניתן הכרה ונכיר בהם כיישוב לכל דבר, עם קו כחול, עם שירותים, עם הכל ניתן להם.

פרופ' אריה אלדד: מה הלקח שילמד? הלקח שילמד זה - הקמנו יישוב בלתי חוקי, היה לנו קשה 20, 30, 40 שנה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ולכן-?

פרופ' אריה אלדד: בסוף המדינה הכירה ביישוב שלנו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: נו-? ולכן-? אז מה?

פרופ' אריה אלדד: אז אנחנו ניקח את הקו הכחול ונקבל מגרשים וזה יירשם על שמנו ומחר הדור הבא ילך לגבעה הבאה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ולכן צריכה להיות אכיפה של אלף אחוז לא של מאה אחוז. אבל, אבל היום, היום אתה מעלה בדעתך שאוכפים את או

מבצעים את כל צווי ההריסה שהיום קיימים, את כל האלפים,
האלפים, אתה הסתכלת,
פרופ' אריה אלדד: אם לא, הסתכלתי,
יו"ר, אליעזר גולדברג: ממבט הציפור וראית, אז, אז זה מעשי? לבוא להרוס
את כל הבתים שנבנו, שלא כחוק?
פרופ' אריה אלדד: כאילו אמרת שזה לא היה מעשי להרוס את חבל קטיף
ואת היישובים בצפון השומרון,
יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, מעשית, מעשית אני מדבר,
פרופ' אריה אלדד: היה מעשית.
יו"ר, אליעזר גולדברג: מעשית, אחרי שאתה מוציא את התושבים מהמקום.
אתה כבר לא, לא, ונותרים רק המבנים. קל יותר לבצע את
ההריסה מאשר לבצע הריסה כשתושבים נמצאים במקום
ומחצית השטח נהרס. מה אתה עושה עם האנשים שאתה הרסת
את בתיהם? מה אתה עושה אתם? הרי אנשים חיים שם היום.
פרופ' אריה אלדד: כשם שידעו לפנות 10,000,
יו"ר, אליעזר גולדברג: בגוש לא, אחרי שיצאו,
פרופ' אריה אלדד: הוציאו אותם,
יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון,
פרופ' אריה אלדד: שמו אותם בקרוואנים או בבתי-מלון והרסו. זה מה שאני
מציע.
יש יישוב שאתה מחליט שמדינת ישראל לא מכירה בו, יש בו 1,000
בתים, 1,000 בתים וצריפים ומאהלים ופחונים,
יו"ר, אליעזר גולדברג: אני אומר למה לא נכיר בו?
פרופ' אריה אלדד: כי אם תכיר בו, למה לא תכיר בשכנו? ואם לא תכיר
בשכנו, תצטרך להכיר בכל מה שעומד היום על הקרקע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא, לא, אם זה לא, אם זה לא מפריע לתכנון הלאומי, לא צריך לעבור שם כביש ולא צריך מסילת ברזל ולא צריך לקום שדה תעופה ולא ולא ולא, אז באמת השאלה היא למה לא להכיר. למה לא להכיר?

פרופ' אריה אלדד: כי הלקח ששילמד מזה, הוא שבסופו של דבר המדינה חלשה, איננה מסוגלת לאכוף את חוקיה,

אחמד אלאסד: מה זה, חלשה בפני אזרחיה?

פרופ' אריה אלדד: חלשה בפני אזרחיה.

אחמד אלאסד: אבל אם ככה, אז אתה מתייחס,

פרופ' אריה אלדד: אותו מסמך שלא רציתם לשמוע מכיל ציטוט, אנחנו איננו מכירים בחוקי התכנון והבנייה של ישראל. כהצהרה.

עכשיו, אם זאת ההצהרה הלאומית, אז המגמה הלאומית תימשך.

תכשירו את היישובים הקיימים, תשרטטו קו כחול, והמגמה

הלאומית תבוא ותאמר - עכשיו אנחנו נשתלט על החלק הבא

של הנגב.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה הופך אלפי אנשים לחסרי קורת גג, אלפי אנשים,

פרופ' אריה אלדד: לא, אני מציע לתת להם קורת גג.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אבל,

פרופ' אריה אלדד: אני מציע לבנות ערים או להקים אותם או להכיר בשניים

או שלושה ריכוזים ולהביא אליהם את הפזורה. כי אם אנחנו נכיר

בכל מה שעומד היום על הקרקע, זאת ההתאבדות הלאומית של

מדינת ישראל. מדינת ישראל לא תשרוד אם היא תכשיר את

המצב.

פייסל אל הוזייל: אני לא מאמין מה שאתה, מה זה, מדינה מתאבדת בפני

אזרחיה? תגיד לי, אני,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני מייד, מייד אתן לך.

אנחנו לא מדברים על כל בית, אנחנו מדברים על יישוב שניתן לראות אותו לפי כל קנה המידה, כיישוב, כיישוב. אז אתה אומר מחציתו ייהרס, אם הוא, אם המבנים נבנו שלא כדין, המחצית השנייה תישאר מפני שאולי קמו, הוקמו כדין. יש פה איזה תסבוכת שאנחנו, אני חושש שלא נוכל לצאת ממנה.

פרופ' אריה אלדד: שהמדינה התעלמה, בגלל הקושי, בגלל הקושי,

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון, בשביל זה יושבת הוועדה,

פרופ' אריה אלדד: אבל, אבל ההכרה דה-פקטו בכל מה שקיים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: המחדלים, המחדלים כאן הם כל-כך רבים מספור, המחדלים שעד היום, של כל ממשלות ישראל, שלא ידעו איך להתמודד ולא ידעו איך לפתור ודיברו בשתי לשונות ועם קריצות כאלו ואחרות, זה הכל מוכר לנו, אבל היום אנחנו נמצאים במצב מסוים שאותו צריך לפתור. צריך לפתור. אי-אפשר להשאיר את המצב היום על כנו, אי-אפשר. זאת התאבדות, להשאיר את המצב כפי שהוא היום.

פרופ' אריה אלדד: כן, אני מסכים שלהשאיר את המצב כפי שהוא היום,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זאת התאבדות.

פרופ' אריה אלדד: זה מסר לאוכלוסייה הבדואית, מה שאריאל שרון אמר -

תתפשו כמה שיותר גבעות, כמה שיותר מהר. זה מה שהוא אמר

להם, זה מה שהמסר שעובר לאוכלוסייה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אם כך, אם כך, אנחנו בוכים על העבר. השאלה

היא רק איך עושים שלא נבכה גם בעתיד. זאת השאלה.

פרופ' אריה אלדד: ולכן אמרתי, הכשרת המצב הקיים, הלבנת המצב הקיים,

זה אסון לאומי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל האלטרנטיבה לפנות אלפי אנשים, עשרות אלפי אנשים, עשרות אלפי אנשים, ולהשקיע בחלופות, אבל החלופות האלה הן גם כן זמניות, עד שאתה מוצא להן את פתרון הקבע.

פרופ' אריה אלדד: לא, אני חושב שאנחנו יכולים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה אתה עושה, אז אתה יכול,

פרופ' אריה אלדד: אנחנו יכולים ללכת ישר לפתרון קבע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אתה מקים יישובים אחרים.

פרופ' אריה אלדד: אני חושב שהוועדה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה, אז למה ביישובים האחרים ששם יהיה קו כחול, מי יתקע לנו כף שלא יפרצו את הקו הכחול שם? למה, הרי אתה, אתה מעביר אותם למקום אחר, שם קובע שיהיה יישוב,

פרופ' אריה אלדד: אם המדינה תהרוס 20,000 או 30,000 בתים, לא יעידו יותר במדינת ישראל לבנות בנייה בלתי חוקית.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה אתה עושה עם האנשים? אתה מעביר אותם?

פרופ' אריה אלדד: נותן להם פתרונות דיור.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה נותן להם פתרונות דיור-?

פרופ' אריה אלדד: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ביישובים?

פרופ' אריה אלדד: ביישובים, לא, אני לא אומר לא להכשיר בכלל יישובים קיימים של הבדואים בנגב.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אתה נותן להם ביישובים, אתה מעביר אותם ליישובים. עכשיו, ביישובים האלה, גם כן אפשר לומר, זה לא יהיה סוף פסוק, מפני שהם יתרחבו ויבנו ואנחנו בעוד עשר שנים, 20 שנה, אנחנו נימצא באותו מצב של היום, אבל במקומות אחרים.

פרופ' אריה אלדד: למה אם אדם סוגר מרפסת בתל-אביב באים והורסים לו את המרפסת או מטילים עליו קנסות כבדים? כי שם החוק שולט. אתה אמרת שמהרגע הזה שאנחנו נכריז על קו כחול וכל מי שיחרוג ממנו, שם נאכוף את החוק?

יוסי ישי: כך צריך להיות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תשמע, אני לא, אני לא, אני לא,

פרופ' אריה אלדד: כך צריך להיות, אבל לא יהיה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני לא חתמתי,

יוסי ישי: אחרי שנעשה סדר, כל ה, מה שקרה כאן שלא נעשה סדר וכל דאלים גבר והתפקיד שלנו באמת לנסות להגיע לסדר. אם נגיע לסדר, נגיע למצב אפס, מרגע זה, הנגב צריך להיראות כמו באר-שבע. מרגע זה. זו המטרה.

פרופ' אריה אלדד: הטענה שלי היא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אגב, אני לא חתמתי על ההצעה הזאת עוד.

פרופ' אריה אלדד: אני יודע. הטענה שלי היא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זורק את הרעיונות,

פרופ' אריה אלדד: אם תכשירו את המצב הקיים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אריה אלדד: איבדנו את ה, את המאבק הזה בכלל, ויתרנו על המאבק.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, השאלה היא מה זה להשאיר את המצב הקיים.

פרופ' אריה אלדד: את המצב הקיים, זה שיש,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אני אומר, האם כל, על כל צריף שעל כל גבעה

נכשיר? זה, זה לא מתקבל.

פרופ' אריה אלדד: אבל זאת המגמה, זאת ההתפשטות והקצב הוא מדהים.

לכן, אני מציע לוועדה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: צריך להיות גם ריאליים בהכשרת המקומות, אם יש

שם איזה שני צריפים באיזה מקום נידח, תגיד - מה, זה יישוב?

פרופ' אריה אלדד: הם יבואו, יגידו לך 500 שנה אנחנו חיים פה.

יוסי ישי: לא לא לא, יש מסה קריטית שמחזיקה יישוב.

פרופ' אריה אלדד: והיא-?

יוסי ישי: בקריטריון, נקבע אותה. נניח 300 משפחות.

פרופ' אריה אלדד: למה?

יוסי ישי: למה?

פרופ' אריה אלדד: מה רע ב-100?

יוסי ישי: לא לא לא, אנחנו יכולים לבצע התאמה גם למגזר היהודי.

המושבים והקיבוצים, אנחנו יודעים מה זה,

פרופ' אריה אלדד: בגליל הקימו מצפורים לארבע משפחות. ויש,

יוסי ישי: זה לא תכנון בר קיימא, זה לא תכנון בר קיימא, לא עושים את זה

היום, לא עושים את זה היום כבר,

בלהה גבעון: זו טעות היתה.

יוסי ישי: זו היתה טעות. והיום לא עושים את זה יותר ודברים כאלה כבר

היום מטפלים בהתיישבות הבודדים בנגב, מטפלים היום.

מצמצמים אותם, מבטלים אותם, מפנים אותם, עושים את זה.

היהודית. העיקרון, היום התכנון הוא תכנון בר קיימא, צריכה

להיות מסה קריטית שמחזיקה יישוב.

אנחנו נפעיל את הכללים האלה גם פה. ונקים יישובים לפי הצורך,

ננסה להתקרב עד כמה שאפשר גם לתכנון, אבל בסופו של

דבר, יהיה מספר מסוים של יישובים ולכל יישוב יהיה קו כחול

ואחרי זה עושים סדר, זו המטרה.

פרופ' אריה אלדד: אני חושב שהגישה להכשיר חלק מהריכוזים הגדולים,

יוסי ישי: שעומדים בקריטריונים.

פרופ' אריה אלדד: שעומדים בקריטריונים, היא ריאלית.

מה שאני טוען זה שהמדיניות הזאת תעביר את המסר לאוכלוסייה
הבדואית בנגב, ניצחנו. ועכשיו, לא ניצחנו בכל הקרב, לא
ניצחנו ב- 60,000 בתים, ניצחנו ב- 30,000 בתים. בשלב הבא,
אנחנו ננצח עוד קצת.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תראה, זאת תחזית שחורה.

פרופ' אריה אלדד: אני רואה תחזית שחורה למדינת ישראל, כי היא הפסיקה
להיאבק על הערכים שלה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בוא, בוא, אנחנו גם כאן, מרחיבים את היריעה. בוא
נאמר תחזית שחורה לגבי מה שיקרה אחרי ההסדר הזה שאנחנו
מעלים כאפשרות, לא כ, כמחשבה. אבל למה אולי לא לחשוב
על תחזית ורודה ולומר - אם יהיה גוף אוכף כמו שצריך, כל מי
ששם את האבן הראשונה, מייד באים ונוקטים בצעדים הראויים,
אז אנחנו בכל-זאת עשינו משהו.

פרופ' אריה אלדד: הדבר היחידי שמצלצל לי מוכר באוזן זה אחרי שנצא
מחבל עזה, הקסאם הראשון שהם יעזו לירות, כלומר, מכיוון
שאנחנו יודעים באיזה מציאות אנחנו חיים, ואנחנו יודעים שלא
יהיה כך. כי יהיה בית אחד מעבר לקו הכחול ונבוא להרוס אותו,
וילכו לבג"צ וילכו, וייקח שלוש שנים, ויהיו צווי הקפאה ועד
שיהרסו את הבית הזה, זה לא קורה מעכשיו לעכשיו. אין נוהל
פינוי פולשים טריים אמיתי, כאן. כפי שמתקיים במקומות אחרים.

ולכן, לכן הבאתי את מסמכי המגמה של ערביי ישראל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני מדבר על המגמה של הוועדה, לא על המגמה של
ערביי ישראל.

פרופ' אריה אלדד: אבל אי-אפשר להתעלם. אתה שואל למה זה לא יקרה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני בוודאי שלא חשוב,

פרופ' אריה אלדד: כי האכיפה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא חשוד על מגמות פוליטיות. אני מדבר, אני, אני מדבר על המגמה שלדעת הוועדה יש בה, במגמה הזאת, הסדר מתקבל על הדעת, מתקבל על הדעת ואני אומר, כשאני שומע את הרעיון שאתה מעלה, אני שואל מייד את עצמי האם אנחנו לא מסבכים את הבעיה ולא פותרים אותה. האם אנחנו לא מסבכים אותה.

פרופ' אריה אלדד: כל ההקדמה שלי באה לבוא ולומר שכשאתם גוזרים את הפיתרון, אתם לא יכולים להתעלם מהמגמות שדוחפות לסיבוך הבעיה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: למה? אבל זה לא, הצד, בוא נאמר ככה, הצד השני לא מעניין אותי. מעניין אותי הצד שלי. עכשיו, אני לא מה שמישהו אחר חושב איך צריך לפתור, אני חושב איך צריך לפתור.

פרופ' אריה אלדד: נכון. ויצרת פיתרון ויצרת,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ואני אומר, ואני אומר פתרון זה וזה הוא פיתרון הגיוני. למה אני צריך לחשוב מה הוא יבין ומה הוא יחשוב ואיך הוא רואה את הפיתרון. אני,

פרופ' אריה אלדד: כי אנחנו לא פועלים בוואקום.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, תראה, כשאנחנו צריכים למצוא פיתרון, אני לא חושב שהמגמות הפוליטיות של מישהו צריכות להוות לנו איזה מחסום או להפך, או לתת דווקא גישה יותר ליבראלית, יותר כזאת או אחרת, לא חושב, אני לא חושב. אני מסתכל על הבעיה כבעיה אנושית. אנושית. ישנם מאות אלפים, כמה יש היום?

בלהה גבעון: 180.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יחד, 160,000 איש, אני רוצה למצוא להם פתרון מתקבל על הדעת, קורת גג, חינוך, חשמל, מים וכדומה, תנאים מינימאליים לכבוד האדם, מינימאליים, מינימאליים. זה מה שאני רואה לנגד עיני.

יבוא מישהו ויגיד - אבל אני חושב, זה לא מעניין אותי מה שהוא חושב, מעניין אותי יותר מה שאני חושב.

פרופ' אריה אלדד: אבל כשאתה בא לפתור בעיה, אתה צריך להיות משוכנע שלא טיפלת סימפטומאטית אלא ריפאת את המחלה. כלומר, אם אתה מטפל סימפטומאטית בכאב הנוכחי ולא פתרת טיפול שורש,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני רוצה לרפא, אני לא רוצה לתת אקמול, אני רוצה לרפא.

פרופ' אריה אלדד: אז הריפוי חייב לקחת בחשבון את המגמות, מה גורם, יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל אתה מסכים שריפוי לא תמיד בהכרח חייב להיות על-ידי ניתוח.

פרופ' אריה אלדד: בוודאי שלא.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש גם ריפוי, יש גם ריפוי שהוא לא ניתוח. פרופ' אריה אלדד: אני מנתח, אבל אני מכיר בזכותם של פנימאים לטפל בחולים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש ריפוי לאחר טראומה ויש ריפוי שבדרך השגרה. פרופ' אריה אלדד: מה שאני אומר זה שאם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז למה אני צריך לגרום לטראומה, כדי לרפא? למה אני צריך לעקור, להרוס את כל המבנים, עד האחרון שבהם, להרוס את כל המבנים הקיימים, להעביר את האנשים למקום אחר, לדאוג לכך שהם יהיו, לתת להם אותם התנאים שאנחנו מדברים - של מים, חשמל, חינוך וכל השאר, במקום אחר, אבל

יהיה חלק שיישאר, מפני שהוא, הבתים שלו לא נהרסו, אז הוא יישאר. אתה מפצל את השבט הזה לשניים, אחד גר במקום אחד ואחד נשאר במקום שהוא. השאלה אם אנחנו לא גורמים אז לטראומה מיותרת.

פרופ' אריה אלדד: הטרומה היא, אי-אפשר בכלל להקל בה ראש, לחצי דקה. אבל אם אני אתעלם מקווי המגמה או ממה שמחולל את הבעיה ואני אנסה לטפל במצב אד הוק, לא פתרתי את הבעיה. באמת לא פתרתי אותה.

אני מסכים אתך שאין שום טעם, אם יש יישוב אחד שחציו הוא יישוב חוקי ורק חציו בלתי חוקי, אז יש טעם קטן מאוד להרוס את החצי בתים שהם לא חוקיים. אבל אם אנחנו נבוא ונגיד - אנחנו נותנים פיתרון של הלבנה טוטאלית למצב הקיים, זה לא עשינו כלום, ממש לא עשינו כלום. שפכנו הרבה כסף לאומי, הכרנו בהפרות חוק סדרתיות ונתנו להם אור ירוק להמשיך בשיטה, כי היא עובדת.

מה שאמרתם בצדק, זה שהעניין הזה של מחצית יישוב להריסה ומחצית יישוב לפגיעה היא לא ממש הגיונית. אבל אם לא נבין את קווי המגמה שמובילים להשתלטות על אדמות מדינה, לא נדע באמת איפה לשים את הבלמים הרצויים בפני המגמות האלה, כי אחרת, אם אנחנו היום מכשירים את מה שקיים, אנחנו מוכיחים את התזה במסמך העקרונות הלאומיים האלה, שאומרים שישתמשו בוועדה כמו שלכם, אני יכול להביא לכם את הציטוט, איך עושים את המאבק באמצעים משפטיים, על בסיס בעיות אישיות, כדי לקדם את הבעיות הלאומיות. אתם מכשיר, היום אתם מכשיר במסמכי הייסוד שלהם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש, והמדינה נותנת חנינה לעבריינים.

פרופ' אריה אלדד: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כדי לעודד עבריינות? לא. היא מגינה למסקנה, בגלל אירוע, אירועים לאומיים, אחרים, לא חשוב, אבל הם נותנים, יש חנינה עד תאריך מסוים, למי שעבר עבירה.

פרופ' אריה אלדד: וגם אז אתה תדרוש שלא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני אומר, למה לא לקרוא לזה כאן חנינה לעבריינים, עברייני בנייה, אנחנו מדברים רק על, לא עבריינות פלילית, אנחנו מדברים על עבריינות בנייה, אנחנו נותנים חנינה מכיוון שאנחנו רוצים לפתור את הבעיה. אז אנחנו נותנים את התמריץ הזה, ואנחנו אומרים להם - רבותיי, תראו, אנחנו נותנים לכם חנינה, לא תצטרכו להרוס, אבל החנינה חלה עד תאריך 1 לינואר שנה זאת וזאת.

פרופ' אריה אלדד: העניין של החנינה הוא,

בלהה גבעון: ראש עיריית לוד עשה את זה, הוא הלבין את כל האזורים הבלתי חוקיים ובאמת, פרופ' אריה אלדד: ויש עלייה של 500% בבנייה הבלתי חוקית בלוד, אחרי ההלבנה. 500%.

בלהה גבעון: אז אולי הוא לא עשה את זה כמו שצריך.

פרופ' אריה אלדד: השיעור הקלאסי. הוא עשה את זה מצוין. הוא פשוט נמנע מלהתעמת עם עבריינים, פושעים, שהשתלטו באלימות על שטחים ובנו, שנה לאחר מכן, יש עוד 127 בתים בלתי חוקיים שם, ממש שיעור קלאסי של מה שהיה. העניין של החנינה הוא דוגמה מצוינת.

אני אף פעם לא הבנתי למה לכבוד זה שהמדינה בת 60 צריך לתת חנינה, אבל נניח, מחפשים איזה תאריך להיאחז בו. אנחנו לא רוצים לתת חנינה גורפת לכולם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: עוד נשמע שלקראת שנות, יום העצמאות ל- 60 שנות המדינה, תהיה גם חנינה.

פרופ' אריה אלדד: יכול להיות, אבל גם אז לא ארצה לראות שנותנים חנינה לרוצחים, לאנסים, לפושעים, לסוחרי סמים, וביוחד לא לאנשים שהם מה שנקרא בעגה המקצועית רצידיביסטים, כלומר כאלה פושעים סדרתיים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: המידתיות צריכה לפעול גם.

פרופ' אריה אלדד: נכון. כלומר, אדם שסגר מרפסת הוא עבריון בנייה, אפשר להלבין את הבנייה שלו, אבל מי שבנה בית וראה כי טוב ואחרי חצי שנה בנה עוד אחד על הגבעה ליד ואחרי חצי שנה בנה עוד אחד,

יו"ר, אליעזר גולדברג: ראה כי טוב או ראה שנולדו לו עוד עשרה ילדים, מה זה ראה כי טוב? ראה כי טוב, שהוא חייב, חייב להרחיב את ארבעת החדרים שיש לו היום ולבנות עוד שני חדרים.

פרופ' אריה אלדד: לא, אם הוא בנה עוד שני חדרים, אני עוד יכול להלבין, יו"ר, אליעזר גולדברג: אז הוא בנה,

פרופ' אריה אלדד: אבל הוא לא בנה עוד שני חדרים, הוא במרחק 500 מטר משם בנה עוד בית.

בלהה גבעון: אבל הילדים האלה התחתנו וגם הם צריכים לגור איפה שהוא. הבעיה שאין פה, אין דאגה,

פרופ' אריה אלדד: ההנחה היא שכל אחד מהם צריך X דונמים, כי הוא התחתן, היא הנחה מופרכת לחלוטין, בעיני.

בלהה גבעון: הם אנשים קיימים וצריך להתייחס אליהם ואנחנו מכירים את הריבוי הטבעי ואנחנו יודעים מה יהיה פה בעוד X שנים אם לא נתייחס אליהם, וחייבת, חייב להימצא לעניין הזה פיתרון והפיתרון שאתה מציע הוא פיתרון, לטעמי, הוא פיתרון לא נכון

משום שאתה מתעלם מהבעיה המרכזית. הבדואים בנגב, אי-אפשר לכרוך אותם יחד עם כל הפלסטינאים וערביי ישראל. זאת הראיה הכוללת.

זאת אומרת, יש פה דקויות. הבדואים של הנגב, רובם היו בתחילה נאמנים מאוד למדינה, ועד היום, רובם נאמנים למדינה. והמדינה רק יוצרת אצלם את ההתנגדות בקרבם, משום שהיא התייחסה ואתה הזכרת את זה, ביישובים המוכרים שהם נראים כמו שהם נראים ובכל ההתנהלות של המדינה כלפיהם. יש פה סיפור הרבה יותר מורכב וזה לא שחור-לבן ואי-אפשר לכרוך ולקשור את הבדואים לכלל האוכלוסייה הפלסטינאית במדינת ישראל.

פרופ' אריה אלדד: אבל הם כורכים את עצמם, לא אני.

בלהה גבעון: הם לא, הם לא,

פרופ' אריה אלדד: לכן הבאתי לכם את המסמכים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ראית הרבה ערבים שמשרתים בצה"ל?

פרופ' אריה אלדד: יש מעטים,

בלהה גבעון: הבדואים שירתו,

פרופ' אריה אלדד: הבדואים משרתים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני מדבר לא בדואים.

פרופ' אריה אלדד: לא, לא הרבה, לא הרבה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא בדואים.

פרופ' אריה אלדד: לא, אבל אני רואה את המגמה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל אתה, בסדר,

פרופ' אריה אלדד: זה נכון.

בלהה גבעון: אולי יש סיבה.

פרופ' אריה אלדד: מה שאמרתם - נכון. מה שנכון, היה מדויק מאוד לפני 40 שנה, והיה מאוד נכון לגבי דרוזים לפני עשר שנים, ואנחנו רואים גם את מגמות השינוי באוכלוסייה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה אומר החייל שבא מהחופש לשבט, מה הוא אומר? הוא אומר - אני משרת בצבא, וכשאני בא הביתה, אומרים לי - תהרוס את הבית. תהרוס את הבית, שאני בניתי, כדי שיהיה לי, תהיה לי קורת גג למגורים. אז אומרים לי תהרוס. אז מצד אחד, אני משרת, מצד שני לא מתחשבים בי ודורשים ממני להרוס. זה לא, בכל-זאת, הבדואים במקורם שירתו לאורך כל השנים, שירתו בכוחות הביטחון אז כך שאולי, יש, הדקויות הן בין,

פרופ' אריה אלדד: ואני חושב שזה גם אמצעי מצוין, יו"ר, אליעזר גולדברג: בין יתר, בין הערבים בכלל וביניהם, יש, אולי צריך לעשות את האבחנה הזאת ואולי צריך לתת תמריץ ולא להרוס, אלא לומר - תראו, אנחנו יודעים את שיתוף הפעולה שיש בינינו, אנחנו יודעים שאתם משרתים וזה, אנחנו נתחשב בזה. אנחנו זאת התחשבות אולי לגיטימית לומר לשבט שמבניו יוצאים אנשי ביטחון, ויש שבטים כאלה בבנגב.

פרופ' אריה אלדד: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש שבטים כאלה והופיעו גם בפנינו אנשים, אחד מהם סגן-אלוף, שבא כאן ודיבר על ה,

פרופ' אריה אלדד: גם שירתתי עם רבים מהם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן. אז זה צריך להיות תמריץ.

פרופ' אריה אלדד: נכון. ואתם החלטתם, ... [מדברים יחד]

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא להרוס. לא להרוס, אלא לתת תמריץ בכך שאנחנו מלבינים את המבנים הבלתי חוקיים.

פרופ' אריה אלדד: שווי זכויות לגמרי ושווי חובות לגמרי.

בלהה גבעון: מאה אחוז.

פרופ' אריה אלדד: אי-אפשר לקיים מצב שבו אנשים אומרים - חוקי הבנייה אינם חלים עלינו. לכן הם גם שווים זכויות ושווי חובות.

בלהה גבעון: לתת להם אפשרויות.

פרופ' אריה אלדד: נכון. ואתם הצעתם שינויי חקיקה? אחד משינויי החקיקה הנדרשים הוא הקצאת מגרשים, אולי בתים לבנייה לחיילים משוחררים או למשרתי כוחות הביטחון, במקומות שמותר לבנות בהם, ולא להגיד - OK, אתה בנית על הגבעה ההיא, בנית לא חוקי, הקרקע לא שלך, אבל אתה חייל, אז זה בסדר. זה לא. אי-אפשר, אתה אומר לא להרוס, לא להרוס אם הבניין בסדר. לא להרוס אם הקרקע שלו, לא להרוס אם הוא בנה בתוך יישוב שאתה רוצה לשמר אותו או לפתח אותו.

בעניין הזה שאמרתם נולדו לו ילדים. נכון, יש ילדים שצריך לפתור את הבעיה וצריך לתת להם לחיות כמו שצריך ולתת להם מגורים. אבל אם הטיעון הזה שנולדים ילדים, אז גם אותם ערים או יישובים גדולים שאתם, שאנחנו מדברים עליהם כאן, כריכוזים עם קו כחול, הוא יבוא למחרת ויגיד - בניתי מעבר לקו הכחול כי נולדו לי ילדים. ההסכמה לטיעון הזה, שמי שנולדו לו ילדים יכול לבנות איפה שהוא רוצה, כמה שהוא רוצה, היא בלתי נסבלת בכלל. זה נכון שנולדים ילדים, נכון שצריך לפתור להם את הבעיה, אבל יש משפחות חרדיות בירושלים שיש להם הרבה ילדים והן פותרות את הבעיה אבל הן לא הולכות להשתלט על שטחים לאומיים.

אחמד אלאסד: השאלה שלנו ככה, עכשיו אנחנו גם הגדרנו, תוך כדי, שיש עברייני בנייה, לא עבריינים חס וחלילה פליליים או משהו, אבל אתה יודע שהבדואי, שהוא עובר על החוק,

פרופ' אריה אלדד: יש גם כאלה שהמדינה עוצמת את עיניה ולא נאבקת בהם. אחמד אלאסד: אני אומר לך, הבדואי שהוא עובר על החוק, אין לו מחשבה פלילית, הוא לא חשב, הוא לא חשב, הוא אולץ לעשות את זה כפיתרון זמני. הוא פותר את הבעיה. יש לו מצב נתון והוא צריך לחיות והוא צריך להמשיך את החיים שלו, והמצב של המדינה לא סיפקה לו אפילו מקום שיכול לבנות ביתו. גם לא נתנה לו היתר בנייה שיבנה בצורה מסודרת.

עכשיו הוא דאג לעצמו, לבנות בנייה, אולץ יותר נכון, שהוא יבנה את הבית בצורה בלתי חוקית.

עכשיו, המדינה לדעתי ומי שאחראים ומי שניהלו את המדינה, הם שותפים לאותה עבירה. אם אתה לא מספק לאזרח את האפשרות השנייה, קודם כל, אם אתה צריך להרשיע אותו אפילו בעבירה, צריך לאפשר לו לבחור בין מותר ואסור והוא בחר באסור ויש לו את המותר, אז נכון להרשיע אותו, אבל אתה לא יכול להרשיע אותו בצורה שאתה לא סיפקת לו את המותר. אין לו אפשרות אחרת. אתה יודע שזה, גם יש היום בדואים שהם גרים היום ואין להם תביעת בעלות, מזמן הם לא יושבים בתביעת בעלות, הם הועברו ב- 48, ב- 52, העבירו אותם אז, הממשל הצבאי שהיה, הממשל הצבאי והם היום מבקשים מקום לבנות את ביתם. לקח 60 שנה, המדינה לא יכולה לספק להם את המגרש הזה ואין להם תביעת בעלות. אז מי האחראי פה? אז מי צריך לשלם את המחיר. את מי צריך להעמיד לדין? מי שלא אפשר לו? מי שחשב שהוא שולט והוא אמור גם עכשיו ליישם את החוק וגם לספק?

המדינה יש לה אחריות, כמדינה,

פרופ' אריה אלדד: למדינה יש אחריות,

אחמד אלאסד: כלפי אזרחיה.

פרופ' אריה אלדד: למדינה יש אחריות על אזרחיה,

אחמד אלאסד: נכון, עכשיו, נכון יש לה אחריות,

פרופ' אריה אלדד: היא גם חייבת לתת להם פתרונות,

אחמד אלאסד: אחריות.

פרופ' אריה אלדד: לתת להם פתרונות, והמדינה גם חייבת לאכוף את,

בלהה גבעון: מה שלא קרה 60 שנה. ועכשיו אנחנו צריכים ... איך

עושים את זה.

אחמד אלאסד: נכון. אבל גם עכשיו אחריות, עכשיו, האחריות היא גם,

פרופ' אריה אלדד: זה עדיין לא אומר שאנחנו מרימים ידיים,

בלהה גבעון: אף אחד לא אומר,

פרופ' אריה אלדד: עם כל מה שהם בנו, כל מה שהם בנו בסדר, מעכשיו

אנחנו נמצא פתרונות.

אחמד אלאסד: המדינה עכשיו ושר מכובד שהחליט עכשיו להקים ועדה שהיא

תבדוק את הנושא הזה, אולי במטרה להסדיר את כל העניין הזה,

עכשיו, אתם לפחות, צריכים לספק את האווירה, לא שיש, אתה

עכשיו מחלק את הנגב לדו-לאומי, יהודים וערבים, אדמות לאום,

אדמות לא. עכשיו, אתה מחלק את זה, הצד השני אותו דבר גם,

הוא עכשיו מתחפר בעמדות שלו והוא אומר לך - למה אני צריך

ליותר לחבר הכנסת או לא יודע למי, למה אני צריך ליותר על

הקרקעות? שייכנסו מחר עם טרקטורים, יהרסו, מחר יהיה

הפגנות מהצפון, מהגליל עד הנגב, מחר גם תהיה הפגנות, אחת

בירדן ואחת במצריים וסוריה וכל זה ואחר-כך העולם יתעורר,

יגידו - מה פתאום, מה עשיתם. יש לכם אמנה ב- 48 שאתם

התחייבתם לשמור על האוכלוסייה הערבית גם פה, וזה תנאי

שנכיר בכם, ואתם עכשיו הפרתם את זה אחרי 60 שנה, מה קרה היום? למה אתם מתנכלים לאזרחים שלכם?

אתה חושב שהעולם ייתן לך את זה? נתת עכשיו דוגמה, רצועת עזה. נכון, הרסו את הבתים, יצאו. אתה חושב יצאו בבחירה חופשית? העולם אילץ אותם לצאת מרצועת עזה. יצאו מסיני, העולם אילץ אותם לצאת מסיני. זה הסכמים שהמדינה ערכה.

עכשיו, מה אתם עשיתם? אני אגיד לך את האמת, וזה אני שמעתי את זה מיהודים, לא שמעתי מזה. עכשיו סגרו אותם בתוך גדר, אין אוכל, אין חשמל, אין כל זה. מה אתה יכול לעשות שם?

פרופ' אריה אלדד: אין להם ברירה, אלא לירות קסאמים.

אחמד אלאסד: נכון, לירות על שדרות, על אשקלון,

פרופ' אריה אלדד: אין להם ברירה אלא לבנות בנייה בלתי חוקית.

אחמד אלאסד: לירות על שדרות, לירות על אשקלון ועכשיו מה קורה? עכשיו אתם גם לא יכולים להגיב, אז מה עושים עכשיו? סופגים טילים ושותקים עכשיו. גם נזקים.

אז אתה חושב שזה המצב הזה? אני לא רוצה המצב הזה יקרה גם אצל הבדואים ולא אצל ערביי ישראל. אני גם נלחם למען זה שלא יקרה. אנחנו צריכים לחיות ביחד. אבל צריכים לאפשר לאנשים גם יסתכלו, אנשים יש היום, משני הקצוות, גם לערבים וגם היהודים, צריכים לחשוב בהיגיון. אי-אפשר, זה לא כל מחיר, לא כל מחיר צריך להגיע לכיסא, לכנסת, צריך גם אפילו להשפיל אוכלוסייה או לבקר אותה או לנשל אותה מהזכויות שלה והכל. תשמע, אם אתה מחר, אני אגיד לך, הבדואי יגיד לך מה,

פרופ' אריה אלדד: אני מאוד מעריך את מה שאתה אומר,

אחמד אלאסד: נכון.

פרופ' אריה אלדד: אבל למה הנציגים שלך מדברים אחרת?
 אחמד אלאסד: לא נציגים שלי, אני לא בחרתי בהם.
 בלהה גבעון: הם לא הנציגים שלו.
 אחמד אלאסד: לא נציגים שלי.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: הוא לא רואה אותם,
 אחמד אלאסד: אני אומר לך, אתה יודע מה? אני רוצה להציג לך דבר אחד.
 אתה יודע מה? אתה אומר זה נציגים שלך, אני שייך לקדימה ויש
 לי כרטיס, אני חבר מרכז. תגיד לי, למה אתה משייך אותי
 לאנשים האלה? אלה, אני מתייחס אליהם כקיצוניים, כמוך,
 בדעה. לא חס, אתה, הדעה שלך, לא אתה, באופן אישי, כי אתה
 מייצג סקטור, אתה צריך להגיע לכנסת גם לפי זה אתה יכול
 להגיע לכנסת.
 פרופ' אריה אלדד: הבעיה היא שאנחנו שומעים בכל מקום שחברי הכנסת
 הערבים לא מייצגים את הציבור הערבי.
 אחמד אלאסד: לא מייצגים, נכון.
 פרופ' אריה אלדד: אז מי בחר אותם - אשתי והילדים שלי? זאת היתממות.
 אחמד אלאסד: אני אומר לך גם, מי יחליט,
 פרופ' אריה אלדד: בכל ויכוח אומרים לי - ועדת המעקב לא מייצגת את ראשי
 הרשויות. ראשי הרשויות נבחרו, חברי הכנסת נבחרו.
 אחמד אלאסד: אני אגיד לך, וחברי, בוא נגיד ככה, בתנועה שאתה דיברת
 עליה, אני ראש רשות אבל אני לא שייך אליה גם ולא חבר לה
 ואני לא משלם לה גם אגרה.
 בלהה גבעון: טאלב א-סנע הוא חבר התנועה האסלאמית, הוא לא נציג
 של הבדואים. הבדואים משויכים פה לכל המפלגות הציוניות,
 יוסי ישי: גלשנו מהמסגרת.
 פרופ' אריה אלדד: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: רק רגע, רק רגע, רבותי, רק רגע, רבותי.

בלהה גבעון: התנועה האסלאמית היא תנועה קיצונית.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני מבקש לא, אני מבקש,

פרופ' אריה אלדד: המסמך הזה, בינם תנועה האסלאמית והתנועה, ורק"ח, שזה שני עולמות תוכן שונים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תסלח לי, אני מבקש לא להיסחף. אני חושב שאנחנו מתחילים לחרוג ממסגרת הדיונים שלנו.

בלהה גבעון: פייסל רצה משהו להגיד ולא הספיק.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני חושב שאין טעם ולא רצוי להמשיך בוויכוח הזה שאין לו סוף. אתה רוצה לשכנע את חבר הכנסת אלדד? הוא ישכנע אותך? אין לדבר סוף.

אז אם אתה רוצה משהו לומר - תאמר, לדעתי, אנחנו מיצינו גם את העניין.

פייסל אל הוזייל: אני רוצה לומר ככה, הוא לא משנה את דעתי וגם אני לא משנה את דעתי, בגדול. יש לו תפישה ולי יש תפישה. אבל בכל-זאת, למען ההגינות.

אתה בא ומחזיק במסמך ועל זה אתה משליך את כל יהבך וכל השעה שעברה. בכלל, יצא לך לשבת עם הבדואים? להיות עם הבדואים? לראות את הבעיה בצורה הכי הכי קרובה, הכי נכונה? סתם 100,000 עבריינים, סתם ככה? סתם בא להם כיף לבנות בלי רישיונות, רק בשביל הכיף? או שאנחנו חיים במציאות? למען ההגינות. ואתה רופא, למען מצפונך. ביקרת אצל אנשים? ראית באיזה תנאים חיים?

פרופ' אריה אלדד: הם חיים בתנאים נוראיים, יש, לא הבדואים של הנגב, אבל על-יד הבית שלי יש מאהלים בדואים, אני עובר שם כל יום, בכביש ירושלים יריחו, המדינה החליטה מטעמיה היא, לפני 30

שנה, להעביר מהר חברון בדואים וליישב אותם לאורך כביש ירושלים-יריחו. כל יום אני רואה אותם. שמע, אני, באמת לא הייתי רוצה לחיות ככה, באמת לא הייתי רוצה לחיות ככה, חיים בתנאים קשים מאוד, נמצאים שם במקום 30 שנה. העבירו אותם בקונצפט של בדואים, הם רועים, הם מסתובבים, הם צריכים שטחים לצאן שלהם, הם לא זזו מהמקום יום אחד, הם בונים על הכביש הראשי, כביש ירושלים - יריחו, לא נתנו להם פתרונות דיור כי הבינו שזאת אוכלוסייה שצריכה שטחי מרעה והם לא צריכים, יש להם אוהלים יפים ובאמת, הרומנטיקה של התפישה המערבית של חיי הבדואים היא כנראה גזרה החלטות שגויות לחלוטין ביחס לבדואים לפני 40 ו-50 שנה, הם לא צריכים, הם רועים, הם נודדים, גמלים וצאן, באמת מה, מי מדבר על בתים בכלל? ושכחו שהנדודים זה כבר מזמן לא דפוס ההתנהגות של הבדואים בארץ ישראל, הרבה זמן.

אז שמו אותם שם במדבר יהודה. שאלת אם אני רואה אותם? כל יום, ואני מבקר אותם כל יום ואני גם מטפל בחולים שלהם לפעמים, כשיש בעיה. ועוצרים אותי על הכביש הראשי כי מזהים את האוטו שלי ויודעים שאני רופא. אז אני רואה את התנאים והתנאים הם נוראיים, ואז הם רוצים לבנות בתים ואז כביש ירושלים - יריחו, בעוד עשר שנים, התיישבות בדואית רצופה משני צידי הכביש. אנחנו ניסע בתוך כפר, על הכביש הראשי של מדינת ישראל. בלי תכנון, בלי חשיבה, בלי שום דבר.

בלהה גבעון: זה הטעות של הממשלה, נקודה.

פרופ' אריה אלדד: נכון, ואני עדיין לא חושב שנכון יהיה להלבין את הבתים של הבדואים לאורך כביש ירושלים - יריחו.

בלהה גבעון: אף אחד לא דיבר על,

פרופ' אריה אלדד: כששאלתי את סגן שר הביטחון, אמרתי - למה לא מפנים? הוא אמר לי - עשינו חשבון שזה יעלה 150 מיליון שקל לפנות.

בלהה גבעון: אבל לאן לפנות?

פרופ' אריה אלדד: הרימו ידיים.

עכשיו, אם אומרים שהתיישבות בדואית בהכרח היא 20, 30 דונם למשפחה, אז הרמנו ידיים. ואם אנחנו אומרים מדינת ישראל קטנה מדי והמשאבים שלה קטנים מדי בשביל לאפשר סוג כזה של התיישבות, ולכן צריכות להיות תמריצים לתעשייה ומלאכה ותמריצים שליליים למרעה וכל מי שתופש שטח ורוצה לבנות עוד בית לילדים שלו, יכול לבנות בית לילדים שלו, במרחק 100 מטר מהבית שלו, כפי שעושים בנחלות במושבים ולא בהכרח ברדיוס של או בטווח של קילומטר משם, שמהווה עוד ועוד ועוד עובדות קיימות בשטח שסוגרות שטחים ענקיים, ומהוות השתלטות על קרקעות מדינה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב. אני, אנחנו מודים לך.

פרופ' אריה אלדד: תודה רבה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: למרות, למרות שקצת הקשינו, אבל קצת.

פרופ' אריה אלדד: לא שאני לא רגיל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני אומר, קצת הקשינו, אבל בסופו של דבר, אנחנו שמענו עמדה ואנחנו מכבדים כל עמדה ואנחנו, אני אמרתי קודם, אינני יודע אם שמעת או לא, למרות שאנחנו יושבים כאן חודשיים וחצי, אני עוד לא יודע איך מתגברים על מכלול הבעיות שאנחנו צריכים, שעומדים בפנינו וצריכים למצוא פיתרון. אני עדיין לא יודע, אבל שמענו את דעתך ותודה.

פרופ' אריה אלדד: תודה רבה. רק להניח את דעתך, אם אני אגיע יום אחד למקום שכולם יסכימו אתי, אני אלך לאי בודד.

תודה רבה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תודה.

[ההקלטה מחודשת לאחר הפסקה]

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו נשמע עכשיו את דבריו של פרופ' אבינועם מאיר. רק להזכיר, אתה גם כבר כתבת לוועדה, והחומר חולק בין חברי הוועדה. לצורך הפרוטוקול, אנחנו אומרים שאתה עכשיו מבקש להוסיף על הדברים שכתבת או להבהיר אותם.

פרופ' אבינועם מאיר: להבהיר אותם, אני מבקש. זה חומר שעובר פה עכשיו, זה חומר שכבר שלחתי, אני הבאתי אותו לאלה שעדיין לא ראו אותו מהקהל אולי שרוצים לקחת את החומר הזה, כי את זה אני כבר שלחתי לוועדה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: שלחת וקראתי.

פרופ' אבינועם מאיר: אם אפשר להעביר, מר כהן, אם אפשר להעביר אחרנית קצת, לאנשים אחרים שמעוניינים לקחת עוד עותקים. אני חבר סגל במחלקה לגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי באוניברסיטת בן-גוריון, אני חוקר את החברה הבדואית והיבטי התיישבות שלה כבר 27 שנה.

אני ראשית רוצה לפתוח במילות הערכה לוועדה שבפניה אני מופיע. לא רק לעצם הקמתה של הוועדה, אלא גם בעיקר לחברי הוועדה, שיושבים פה כבר פגישה, אני לא יודע כמה, הרבה שעות, הרבה ימים, מקדישים מזמנם, תורמים מזמנם יותר נכון, לציבור, לציבור של מדינת ישראל,

יו"ר, אליעזר גולדברג: היום הישיבה ה-14.

פרופ' אבינועם מאיר: ועוד נכוננו כמה וכמה ישיבות כאלו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אבינועם מאיר: ולכן אתם ראויים למלוא ההערכה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תודה רבה.

פרופ' אבינועם מאיר: על העבודה שאתם משקיעים, משום שאני חושב שהמשימה שעומדת בפניכם היא משימה לאומית. אני חושב שנפלה בידיכם גם זכות היסטורית להיות חברים בוועדה ולדעת לנצל את החומרים ואת הטענות ואת התכנים שמובאים בפניכם, לתועלת מלאה של הציבור הישראלי בכללותו, כולל הציבור היהודי וכולל הציבור הבדואי ואני לא אומר את הדברים האלה כדברי חנופה, אני אומר את הדברים האלה כדברי הערכה מלאה לתפקיד הגדול שאתם מבצעים.

אני רוצה לפתוח ולומר שגם אני ציוני כמו קודמי שדיבר ופתח בדברים האלו, אני אבל חרד לדמותה של המדינה ולא כל-כך לקיומה של המדינה. מבחינתי, האופי שהמדינה תישא בהקשר של הדברים שאנחנו מדברים עליהם כאן, הוא לא פחות חשוב מאשר איומים או ניסיונות איומים אחרים על עצם קיומה של המדינה. מבחינתי, זה דבר קיומי לא פחות ולכן הדברים שאני מדבר עליהם כאן, הם דברים שיכולים להתקשר למדיניות ברת קיימא או בת קיימא של המדינה.

אני כפי שאתם רואים בכותרת של הדברים, אני מתייחס לנושא שהרבו לדבר עליו כעל דבר נתון, מוגדר, ברור לכולם, והוא הנושא של קרקעות מוואת, שממשלת ישראל בעקבות המנדט הבריטי ובעקבות השלטון הטורקי אימצו אותו אל תוך חוק המקרקעין של המדינה ועל-פיו הטענה היא שהקרקעות של הבדואים, כאשר נחקק חוק המקרקעין ב-1858 היו קרקעות מוואת, ולכן הן

שייכות למדינה והטענה הזו התגלגלה עד עצם ימינו הנוכחיים והרבה מאוד נכתב בנושא הזה. תלי תלים של דיונים משפטיים שעסקו בטיעון הזה, אבל עד כמה שאני יודע לא היה מי שניסה לטעון או לנסות לתהות על עצם הטענה שבאותה שנה, ב-1858, כאשר נחקק חוק המקרקעין, הקרקעות של הבדואים באמת היו קרקעות מוואת וזה מה שאני מנסה לבחון פה היום ומה שאני אנסה לעשות זה כלהלן - אני אנסה לבחון את הנושא של קרקע מוואת מבחינת חוק המקרקעין העותומאני של 1858, אני אנסה לבחון את ההנחות שעמדו ביסודו של החוק,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מתוך החומר שאני קראתי, המסקנה שעולה שם היא שרוב הקרקעות היו קרקע מסוג מוואת, רוב הקרקעות היו, זה לא, אתה לא מסכים?

פרופ' אבינועם מאיר: הפוכה לחלוטין.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה לא מסכים? לא, אני,

פרופ' אבינועם מאיר: אתה מדבר, ממה שאני כתבתי או דברים אחרים?

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא, דברים אחרים.

פרופ' אבינועם מאיר: דברים אחרים. אז אני בדיוק מנסה להפוך את הטענה הזאת. השורה הסופית של מה שאני אטען היא שלמעשה, אני לא מדבר על קרקע ספציפית, חלקה או דונם, אני מדבר באופן עקרוני.

יו"ר, אליעזר גולדברג: המכלול.

פרופ' אבינועם מאיר: שקרקעות הבדואים באותה תקופה לא היו יכולות להיות קרקעות מוואת ולכן, מכיוון שהן לא היו יכולות להיות קרקעות מוואת, הן לא היו יכולות להפוך להיות קרקעות מדינה, אלא קרקעות שהיו דווקא בבעלותן או בהחזקתם של הבדואים, על-פי קריטריונים שאני, שאני אמנה אותם כאן. ואני בחנתי את

ההנחות של החוק, של חוק המקרקעין העותומאני בהקשר של הגדרות מוואת. אני אנסה להפריך את ההנחות האלו, על-סמך מחקרים שונים שהצטברו במשך 30, 40 שנה, שלחלקם אני שותף וגם אנשים אחרים שהופיעו ועוד יופיעו פה בפני הוועדה. אני אנסה לייצר הנחות חדשות שהן מחוברות למציאות כפי שהבדואים חיו אז באמצע המאה ה-19 ולפני כן, ואת ההנחות האלו אני אתרגם לאותה מציאות כאשר אני משתיל את ההנחות החדשות האלה אל אותה המציאות ומייצר מציאות חלופית אלטרנטיבית למה שהיה מקובל לחשוב שהיה קיים עד אז, שממנה יתברר, אני מקווה שאתם תשתכנעו, ממנה יתברר שהקרקות לא היו קרקעות מוואת, לא היו יכולות להיות מוגדרות ככאלה אלא כקרקות בהחזקתם ובבעלותם של הבדואים, על-פי קריטריונים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: פסק-הדין של הוואשלה, הם עצמם טענו שזה מוואת. פרופ' אבינועם מאיר: הם עצמם טענו שזה מוואת, זה היה מקרה ספציפי אחד. אבל אני מנסה דווקא להפריך את הטענה הזאת. נכון, הוואשלה ב-1984 השופט חלימה, הם טענו את הטענה הזו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הם טענו שזה מוואת.

פרופ' אבינועם מאיר: כן, הם טענו את הטענה הזו, אבל יכול להיות שהם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל האם זה לא אופייני לטיעון של האחרים גם?

פרופ' אבינועם מאיר: אני רוצה להציג את התמונה ונראה מה יוצא מהתמונה הזו. יכול להיות שהמשמעויות של הדברים לא היו ברורות להם עד כדי כך ואני רוצה להבהיר את התמונה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אגב, בטופס של תביעת זכות, יש שם סוג הקרקע? את לא יודעת? יש סוג הקרקע? ידוע מה צוין שם ברוב? אולי זאת שאלה לזה, זאת שאלה, שאלה לפקיד ההסדר.

דודו כהן: אני ארשום לי את השאלה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש שם רובריקה של סוג, זהו, בטופס, זה סוג הקרקע, כותבים את סוג הקרקע. ובוואשלה למשל, אני לא ראיתי את התביעות האחרות אבל אני יודע מתוך פסק-הדין שהתביעה היתה שמדובר ברכישת זכויות בקרקע מוואת.

יוסי ישי: אם אני מבין נכון, הוא חולק על זה והוא אומר שכנראה הגישה המשפטית של הטענות האלה היתה שגויה.

פרופ' אבינועם מאיר: הגישה הגיאוגרפית, להבנת המשמעות והמהות של חוק מוואת, היתה שגויה וזה בדיוק מה שאני מנסה לטעון.

יש פה כמה הגדרות שאתם יכולים לראות של קרקע מוואת, אני אעבור עליהן במהירות, כי הדברים ידועים, זה קרקע מתה, קרקע בור עזובה, מופקרת שלא נמצאת בשימוש של אדם כלשהו או של קבוצה כלשהי. המיקום היחסי שלה, זאת אומרת זה קריטריון תפקודי, קריטריון אחר זה מיקום יחסי, היא חייבת להימצא במרחק מסוים מיישוב כלשהו כדי להיחשב כמתה. המרחק הוא טווח שמיעה של קול צעקה או לחילופין מרחק קובע הוא מיל וחצי או מרחק הליכה של חצי שעה.

הגדרות ותנאים נוספים, הם לא בהחזקתו של מישהו, לא בבעלות רשומה כלשהי בספרי האחוזה והן לא יועדו על-ידי השלטון ביישוב עירוני או כפרי לצרכים ציבוריים, כגון דרכים, שווקים, אזורי רעייה משותפים ועוד.

וכל המרחב שמצוי בתוך תחום ההגדרות האלו הוא אם כן שכולל אזורי מרעה, ראשי הרים, אזורים טרשיים, אזורים חוליים, בלתי פוריים, אזורים מכוסי צמחיית פרא, ייחשבו כקרקע מוואת, פה משהו הסתבך בסדר של השאלות. והשאלות שאני מנסה להעלות הן כאלו, קודם כל, מהי מידת הרלוונטיות של השורש

האידיאולוגי תרבותי של החוק הזה. אני מניח שעל הדברים האלה דיברו כבר לא מעט לפניי, במובן של שלטון זר שכופה את דעתו ואני לא ארחיב על הדברים האלה, כדי לאפשר זמן ליותר שאלות, הדברים כתובים בחומר, במאמר שחילקתי. אבל אני אתעכב במיוחד על מידת הרלוונטיות של מושגי היסוד האלה של קרקע מוואת, שעכשיו הצגתי אותן, לצורך קביעת הזכויות של הבדואים בנגב, לקרקע שהם טוענים לבעלות עליה מדורי דורות וננסה לראות מה היתה המציאות של עיבוד הקרקע של הבעלות עליה ויישובים במרחב, בקרב הבדואים בנגב, החל מתחילת המאה ה-19, עוד לפני היות החוק של 1858. מציאות שלדעתי עשויה לסתור את רוח החוק ואפילו את הפרשנות המקובלת שלו.

אז מדוע חשוב לעסוק בזה? במהירות אני אעבור על זה, כי עד עכשיו קיבלו את ההתייחסויות לבעיית הקרקע כדבר מובן מאליו וניסו אף לבחון את התנהלות המדינה. ההתייחסות היתה גם בהקשר של משפט בינלאומי שיהיה מי שיבוא וידבר על זה באחד השבועות הקרובים, ד"ר סנדי קידר, פה אנחנו נתייחס לזה מזווית גיאוגרפית חברתית. זווית שתשפוך אור על המציאות הגיאוגרפית חברתית שהיתה קיימת באותה תקופה שיכולה להבהיר לנו את הדברים האלו ואת הסוגיה הסבוכה הזו.

אז אם כן, אני אדלג על הרלוונטיות של השורש התרבותי, אני אעבור ישר להנחות היסוד של החוק שתקפות לאזורים חקלאיים.

הטענה העיקרית היא שהנחות היסוד של חוק קרקע מוואת אומצו מאזורים חקלאיים שמושבים בצפיפות באזורים אחרים בעולם בכלל, ממזרח אירופה זה חדר אל הממלכה העותומאנית ואל הממלכה העותומאנית בתהליכים היסטוריים ופוליטיים מסוימים

זה הלך והבשיל עד אשר נחקק החוק של 1858 והבסיס של התרבויות האחרות היה שבאזורים כפריים חקלאיים, אתה צריך לצפות לרציפות מלאה מדי עונה ועונה של עיבוד קרקע, באופן קבוע, שנה אחר שנה, על-ידי מי שמחזיקים בקרקע הזו. הטענה הזו היא, הבאה, היא טענה מאוד חשובה, שעיבוד הקרקע תלוי בקיום של יישוב מסוים במרחב שצמוד לאותה קרקע והוא מבוצע על-ידי התושבים של אותו יישוב בלבד, כך שאם במרחק מסוים ממנו הקרקע איננה בשימוש פרק זמן מסוים, הקרקע הופכת להיות לקרקע מוואת, כפי שמקובל לראות את זה אם התנאים הגיאוגרפים היישוביים היו באמת מתאימים.

ממחקרים חדשים עולה טענה מאוד מאוד בסיסית והיא,

יוסי ישי: מה מקובל לגבי התקופה? אתה אומר, עיבוד,

פרופ' אבינועם מאיר: רציפות תקופה?

יוסי ישי: לא, אתה אומר עיבוד ברציפות. לאיזה תקופה?

פרופ' אבינועם מאיר: למשך איזה תקופה?

יוסי ישי: כן.

פרופ' אבינועם מאיר: בדרך-כלל מדובר על שנה אחר שנה.

יוסי ישי: אבל כמה?

פרופ' אבינועם מאיר: החוק מדבר על שלוש שנים, חוק קרקע מוואת,

יוסי ישי: אחרי שלוש שנים,

פרופ' אבינועם מאיר: לאחר מכן, הקרקע עוברת לרשותה של המדינה. אני מנסה לטעון שהרציפות האיטית הזו, היא לא בהכרח על-פי הקריטריונים שקבע השלטון העותומאני, באותו חוק מקרקעין, אלא צריך להבין אותו בצורה אחרת, על-פי צורת הדרך המיוחדת שבה הבדואים משתמשים בקרקע, משתמשים בשטח, לכל מיני צרכים. אבל הטענה העיקרית שאני מנסה להעלות

בשורות שעומדות לפניכם כרגע היא שבניגוד לכל מי שטענו וגם קודמי טען, האוכלוסייה הבדואית ואוכלוסיית נוודים בכלל, מעט מאוד מן הזמן הן אוכלוסיית רועים נוודים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה שהוא אמר שהיום אין, פרופ' אבינועם מאיר: הוא אמר, הוא דיבר על בדואים רועים, על בדואים נוודים. הטענה שאני מנסה לטעון,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הוא אמר להפך, שהיום כבר כמעט אין נוודות, זה מה שהוא אמר.

פרופ' אבינועם מאיר: לא, אבל הוא הציג אותם כחברת רועים, כחברת נוודים, וכך מקובל לראות את הבדואים בנגב לשעבר, יו"ר, אליעזר גולדברג: בעבר, בעבר.

פרופ' אבינועם מאיר: אני מנסה לטעון שהם לא היו בעבר כאלה. שבעבר הם לא היו נוודים רועים בלבד, אלא היה שילוב של חקלאות עם רעיית צאן, כלומר שעיבוד קרקע עם רעיית צאן ושבעת חקיקת החוק, החקלאות כבר לא היתה חידוש. ב-1858 היא לא היתה חידוש, היא היתה משהו שהיה קיים במידה לא מבוטלת בתרבות שלהם והיא למעשה, יש מי שטוענים שהיא למעשה היוותה את הבסיס לכלכלה של הבדואים ולא דווקא איזה שהיא תוספת לרעיית צאן, לרעיית עדרים, כפי שהיה מקובל לחשוב עד עכשיו. הראייה העכשווית לגבי האופי של חברות נוודים, רועים במזרח התיכון, היא שרעיית צאן היא הנספח לעיקר והעיקר הוא חקלאות ולא להפך, כפי שחשבו, כפי שנטו לחשוב עד עכשיו.

בלהה גבעון: האיכר ב- כ'.

פרופ' אבינועם מאיר: העיקר ב- ק'. כלומר, האיכר והעיקר, OK.

והפרקטיקות החקלאיות שננקטו באותה תקופה וזה במענה לשאלה שלך, הן תוצאה של תנאי אי-ודאות סביבתית שהיו מנוגדים

לחלוטין לתנאי ודאות סביבתית שהיו רגילים לראות אותם במדינות אחרות של צפון המזרח התיכון, צפון הים התיכון, מזרח אירופה וכו', שבהם היו תנאי ודאות שאפשרו לקיים חקלאות מדי שנה בשנה בצורה, מדי עונה בעונה ומדי שנה בשנה, על-ידי האיכרים.

והמסקנה שמתקבלת מתוך הדברים האלה היא שסביר להניח שדווקא עיבוד קרקע בלתי רציף בזמן וגם במרחב, כלומר לא של חלקות קרקע רצופות לאורך המרחב ובזמן, תוך כדי אי-נוכחות מתמדת של המעבדים במקום, זה מה שהיה למעשה הכלל שנהג באותה תקופה באזור הזה ולא היוצא מן הכלל, כלומר לא עיבוד רציף ונוכחות פיסית מלאה וקבועה ונראית כל הזמן של האוכלוסייה.

ולכן, בשל אי-הוודאות הזו, נוצרה אי-רציפות מרחבית ואיטית, כלומר עיבוד קרקע בטלאים, או בשנים שחונות שלא עיבדו בהן את הקרקע אבל היתה בהן איזה שהיא רציפות והפרקטיקה הזו חייבה, לא חייבה נוכחות מתמדת של הבדואים באזורים שבהם הם עיבדו את הקרקע ובמקומות שבהם הם חיו.

הנחה שנייה שאני מנסה לאתגר שקשורה בחוק, היא ההנחה של יישוב. יש הגדרות מקובלות היום לנושא של יישוב, מהו יישוב. יש הגדרה של מילון אוקספורד, אני לא אלאה אתכם בכל ההגדרות, יש הגדרה של מושג משנה שמופיע בתוך ההגדרה הזו של מהו מקום, יש הגדרה של עוד מקום, יש הגדרות נוספות וכו', אני לא אכנס לכל הדברים האלה, מתוך כל הדברים האלה עולה תפישה מקובלת של יישוב בתרבויות מקובעות. בתרבויות של המזרח אירופה, של צפון הים התיכון, של תרבויות מקובעות ולכן בצורה כזו אנחנו יכולים לפרש את הדרך שבה תפשו את הנושא של יישוב, אותם מי שהיו מעורבים בנושא הזה,

העותומאנים, הנוסעים האירופאים השונים שחקרו את הנגב ואת התושבים שלו.

אבל אני מנסה לטעון טענה נגדית והטענה הנגדית שלי אומרת שיישוב יכול להתקיים גם במקום שאין לו השתרעות מוגדרת, שמתגוררים בו בני-אדם ביחד או לחילופין מתקיימות בו רק פעילויות מסוימות והוא לא חייב להיות בהכרח עיר או כפר, אלא כל מיני צורות ארגון אחרות של שימוש במרחב. הוא יכול להיות אתר גם בעל צורת ארגון בלתי פורמאלית, לא פורמאלית כמו מועצה אזורית או מועצה מקומית או רשות מוניציפאלית כלשהי, בתנאי אחד, שיש בו שילוב בין יחסים חברתיים שמתקיימים בין התושבים לבין עצמם באותו מקום, ובינם לבין המקום, כלומר למקום יש משמעויות עבורם, למקום יש השלכות רגשיות עבורם, הם זוכרים את המקום ואת תולדות המקום והם מפתחים זהות כלפי, ממש כשם שאני תושב מקום שבו אני חי וגר, אני מפתח קשר וזהות אל המקום שבו אני נמצא בו.

המשמעות היא שגם קבוצת נוודים רועים שהתקיימו במרחב מסוים באורח חיים כלכלי וחברתי מיוחד במינו, שעונה לאותם קריטריונים שאני מונה פה, קבוצה כזו היא היתה יכולה להיחשב באותו זמן כיישוב לצורך קרקע מוואת.

בהמשך לטענת המרחק וטענת היישוב, אני מעלה את טענת המרחק מהיישוב. שימושי הקרקע במדבר נעשים בתנאים של אי-ודאות. אי-הוודאות הזו יוצרת שימוש מאוד מאוד אקסטנסיבי, מאוד מאוד מפוזר של הקרקעות ולכן גם צפיפות אוכלוסין מאוד נמוכה והתוצאה היא שהמרחקים שמפרידים בין מקומות, אתרים, יישובים, לבין הקרקעות החקלאות שהוא מעבד אותן, יכולים

להיות מרחקים מאוד מאוד גדולים, יותר מאשר מקובל באזורים שהם אזורים של חקלאות מקובעת.

ולכן, על-פי ההגדרה הזאת, ההגדרה האופרטיבית של מרחק מיישוב לפי החוק לא עומדת במבחן מעשי של המציאות הזו ושל חברות נוודים רועים במקומות אחרים בעולם, משום שאחד העקרונות הבסיסיים ביותר באורח החיים של חברות נוודים הוא צפיפות נמוכה וריחוק מרחבי והפרדה מרחבית מקרב בין קבוצות כדי שיוכלו להשתמש שימוש מושכל ומסודר במשאבים, תוך כדי שמירה על יציבות חברתית ופוליטית,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה אנחנו עושים עם הפסיקה? מה אנחנו עושים עם קיומה של פסיקה, שלא, לא תואמת את הפרשנות שאתה נותן לה. מה אנחנו עושים עם זה? אנחנו צריכים להגיד לא מקובלת עלינו הפסיקה הזאת? אנחנו חושבים ששוכנענו על-ידי פרופ' אבינועם מאיר שיש צורך בגישה חדשה, גישה שונה? מה אנחנו עושים? הרי זה מעניין לשמוע את כל מה שאתה כותב, אבל בכל-זאת, בכל-זאת, אנחנו גם צריכים להתמודד עם מציאות. אז אני שואל אותך, מה, איך אתה רואה או איך אתה מתגבר על הקושי של הפסיקה בקשר לפרשנות שניתנת. מה אנחנו עושים? אני לא, אולי אקדים ואני אומר, אני לא רואה את הוועדה הזאת כמוסמכת לחלוק על הפסיקה.

פרופ' אבינועם מאיר: וגם אני לא.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה אנחנו עושים?

פרופ' אבינועם מאיר: גם אני לא. אני לא משפטן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה עושים?

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא משפטן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה עושים?

פרופ' אבינועם מאיר: המטרה שלי פה היא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה עושים?

פרופ' אבינועם מאיר: לבוא ולהאיר את עיניה של הוועדה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר, הארת.

פרופ' אבינועם מאיר: לגבי, אני,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הארת.

פרופ' אבינועם מאיר: אם כבודו ירשה לי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אבינועם מאיר: המטרה שלי פה היא לבוא ולהאיר את עיניה של

הוועדה, לגבי שגיאה היסטורית גדולה שנעשתה ונתגלגלה

במשך 150 שנה עד לפתחנו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז בוא, בוא תציע לנו, תציע לנו,

פרופ' אבינועם מאיר: שגיאה משפטית, ולכן,

יו"ר, אליעזר גולדברג: תציע לנו,

פרופ' אבינועם מאיר: אם אני אעבור לתמונה האחרונה של המצגת, אני יכול

לנסות ולהאיר את הדברים בצורה קצת פתוחה יותר ולהציג את

הדברים מבחינת המשמעות שלהם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה אנחנו עושים, הרי אני, אני יכול להשתכנע,

פרופ' אבינועם מאיר: אני אומר את הדברים בעל-פה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: יכול להשתכנע ממה שאמרת ולהגיד - טעות גדולה

נפלה. מה עושים?

פרופ' אבינועם מאיר: אני חושב שיש פה, אני חושב שיש פה עניין של, קודם

כל, תיקון מוסרי של טעות היסטורית. עצם ההכרה של הוועדה

המכובדת הזו בכך שהקרקות היו עשויות להיות אז בבעלותם

של הבדואים ונעשתה טעות היסטורית גדולה והטעות הזו

התגלגלה על פתחנו, ההכרה הזו יכולה לצבוע,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה לא טעות היסטורית,

פרופ' אבינועם מאיר: סליחה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה אומר טעות משפטית, לא טעות היסטורית.

פרופ' אבינועם מאיר: לא לא, אני לא מדבר על הפסיקה, אני לא מדבר על הפסיקה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני מדבר על הפסיקה.

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא יכול, אני לא יכול לדבר נגד הפסיקה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: גם אנחנו לא. גם אנחנו לא.

פרופ' אבינועם מאיר: פסיקה היא תקדים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: גם אנחנו לא.

פרופ' אבינועם מאיר: לא, אבל,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז איך יוצאים מהסבך? זאת השאלה. הסבך לשיטתך.

פרופ' אבינועם מאיר: הסבך מבחינתי,

יו"ר, אליעזר גולדברג: הסבך לשיטתך.

פרופ' אבינועם מאיר: הסבך מבחינתי הוא שהפנס שיאיר את אורה של הוועדה כאשר היא מחפשת את הדרך מן הסבך החוצה, יהיה עצם ההכרה בכך שנעשתה פה טעות ולכן הדרך שבה הוועדה תחפש את כל הפתרונות תהיה דרך שתנסה למצוא את טובתה של החברה הבדואית בצורה המיטבית. אני לא אומר בצורה המקסימאלית, אלא בצורה המיטבית. דהיינו, שכל הפתרונות שיועלו, ייקחו בחשבון את העובדה שנעשתה פה טעות שאי-אפשר לתקן אותה מבחינה היסטורית, העבירה נעברה כבר, יש כביכול התיישנות על העבירה שנעברה על-ידי מישהו, נניח המדינה או השלטון העותומאני, השלטון הבריטי וכדומה, אבל בהרבה מאוד מקומות בעולם שהתנהלה, התנהל תהליך כזה בין

קבוצות כדוגמת החברה הבדואית בנגב, מול המדינה,
 באוסטרליה, בניו-זילנד,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: ילידים.
 פרופ' אבינועם מאיר: סליחה?
 יו"ר, אליעזר גולדברג: של הילידיים.
 פרופ' אבינועם מאיר: קבוצות ילידים, כן, שמעתם על זה בוועדה.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, בוודאי.
 פרופ' אבינועם מאיר: המטרה הראשונה היתה להכיר בטעות.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, אבל הקושי, שם לא היתה להכיר בטעות של
 פסיקה של בית-המשפט העליון.
 פרופ' אבינועם מאיר: היתה, אני לא משפטן. אני לא יכול להתייחס לעניין
 הזה. יכול להיות שיהיו משפטנים ויגידו - OK, היתה פסיקה,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אולי יש, החיים שלך יותר קלים, המשפטנים תמיד
 מסבכים את עצמם ואז להם יש חיים יותר קשים, למשפטנים. אני
 שואל, אני שואל, אני רוצה היום לקבל את עמדתך, נניח. אני
 מתקשה לומר בית-המשפט העליון טעה בהחלטתו. אני לא חושב
 שהוועדה הזאת יכולה להצהיר הצהרה כזאת, שבית-המשפט
 העליון טעה בהחלטתו. איך הוא יעשה?
 עכשיו, אם, זה קושי, קושי גדול לי, בכל אופן, לכתוב את המילים
 האלה. בית-המשפט טעה, כשהוא כתב את פסק-הדין זה או
 אחר. טעה.
 פרופ' אבינועם מאיר: כב' השופט גולדברג, אתה מדבר כמשפטן.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.
 פרופ' אבינועם מאיר: אני אנסה לשים את עצמי בנעליך.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לכן אמרתי, הבעיה שלי קשה.
 פרופ' אבינועם מאיר: אני אנסה לשים את עצמי בנעליך.

יו"ר, אליעזר גולדברג: למדענים ולאנשי האקדמיה יותר קל להתמודד רעיונית עם דעה שונה.

פרופ' אבינועם מאיר: כן. אני אנסה לשים את עצמי בנעליך. קודם כל, אני יודע שיש גם חקר המשפט. חקר המשפט מתייחס לכל מיני תהליכים משפטיים ואני מניח, שוב, אני מדבר מתוך אי-ידיעה אלא מתוך האינטואיציה. אני מניח שחוקרים גם את המעמד של תקדימים ושל פסיקות של בית-משפט כתקדימים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

פרופ' אבינועם מאיר: ומה מעמדם של תקדימים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

פרופ' אבינועם מאיר: נכון?

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון, נכון.

פרופ' אבינועם מאיר: חוקרים את זה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.

פרופ' אבינועם מאיר: כן. האם יש,

יו"ר, אליעזר גולדברג: בית-המשפט העליון עצמו גם משנה את החלטותיו הוא.

פרופ' אבינועם מאיר: OK.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל, מי עושה את זה? עושה את זה בית-המשפט. לא עושה את זה גוף אחר שאומר, לא, החליט בית-המשפט, הוא טעה. הוא טעה.

פרופ' אבינועם מאיר: האם ייתכן מצב, האם ייתכן מצב, למשל, שפסיקה מסוימת, כאשר, שנתקבלה כתקדים וכמגדלור ממש, האם ייתכן מצב שבנתונים חדשים כעבור 25 שנה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אין ספק. אין ספק.

פרופ' אבינועם מאיר: היא תתפרש בצורה אחרת.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אין ספק. אין ספק, אין ספק.

פרופ' אבינועם מאיר: ותיטען בצורה אחרת.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אין ספק. אתה צודק. אתה צודק, השאלה היא מהו הגוף המוסמך לשנות.

פרופ' אבינועם מאיר: עכשיו, אני שואל את עצמי שאלה אחרת.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה, מהו הגוף, אתה צודק, מפני שהחיים זורמים, המציאות משתנה, הגישות משתנות, גישות חברתיות, גישות אחרות, משתנות, ויש צורך להתאים את הפסיקה למציאות משתנה. בהחלט, אחרת היינו קובעים כלל שאי-אפשר לעמוד בו, שאי-אפשר לשנות פסיקה.

פרופ' אבינועם מאיר: OK.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל לא, לא, מיהו המוסמך, מיהו הגוף שיכול לומר - בשעתו קבענו כך, אנחנו עכשיו משנים את דעתנו וקובעים אחרת.

פרופ' אבינועם מאיר: אני חושב, וזאת דעתי לגבי תפקידה של הוועדה, אני חושב שלוועדה יש בהחלט סמכות לטעון בדו"ח הסופי שהוועדה תגיש, שבדיוני הוועדה ומתוך עדים שהופיעו בוועדה ומתוך נתונים חדשים שהועלו בפני הוועדה, שלא עמדו בפני מי שקבעו את הקביעות המשפטיות ובעקבותיהן נקבעו עקרונות של מדיניות, מתוך כל הדברים החדשים האלו, מתבררת תמונה שבהחלט יכול מאוד להיות שיש צידוק משפטי לראות את הדברים היום בצורה אחרת. אני לא רואה סיבה מדוע הוועדה דווקא בראשותו של שופט בכיר בדרגתך וברמתך עם המשקל המוסרי שאתה וחבריך נושאים אתם, אני לא רואה מדוע שהוועדה לא תיטול לעצמה גם תפקיד מוסרי זה ותטען את הטענה המשפטית הזו, את הטענה המוסרית משפטית הזו, לכך

שייתכן מאוד שכל החשיבה המשפטית של מדינת ישראל לגבי הקרקעות של הבדואים, ואני לא מדבר פה על הבדואים כקולקטיב, כי הבדואים הם לא קולקטיב, אני מדבר פה על הבדואים כפרטים, אני לא חושב שהטענה הזאת, אני לא חושב, זאת אומרת, שניתן לשנות את התפישה המשפטית הנוהגת במדינת ישראל לגבי הבדואים כפרטים וסוגיית הבעלות הפרטנית שלהם, לגבי הקרקעות שלהם כפי שהתחילה להתגלגל מאז.

יו"ר, אליעזר גולדברג: השבת.

פרופ' אבינועם מאיר: סליחה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: אני אומר, השבת. שמענו את התשובה.

פרופ' אבינועם מאיר: כן. אני גם, איך אתם רוצים שאני אתקדם? כי אני אמרתי כבר את המסקנה הסופית שלי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: תראה, אני רוצה לומר לך, תתקן אותי אם אני טועה. עד עכשיו אפשר למצוא את הדברים במאמר.

פרופ' אבינועם מאיר: כל הדברים כתובים פה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו. אני קראתי.

פרופ' אבינועם מאיר: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה שאני מבקש הוא, אם אתה יכול לחדד דברים, אם אתה יכול להשלים דברים, מפני שאני מעיד על עצמי, לא על אחרים, קראתי.

פרופ' אבינועם מאיר: כן. אני רוצה לחדד דברים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בבקשה.

פרופ' אבינועם מאיר: ואני אשמח לענות על כל השאלות, ואנא תשאלו אותי שאלות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לכן אני, לכן ביקשתי שתופיע בפני הוועדה, כדי, אם יש לך, אמרתי, להוסיף, לחדד, אולי יש שאלות אליך, זאת, יוסי ישי: אחרי החידוד ודאי יהיו שאלות.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו, אחרי החידוד, אחרי ההבהרה, אולי דברים שאנחנו מקריאה כאן לא ערים אולי לניואנס זה או אחר. יהיו לנו שאלות כלפך, זה המטרה. מפני שלחזור על הדברים כאן, תסלח לי, אבל בלי להמעיט מחשיבות הדברים, אבל אין טעם. פרופ' אבינועם מאיר: אין לי בעיה עם זה. אני רק מקווה באמת שהדברים ייראו בפני כל חברי הוועדה במלואם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כולם קיבלו וכולם יקראו.

פרופ' אבינועם מאיר: המאמר הוא מאמר ארוך, המאמר הוא מאמר, אני פה רק הצגתי את זה בצורה קצרה. אני רוצה לחדד, ברשותכם, היבט אחד שדווקא קודמי, פרופ' אלדד, חבר הכנסת אלדד דיבר עליו והוא לגבי הטענה המקובלת מאוד שהבדואים סירבו לבוא בשנות ה-20 לבית-המשפט לקרקעות של המנדט הבריטי, לרשום את הקרקעות שלהם. אני רוצה להתייחס לטענה הזאת שלו.

מתוך המחקר שלי, ואני כבר לא זוכר באמת אם זה מופיע פה או באיזה שהיא גרסה אחרת שאני כתבתי אולי קצת אחרי כן, הטענה הזו היא לפחות לא מדויקת. הבדואים לא סירבו, קודם כל, לבדואים היו הזדמנויות קודמות,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אולי הם לא ראו חשיבות לזה.

פרופ' אבינועם מאיר: אני אפרט את הדברים האלו. יש כל מיני היבטים, גם מה שאתה אומר, אבל קודם כל, לבדואים היו הזדמנויות עוד לפני כן לרשום את הקרקעות שלהם ויש עדויות לכך שהיו בדואים שרשמו, אני לא יודע כמה, שרשמו את הקרקעות שלהם

במשרדי המקרקעין של השלטון העותומאני בעזה, עדויות שיש כבר משנות ה-70 של המאה ה-19. קולגה שלי, ד"ר צבי שילוני, שאחד תחומי המומחיות שלו זה לחטט בארכיונים, והוא מגלה בשבילי דברים שמתבררים כדברים מאוד מאוד מעניינים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: באיסטנבול?

פרופ' אבינועם מאיר: בארכיוני, ארכיון הציונות של ישראל, לאו דווקא באיסטנבול. באיסטנבול הוא עושה את זה חליל אבו רביע והוא יופיע פה או כבר הופיע, ד"ר חליל אבו רביע, ואני מניח שהוא יספר על הדברים האלו. אז זה דבר אחד.

אבל בשנת 1924 הוקם בית-המשפט המיוחד לקרקעות והבדואים נקראו לרשום את הקרקעות שלהם. רובם לא הופיעו. עכשיו, יש לזה כמה סיבות. סיבה אחת, צריך להבין את האופי של חברות נוודים בכלל והבדואים בפרט. חברות נוודים בכלל הם אנטי תזה מובהקת למדינה. הם רואים במדינה איזה שהוא איום על היכולת שלהם לנהל את חייהם כראות עיניהם, כעובדי קרקע וכרועי צאן. גבולות מדיניים חותכים גבולות אקולוגיים של שדות מרעה. מבחינתם זה הפרעה. ולכן בדואים משתדלים כמה שפחות וחברות נוודים בעולם בכלל, משתדלים כמה שפחות להיות בקשר ומגע עם רשויות המדינה, מהסיב הזו.

יש לכך עוד סיבות של תשלום מיסים, של התחמקות משירות צבאי, כפי שגם היהודים עשו בגולה שהצהירו הצהרות שונות כדי להתחמק משירות צבאי.

אבל דווקא מידע חדש, מידע מעודכן יותר שהגיע לידיי במסגרת המחקר שלי, מגלה פן אחר של הדברים האלו. מסתבר שבאותה תקופה, היה בעיצומו תהליך שאנחנו קוראים לו הפרטת הקרקעות הבדואיות. עד אז, ושוב, זה לא שהיה צלצול של

פעמון ונגמרה תקופה והתחילה תקופה חדשה ונגמר תהליך והתחיל תהליך חדש, יש פה תהליך של שינוי. עד אז הקרקעות היו קרקעות שבטיות ולאט לאט משנות ה-40, של המאה ה-19 ואילך, התרחש תהליך של הפרטה של הקרקעות האלו. תהליך מאוד מאוד מודרג. כלומר, הקרקעות יוצאות מהידיים של השייח'ים, ומועברות באופן הדרגתי למשפחות ובעיקר בגלל, גם בגלל לחץ של המשפחות שרוצות לעבד קרקעות, הקרקעות, הערך שלהן מתחיל במידה מסוימת לעלות מכל מיני סיבות, עליה מאוד מאוד קטנה ומזערית, אבל מתחיל תהליך של ההפרטה. התהליך הזה הולך ומתגבר ובשנות ה-20 של המאה ה-20 הוא כבר תהליך מאוד מאוד מהיר ומואץ.

השייח'ים חששו מפני אובדן השליטה שלהם על קרקעות של השבט שהם שלטו בהם וידעו ויכלו לעשות איתם מה שרצו ולכן יש עדויות לא מעטות על שייח'ים שאיימו על בני שבטים, לבל יעזו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מהשבט שלהם?

פרופ' אבינועם מאיר: בני שבטם שלהם, כן, לבל יעזו להופיע בפני משרד הקרקעות, בית-המשפט המיוחד לקרקעות ולרשום את הקרקעות על שמם, אותם קרקעות שהם חושבים, השייח'ים חושבים שהם בבעלותם.

היה לזה משמעות חברתית פוליטית פנימית מאוד מאוד גדולה, להמרות את פיהם של השייח'ים שבאותה תקופה היו עדיין המנהיגים ההגמוניים ביותר של השבט.

יוסי ישי: הפרטה דה-פקטו מותרת והפרטה דה-יורה אסורה? לא הבנתי.

פרופ' אבינועם מאיר: הפרטה דה-פקטו - כן,

יוסי ישי: מותרת,

פרופ' אבינועם מאיר: מה שקיים - קיים, זה כן, דיר בלקום, אל תרשמו את זה על שמכם. הקרקע הזאת עדיין שייכת לי.

יוסי ישי: למרות שבפועל היא כבר לא שייכת לו. הפרטה בפועל נעשית. פרופ' אבינועם מאיר: ההחזקה היא כבר לא בידי, ההחזקה היתה בידי משפחות אינדיווידואליות, זכות הבעלות נתפשה על-ידי השייח'ים כשלהם.

יוסי ישי: הם היו כאילו בר רשות כזה, ככה הם ראו את זה. השייח'ים ראו את המשפחות כברי-רשות.

פרופ' אבינועם מאיר: כן.

יוסי ישי: שלהם.

פרופ' אבינועם מאיר: זה תהליך של שינוי מעמד השבט, כבודו, זה תהליך של שינוי שלם במעמד השבט, שיש פה מאבק בין הפרטים לבין המנהיגות והוא בא לידי ביטוי בענייני הקרקעות בצורה מאוד מאוד בולטת, ולכן זה לא מדויק מה שטענו, לפחות לא מדויק, שהם סירבו לעשות את זה. להפך, המדינה נתלית בטענה הזו שהתגלגלה כי מישהו טען אותה בשנות ה-50 שהבדואים סירבו לבוא ולרשום את הקרקעות שלהם וזה לא מדויק וזה לא נכון והמדינה אומרת - סירבו, בסדר. עד היום בטיעונים משפטיים מעלים את זה. וכל מיני קובעי מדיניות מעלים את זה ופוליטיקאים מעלים את הטענה האת, שהם סירבו.

יוסי ישי: למה השייח'ים לא רשמו?

פרופ' אבינועם מאיר: למה השייח'ים לא רשמו?

יוסי ישי: אני מבין את הדרגה השנייה, למה דרגה ראשונה לא?

פרופ' אבינועם מאיר: אני חוזר חזרה להסבר הראשון, והוא שחברות נוודים אינן,

יוסי ישי: עברת,

פרופ' אבינועם מאיר: אינן ששות לקשר,

יוסי ישי: עברת את המגירה הראשונה, הגעת למגירה השנייה. ואמרת לכאורה הפרט, המשפחה, רצתה לרשום, השייח', בגלל שטען שהוא מחזיק בזכויות, מנע את זה מהם. מנע מהם בגלל שהם התחרו בו כאילו. אז למה השייח' בעצמו לא רשם?

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז הוא אומר, אתה נשאר במגירה הראשונה, שהוא לא מכירים או לא מעוניינים,

פרופ' אבינועם מאיר: ממעיטים בקשר פורמאלי עם המדינה. יו"ר, אליעזר גולדברג: לשום קשר, לקשר עם המדינה. עם השלטון. פרופ' אבינועם מאיר: זה מקובל בכל חברות הנוודים בעולם. אני אפילו אומר אחרת, אני אפילו אומר למגירה שלך. יוסי ישי: אתה טענת שהם לא נוודים.

פרופ' אבינועם מאיר: יוסי, אני אומר אפילו אחרת, למגירה שאתה מתייחס אליה. באותה תקופה מתחולל מאבק, לא מלחמה, מאבק פנימי שמתחיל כבר אז, בין השבט לבין מרכיביו. זה תהליך שלא התחיל מהיום, זה תהליך שהתחיל כבר אז. כבר אז אנחנו רואים תהליך שבו האחיזה של השייח'ים בשבט ובמרכיביו השונים הולכת ונחלשת ולכן המאבק הזה, יכול להיות שהוא היה מאבק, OK, אנחנו לא נרשום, אל תרשום גם אתה. אני משער השערה. אולי זה השערה ואולי טוב שהופעתי בפני הוועדה, כי הנה, יש לי נושא חדש למחקר. לנסות ולחקור מה באמת התרחש במיקרו של המיקרו של אותו התהליך, שמנע מהשייח'ים לרשום את הקרקע על שמם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: עד היום אני לא, אני לא נתקלתי עוד באמת במחקר שנוגע לשאלה אם הטענה היא כל-כך חזקה, טענת הבעלות, היא כל-כך חזקה, למה היא לא באה לידי ביטוי ברישום.

פרופ' אבינועם מאיר: אני מקווה שנתתי לכם תשובה ולפחות חלקית.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני אומר, אני לא נתקלתי, באמת מפני שזאת
 שאלה מעניינת. זאת שאלה מעניינת.

פרופ' אבינועם מאיר: יש פה את העניין של הפסיכולוגיה והסוציולוגיה של
 מדע. בא חוקר מסוים, בעל כריזמה, קובע עמדה מסוימת,
 העמדה הזו הופכת להיות תובנה, התובנה הזאת מתקבעת
 בתודעת החוקרים השונים כאמת, עד אשר מגיע מישהו שמערער
 על התובנה הזו, יוצר בה סדקים, התובנה הזו מתחלפת לאט
 לאט מתפוררת, במקומה נכנסת תובנה חדשה שהופכת להיות
 למה שאנחנו קוראים במדע פרדיגמה חדשה, אמת חדשה,
 שהיא זו שמאירה לנו את הדרך בהמשכה.

בלהה גבעון: עד שמישהו יערער גם עליה.

פרופ' אבינועם מאיר: עד שמישהו, בוודאי, בוודאי, המדע מכיר את התהליכים
 האלו, זה תהליכים, זה נקרא דיאלקטיקה של הידע.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל הראיות הולכות ונעלמות. אם היית יכול לפני 30
 שנה, 40 שנה, גם לעשות מחקר בשטח לברר את הסוגיה הזאת,
 היום אתה כבר נתקל בפחות אנשים שיכולים לתת לך תשובה.

פרופ' אבינועם מאיר: זה לא, סליחה, זאת לא השערה שאני מייצר אותה
 מהכלום.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא,

פרופ' אבינועם מאיר: היא מבוססת על מחקרים שנעשו. יש מחקר, אני כיניתי
 אותו במאמר שלי מחקר מאוד מאוד מכונן, שנעשה על-ידי פרופ'
 גדעון קרסל, ד"ר חליל אבו רביע וד"ר יוסף בן דוד, בסוגיה הזו,
 ופורסמו שני מאמרים, לפני 18 שנה כבר,

יו"ר, אליעזר גולדברג: על מה? על מה?

פרופ' אבינועם מאיר: על עצם הסוגיה הזו, של החילקוק של הקרקעות, של ההפרטה של הקרקעות, זה מצוטט במאמר שלי.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, אבל השאלה אם זה,

פרופ' אבינועם מאיר: זה מצוטט. הם ראיינו אנשים. הם ראיינו לפני כמעט 20 שנה, יותר, כי המאמר הראשון פורסם ב- 81, זאת אומרת המחקר נעשה במחצית השנייה של שנות ה- 80, לפני 25 שנה כמעט והם ראיינו זקנים שבשנות ה- 80 היו בני 60, 65, ויכלו לספר מה היה בשנות ה- 20. אנשים עוד במלוא אונם הזיכרוני, שיכלו לזכור מה היה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז אני אמרתי,

פרופ' אבינועם מאיר: מה שמקובל לקרוא היסטוריה שבעל-פה, Oral histories, הם תיעדו אותם. הם תיעדו אנשים שחיו באותה תקופה ואולי אפילו עוד לפני כן, עוד לפני היות המנדט הבריטי וזכרו את הדברים, חוו אותם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: הבנתי.

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא, אני מתבסס על המאמר שלי, שני מאמרים מאוד מאוד מכוננים בהקשר הזה ואם כבודו יירצה, אני אוכל לשלוח עותק של המאמר שלהם, לעיון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו גם עוד נשמע את מר,

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא זוכר אם פרופ' גדעון קרסל רשום להופיע בפני הוועדה, לא ראיתי את שמו, אבל בן דוד בהחלט כן. וגם חליל אבו רביע.

אני אשמח לענות על עוד שאלות שלכם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יש שאלות? יש? אין. אז כנראה שהדברים ברורים.

ברורים, אני חושב שההיבט המדעי הוצג בצורה ברורה, אבל אני רק
 חושב שאנחנו, אנחנו נצטרך כנראה למצוא את שביל הביניים
 בין התיאוריה לבין ההלכה,
 בלהה גבעון: לפרקטיקה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בין הפרקטיקה, זאת, אני חושב,
 פרופ' אבינועם מאיר: אני רוצה לומר את המילה האחרונה,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שפה, פה ללכת לכיוונים קיצוניים, אנחנו נאבד
 את הדרך.

פרופ' אבינועם מאיר: אני מבקש את זכות המשפטים האחרונים לומר אותם.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: בבקשה, תאמר.

פרופ' אבינועם מאיר: יש לי עוד הרבה זמן.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: בבקשה, תאמר כמה שאתה צריך.
 פרופ' אבינועם מאיר: אני שוב חוזר לאותה עמדה שלי שאתה שאלת לגבי מה
 הוועדה עושה עם האמת הזו שאני חושף בפניכם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו, נהוג להבדיל בין אמת משפטית לאמת
 עובדתית. יש, יש אמת משפטית שלא תמיד תואמת את האמת
 העובדתית. ואני חושב שאנחנו לא יכולים, כך נראה לי, כוועדה,
 לומר שהאמת העובדתית במקרה זה שונה מהאמת המשפטית.
 האמת המשפטית מוצאת את ביטויה בפסק-הדין, בעיקר בפסק-
 הדין של השופט חלימה, זאת האמת המשפטית.

אתה אומר שאנחנו צריכים לחלוק על האמת העובדתית בכל מה שנוגע
 לסוג הקרקע, לאופן הרכישה וכן הלאה. אנחנו צריכים לחלוק
 על האמת העובדתית.

פרופ' אבינועם מאיר: אם אני מבין את דבריך נכון,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זה לא נכון,

יוסי ישי: לחלוק לא ניתן.

פרופ' אבינועם מאיר: אני מבין את דבריך נכון, אם אני מבין את דבריך נכון,
אתם השתכנעתם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא השתכנענו, לא, לא, לא,

פרופ' אבינועם מאיר: באמת ה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, לא השתכנענו בשום דבר.

פרופ' אבינועם מאיר: אני מניח, סליחה, סליחה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא השתכנענו,

פרופ' אבינועם מאיר: אני רוצה להניח, אני רוצה להניח שהצלחתי להעביר
את המסר,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא השתכנענו בכלום, בשום דבר.

פרופ' אבינועם מאיר: אני רוצה להניח שהצלחתי, אני אשנה את הניסוח.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אבינועם מאיר: אני רוצה להניח,

יו"ר, אליעזר גולדברג: בהנחה, אולי, אני אציג את זה כך - בהנחה שאנחנו,

שהעברת לנו את המסר, בהנחה, שהעברת לנו את המסר ואני

כמובן לא אקבע עכשיו אם, מה מידת השכנוע שאנחנו נקבל או

לא נקבל, אבל בהנחה, שהעברת לנו את המסר, ואנחנו

מקבלים את המסר, אתה אומר לשיטתך, אתם צריכים להגיד

שההלכה המשפטית איננה תואמת את האמת העובדתית.

פרופ' אבינועם מאיר: נכון. נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון?

פרופ' אבינועם מאיר: נכון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו. זאת דילמה לא פשוטה.

פרופ' אבינועם מאיר: כן. אני, אני אומר, אני אומר משפט שאני מבקש

שיתקבל בצורה הנכונה, למרות שאולי הניסוח שלו יישמע אולי

קצת חס וחלילה בוטה, לא לזאת הכוונה. אני חושב שלוועדה,

הוועדה הזו צריכה ליטול על עצמה תפקיד פרו-אקטיבי מבחינה משפטית במובן שאסור לוועדה להסתתר מאחורי הפסיקה המשפטית המיתולוגית של השופט חלימה משנת 1984. לוועדה יש זכות, ככה, זאת הדעה שלי, לוועדה יש זכות לומר האמת של אז נטענה על בסיס אינפורמציה מסוימת, על בסיס ידע מסוים, היום, 25 שנה אחרי, רבע יובל שנים אחרי, יש כבר אמת חדשה. תובנות חדשות, שראוי מאוד לשקול את כל נקודת הבסיס של בעלות הבדואים על הקרקעות, מחדש. אני לא אומר שצריך לשנות את החוק במדינת ישראל בעניין הזה, חוק זה לא התפקיד של הוועדה, אני אומר הראייה של מדינת ישראל לגבי המדיניות שלה, צריכה להיות כזו,

יו"ר, אליעזר גולדברג: רגע, אתה לא משנה את החוק, אז אתה גם לא משנה את החוק מ-1921. אם אתה לא משנה, אז אתה לא משנה גם את 21 ובשנת 1921 אתה, אתה דורש, דורש מסמך.

פרופ' אבינועם מאיר: לא, אבל מה שאני אומר, מה שאני אומר, יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה לא יכול להחזיק את,

פרופ' אבינועם מאיר: מה שאני אומר, הפסיקה של השופט חלימה היתה, היא באה מתוך פרשנות. הוא הבין את החוק בצורה מסוימת,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל אם אתה משאיר את החוק כפי שהוא, אז יש גם החוק שאני עכשיו מזכיר אותו והוא כל הזמן לנגד עינינו כמובן, של החוק המנדטורי על הסדר קרקעות מ-1921. נו-? אז צריכים להתמלא התנאים של אותו חוק. הם לא התקיימו. גם אם התזה שלך נכונה, הם לא התקיימו מבחינת האישור של, הרישום והאישור. זה לא התקיים.

פרופ' אבינועם מאיר: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז איך אתה אומר לא לשנות את החוק?

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא,

יו"ר, אליעזר גולדברג: להשאיר את החוק?

פרופ' אבינועם מאיר: אני, אני אומר את הדברים אחרת. הטענה שלי היא לא טענה לגבי החוק. הטענה שלי היא טענה לגבי הפירוש של החוק שניתן על-ידי כל שרשרת המשפט מאז ועד היום, כולל הפסיקה של השופט חלימה. כי מה זה פסק-דין בעיני? פסק-דין זה פרשות. הוא מפרש ומבין את הדברים כפי שהוא רואה אותם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני, רגע, רגע, רק רגע, רק רגע. תראה, אתה הבאת לנו כאן את העמדה שלך, לגבי הזכויות, נכון?

פרופ' אבינועם מאיר: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: הבאת. עכשיו, אני אומר, אני, בהנחה כרגע, אני לא, רק לצורך ההנחה, שאני מקבל כל מילה שאתה אומר, שזה היה הפרשנות של מוואת, שצריך לתת פרשנות אחרת ולא הפרשנות שניתנה, אני מקבל. אבל יש צורך גם שיתמלאו תנאים פורמאליים, לפי החוק. תנאים פורמאליים. התנאים הפורמאליים האלה לא התקיימו לפי החוק משנת 1921. לא התקיימו. זה אתה לא יכול להכחיש שלא התקיימו.

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא מכחיש אותם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא התקיימו.

פרופ' אבינועם מאיר: אני לא מכחיש.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זאת אומרת שגם אם מה שאתה מראה לנו הוא נכון, עדיין התוצאה היא שאין, לא התקיימו התנאים שדורש החוק. ומה אומר החוק? מי שמחזיק אחרי זה, ייחשב כפולש. ייחשב כפולש. אז איך אתה מיישב את הדברים? אתה את הדגש שם על הפרשנות של החוק לגבי קבלת, רכישת הזכויות. אבל זה לא מספיק, אם לא התקיימו גם התנאים הפורמאליים.

פרופ' אבינועם מאיר: OK, אני מבין את זה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז זאת, עליך, איך אתה מתמודד עם זה?

פרופ' אבינועם מאיר: לכן אני אומר, הטעונוים שלי הם לא במישור המשפטי ולא בזירה המשפטית. אני לא נכנס אליה. אני לא נכנס אליה.

יוסי ישי: אתה יכול אקס גרציה, קח את זה בחשבון. כך אני מבין את זה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: איך.

יוסי ישי: אני מניח שהכוונה שלך היתה שבמידה והוועדה תמליץ על איזה

שהוא פיתרון של אקס גרציה, קחו את זה בחשבון.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא לא, אצלו זה לא אקס גרציה.

פרופ' אבינועם מאיר: לא הבנתי את המילה.

יוסי ישי: לפני משורת הדין, קחו את זה בחשבון.

פרופ' אבינועם מאיר: מהמילה גרטיס?

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.

פרופ' אבינועם מאיר: כן, כן, כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא אקס גרציה,

פרופ' אבינועם מאיר: כבודו, יוסי ישי די מכוון לכוונה שלי. אני לא נכנסתי

לזירה המשפטית, אני הבאתי ועשיתי את כל מה שעשיתי, כדי

שאנחנו נהיה בזירה המוסרית ובאווירה המוסרית שהוועדה

פועלת בתוכה. אין לי המלצות משפטיות מעשיות, אני לא יכולה,

כי אמרתי, החוק נחקק לפני 150 שנה. ואחריו היו גם גלגולים

אחרים, אני לא יכול לעשות שום דבר נגד זה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: לכל פיתרון שאתם תגיעו, תביאו בחשבון לפני כן,

תשקלו את התזה שלי. זה מה שאתה אומר.

פרופ' אבינועם מאיר: נכון, בהחלט כן.

יוסי ישי: בדיוק.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בכל פתרון,

פרופ' אבינועם מאיר: כדי שיוכר,
 יוסי ישי: הלכה ברורה.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: בין יתר השיקולים,
 יוסי ישי: בדיוק ככה,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: שבין יתר השיקולים שאתם שוקלים,
 יוסי ישי: נכון.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: תשקלו גם את ה,
 פרופ' אבינועם מאיר: ואולי לא בין יתר, אולי לא בין יתר, אלא אפילו במשקל
 יותר גדול,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: בסדר, בסדר,
 פרופ' אבינועם מאיר: במשקל יותר גדול, כאיזה שהוא סוג של התפייסות
 היסטורית.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.
 יוסי ישי: בדומה למה שהציע אורון בבוקר.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: כן.
 פרופ' אבינועם מאיר: כן, של איזה שהוא סוג, משום שזה קורה בעולם היום
 ואני אסיים ואומר כציוני עמוק, אני לא פחות ציוני מקודמי
 בדברים האלו ואני חושב שחובתה של מדינת ישראל להגיע
 להתפייסות כלשהי עם הבדואים בנושא הזה, חרף כל הקשיים
 המשפטיים שצמחו לאורך כל הדרך, כי הקשיים המשפטיים
 האלה צמחו כתוצאה מאותו, נקרא לזה, חטא ראשון, חטא קדמון
 של 1858.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב. תודה רבה לך.
 פרופ' אבינועם מאיר: תודה רבה לכם ובהצלחה.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: תודה. תוכל לתת לנו את המצגת הזו?
 פרופ' אבינועם מאיר: בוודאי.

[ההקלטה מחודשת לאחר הפסקה]

יו"ר, אליעזר גולדברג: אנחנו נשמע עכשיו את דבריו של מר עליאן ג'ומעה, בבקשה.

עליאן ג'ומעה: שלום לכולם.

אני באתי להציג את הבעיות שאנחנו סובלים מהן, לא מאיש פרטי, אלא סובלים מגוש ממשלתי, מהממשלה בכלל ואין פתרונות ואני מקווה שיהיו פתרונות.

אנחנו מכונים תל מלחתה משנת 82, הממשלה הבטיחה הבטחות והחתימה חתימות ולצערי, חלק גדול לא קיימו, עד היום. אנחנו בכפר משנת 83, 25 שנה כמעט, 23,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אולי נקדים, אתה גר בערערה שבנגב? עליאן ג'ומעה: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: יפה. עכשיו, היישוב הזה הוא יישוב מוכר. עליאן ג'ומעה: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מתי נכנסת ליישוב הזה? בעקבות הסדר השלום? עליאן ג'ומעה: כן, שלום עם מצריים.

יו"ר, אליעזר גולדברג: בעקבות הסדר השלום, נכנסת. עליאן ג'ומעה: כן.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה קיבלת שם?

עליאן ג'ומעה: קיבלתי חוץ ממגרש, לא קיבלתי כלום.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ובנית את הבית?

עליאן ג'ומעה: בנית את הבית, היינו עשרה אנשים, היום 36 אנשים, במגרש אחד, ואין איפה לקנות מגרשים, ויש,

יו"ר, אליעזר גולדברג: אין בערערה מגרשים?

עליאן ג'ומעה: אין. יש תביעת בעלות,

יו"ר, אליעזר גולדברג: זהו, יש מגרשים, אבל יש תביעת בעלות.

עליאן ג'ומעה: יש תביעת בעלות כמעט 50%, אולי גם זה,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אתה אומר אין מגרשים. יש מגרשים,
 עליאן ג'ומעה: יש מגרשים, אבל אי-אפשר לקנות,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל יש תביעת בעלות.
 עליאן ג'ומעה: אני אסביר לאדוני.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל יש תביעת בעלות.
 עליאן ג'ומעה: כן. וגם למסור לאחרים, אני לא צילמתי מספיק,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, אז אתה קיבלת תשלום כספי, קיבלת? בפינוי?
 עליאן ג'ומעה: לא. יש פיצוי, החוק, היה מדובר מי שיש לו 400 דונם, הוא
 מקבל 20 או חמישה עם מים, לפי בחירתו,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: נכון.
 עליאן ג'ומעה: והיה ושלוש מגרשים, מגרש כאילו ושני מגרשים על
 חשבון ... ומי שיש לו פחות מ-400, הוא זכאי לחמש דונם עם
 מים.
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לך היו פחות-?
 עליאן ג'ומעה: אני לא נתנו לי לא את זה ולא את זה יש לי מעל 500
 דונם, אפילו יותר, לבא ולדודים, כל אחד כמעט יש לו 500 דונם,
 והם חילקו אותם כדי שלא יהיה להם, לא יגיעו ל-400.
 אני לא רציתי להיכנס לדבר האישי, אני רציתי,
 יו"ר, אליעזר גולדברג: לא לא, בסדר, אני רק פשוט להבין את הרקע של ה,
 עליאן ג'ומעה: כן. פשוט מאוד, אנחנו לא קיבלנו עד עכשיו. אמרו - מה
 אתה ממהר? האדמה שלך בחוץ, ניתן לך, תמתין. התחלתי לזרוע
 ולהמתין, עד 2005, פתאום באו וריססו לי את השטח. מה קרה?
 אני לא קיבלתי כלום, לא על בעל ולא על מים. אמר - זה אדמת
 המדינה. הלכתי באמת בדקתי, כל הכבוד למדינה, דאגה לעצמה

מ- 2004, מ- 94 רשמו את זה בשם המדינה ולי לא נתנו כלום.
למשפחה הכוונה.

אנחנו היום לא יכולים בכפר לזוז מטר אחד, אפילו יש דברים שעץ,
בגלל שהוא בתוך שטח של מישהו אחר, עקר אותו כדי לא יהיה
סכסוך.

יו"ר, אליעזר גולדברג: מה, יש לך הסכם חתום?

עליאן ג'ומעה: כן, יש הסכמים חתומים של שלום עם מצריים,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, זה אני יודע, אבל אישי, אין לך שום הסכם?

עליאן ג'ומעה: יש, לכל אחד יש לו הסכם, החתימו אותם ולא נתנו להם,
חלק גדול לא קיבלו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה, עוד הפעם, אז מה הטענה? מה לא קיימו
בהסכם?

עליאן ג'ומעה: לא מסרו לנו אדמות, ה- 20% לא מסרו אותם,

אחמד אלאסד: וכתוב בהסכם שצריך למסור לך?

עליאן ג'ומעה: כן, כן. כתוב. לפי בחירתי, לפי מה שאתה, וכתוב בהסכם
ולא נתנו כלום.

פייסל אל הוזייל: כתבו לך באיזה שנה אתה מקבל את זה?

עליאן ג'ומעה: לא. שבדיוק לא כתבו לא באותה שנה ולא שום דבר.

ופשוט מאוד, אפילו שבאים לשים עורך-דין, ואם הוא יוצא טוב,

המינהל לוקח אותו, יענו הוא עובד עם המינהל ואומר - אני

מצטער, אדוני, אני עובד עם המינהל.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אתה הבאת את ההסכם הזה אתך?

עליאן ג'ומעה: לא. האמת - לא. יש הסכמים לא הבאתי אותם, אני, יש לי

אותם. אפשר להביא אותם.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן-?

עליאן ג'ומעה: דבר שני, אדוני מספיק בשביל המגרשים האלה, בשביל הכפר, הלחץ, אפילו היה אצלו במשפחה בכפר רצח, נהרג אחד בשביל חצי דונם.

היום אנחנו, אני לא קיצוני, אני רוצה לחיות ורוצה מבסוט מהחיים והכל, אבל אל תהפכו אותנו לאויבים. תסלח לי על המילה, חמאס מבקש משנת 1948, פתח מבקש משנת 1997, אנחנו מבקשים במדינת ישראל 2006 ו-2007, יעני, גם מה שיש לנו, לא יכולים להשיג. אני סך-הכל היום במשפחה, המשפחה שלי עברה 50 היום יותר מ-250. כל 30, 40, כמעט, גרים במגרש אחד וזה לא סיפורים, אפשר להוכיח ואפשר להביא לך את הזה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה אתה מבקש? פשוט להבין את הבקשה. מה אתה מבקש? מה אתה חושב שצריך להיות?

עליאן ג'ומעה: אני מבקש, אני לא נגד הסדר, למה אם אני, יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב, אתה, אתך כבר אין עניין של הסדר, עשו אתך הסדר.

עליאן ג'ומעה: אבל לא נתנו לי. יו"ר, אליעזר גולדברג: זה משהו אחר. פייסל אל הוזייל: אתה רוצה שיישמו את ההסכם.

עליאן ג'ומעה: כן. אני כשפנית, יו"ר, אליעזר גולדברג: אבל עשו אתך הסדר, אבל לא מקיימים אותו, אתה אומר.

עליאן ג'ומעה: אז מה זה נקרא? אם לא מקיימים, אז מה, יש הסדר? יו"ר, אליעזר גולדברג: מה אומרים? אתה שואל אותי? אז אני אומר לך שצריך לקיים הסכמים.

עליאן ג'ומעה: אז אני הלכתי בהתחלה לעורך-דין, אמר - אדוני, הפקעה היא 50,000 דונם, והם הפקיעו 150,000 דונם. אם אדמה שלך

בחוץ ולא השתמשו אותה, אפשר להחזיר אותה או אכיפת חוק, אמרתי - מה שיותר קל, תביא לי. אני, רק לפי החוק רוצה. מארבע שנים, לא הצליח לעשות לי פגישה עם המינהלת. והיום, שום דבר לא, אנחנו באמת שהיתה ועדה זו, אתה יודע, אנחנו כבר בתוך הבוץ. אז אמרנו - אולי הוועדה תציל אותנו, אולי היא תציל, לפי החוק. אני אומר לך, זה הכפר לא התקדם סנטימטר אחד ואני אומר גם לא מתבייש להגיד את זה, מי שלא בתוך הבוץ, אני אומר לו שיתרחק, שיגור באוהל, שיגור במה ולא ייכנס לזה. שרימתה אותנו לא אדם באופן פרטי, אלא המדינה. היום, תסלח לי, אם אני בא לוועדה כזאת ואומרת לי מגיע לך 10%, העסק שלי עם גוף ממשלתי, אני מבסוט ואני הולך שמח, לא צריך לא חוזה לא שום דבר ובסוף הדבר הזה, נהפך כאילו אין אבא ואין אימא, מהמינהלת. בהתחלה בבית, דודיק שושן, גלעד אבני, יעקב כץ, הרבה, אני מכיר אותם אחד-אחד, אני מ-72 בנושא הזה, ואף אחד לצערי לא קיים שום דבר. כן, בסדר, יש תביעת בעלות, תחכו, בסדר, אנחנו ניתן, חכו, מה אתם ממהרים, בסדר, יהיה, לא יהיה. שום דבר, לצערי.

הבעיה היום של רוב התושבים, כל אחד יש לו חלק שלא הושלם.

פייסל אל הוזייל: אני רוצה לשאול אותך שאלה.

עליאן ג'ומעה: בבקשה.

פייסל אל הוזייל: אתה אומר שיש לך הסכם ואתה עם האנשים שמפוני תל מלחתא.

עליאן ג'ומעה: כן.

פייסל אל הוזייל: לא ביקשת שיממשו את ההסכם?

עליאן ג'ומעה: ביקשתי.

פייסל אל הוזייל: ומה אמרו לך?

עליאן ג'ומעה: אמרו לי - אתה צודק, אבל אנחנו לא נעשה תקדימים.
 פייסל אל הוזייל: מה זה? זה הסכם, מה זה,
 עליאן ג'ומעה: בסדר, תקדים, אנחנו לא נפתח אחרי 20 שנה. ככה
 אומרים.

שרון גמבשו: מה נפתח? ביקשת איזה שהוא שינוי בהסכם?
 עליאן ג'ומעה: לא.
 שרון גמבשו: מה זה, אין מה לפתוח, אם ההסכם הוא הסכם, מבקשים
 רק לאכוף אותו, אז,

עליאן ג'ומעה: אדוני, אנחנו, ההסכם כתוב, חוזה וכל דבר, הסכם, 20,
 ידוע, או חמישה, אני ביקשתי, הבחירה שלי 20. הם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: 20 - 80?

עליאן ג'ומעה: מה?

יו"ר, אליעזר גולדברג: 20 - 80?

אחמד אלאסד: 20 - 80, כן.

עליאן ג'ומעה: הם לא קיימו את ההסכם ועד עכשיו קיים. כשאתה בא
 היום לאחד, אני אמרתי לך שש-שבע שמות שהיו, היום אתה
 אומר לי - בוא, אמר לי יעקב כץ, הוא אומר - מה איכפת לי
 מיעקב כץ, אני היום, אילן שגיא, אני בא לאילן שגיא - מה
 איכפת לי מאילן שגיא, בא לי גלעד אבני.

אחמד אלאסד: אבל זה כתוב בחוזה שצריכים לתת לך.

עליאן ג'ומעה: כתוב, כתוב בחוזה, אבל אדוני, תבוא היום,

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב, הבנו.

עליאן ג'ומעה: יש תביעת בעלות, אין הסכם, או שתקבל חמישה על
 מים, ... משהו טוב, הבחירה שלי, אני לא רוצה חמישה מים, אני
 רוצה 20.

אחמד אלאסד: אני מציע שהוא גם יעביר את ה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב, הבנו. מה יש לך עוד להוסיף?

עליאן ג'ומעה: יש לי להוסיף,

יו"ר, אליעזר גולדברג: בבקשה.

עליאן ג'ומעה: אני מבקש מהוועדה,

יו"ר, אליעזר גולדברג: מפני שבמכתב שלך, אתה מדבר גם על היעדר שטח

לתכנון עתידי, והיעדר פתרונות מגורים לזוגות צעירים, היעדר

תעסוקה ביישוב, אתה פירטת כמה,

עליאן ג'ומעה: כן, כן. יש לנו אזור תעשייה סך-הכל כולו אולי, אולי עשר

דונם, 20 דונם, אפילו אין, ועד עכשיו תקוע בגלל תביעת בעלות.

יש לשכנינו יותר אדמות של 200 דונם, 300 דונם, אבל אפילו יש

מגרשים שהם כבר יותר מ-15 שנה, קנינו אותם ושילמנו כסף,

אבל אנחנו לא יכולים להיכנס אליהם. יש תביעת בעלות. אני בא

למינהל, המינהל אומר לי - לך תבנה, תביא משטרה.

אדוני, אתה מכרת לי דבר משועבד, שזה לא שלך. לך, עשה איך

שהיה בזמן שדה נבטים שפינינו והייתם ממהרים וסגרתם, תסגרו

אותו, תתנו לו חליפי אדמה, תתנו לו אני יודע מה, איך אני הולך

לאדם שהוא לא עשה הסדר ואני אגור באדמה שלו.

יו"ר, אליעזר גולדברג: זאת בעיה לא רק של ערערה, זאת בעיה של עוד

יישובים.

עליאן ג'ומעה: בגלל ככה אני חושב ועדה, אני לא, שהם,

יו"ר, אליעזר גולדברג: לא, אני רק אומר לך, לא,

עליאן ג'ומעה: כן, זה בעיה שאנחנו סובלים ממנה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: כן, זאת בעיה גם של כסייפה וגם של אחרים, של עוד

מקומות.

עליאן ג'ומעה: אז זה הבעיה העיקרית, אדוני. אנחנו היום, מי שביקש 100 דונם 20%, ה- 20 היום בקושי יספיקו לו בשביל לגור ולא נותנים את זה.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אז מה עושים המשפחה שלך, שאין להם דירות?
עליאן ג'ומעה: מה הם עושים? יעני,
יו"ר, אליעזר גולדברג: גרים אתך?
עליאן ג'ומעה: גרים אתי. אני, 36 משפחות, ילדים וזה, גרים בבית, שהיא על דונם אחד. אין איפה לקנות ואין, יש אדמות שקנינו מגרשים, חלק מהבנים קנו, אבל לא יכולים להיכנס.

יו"ר, אליעזר גולדברג: ברור, ברור.
עליאן ג'ומעה: זה בעיה, בעיה רצינית.
יו"ר, אליעזר גולדברג: ברור.
עליאן ג'ומעה: ומי בעיה? הבעיה צריכה לפתור אותה המדינה, היא עשתה לנו את הבעיה.

בלהה גבעון: כמה אנשים כאלה יש במצבך, בערך?
עליאן ג'ומעה: בכפר כולו?
בלהה גבעון: כן.
עליאן ג'ומעה: יש כמעט תביעת בעלות יש 50%. 50% בתביעת בעלות. יש לנו 14,000 דונם, זה שיפוט המועצה, כאילו מאוכלס מזה 12 ומשהו, יעני נתתי בדיוק, 12 ומשהו, וכמעט חצי בדיוק יש תביעת בעלות. בתוך הכפר ולא בחוץ.

יו"ר, אליעזר גולדברג: טוב. אתה רוצה עוד להוסיף משהו? בבקשה.
עליאן ג'ומעה: אני פשוט, מה יש לי להוסיף? אנחנו,
יו"ר, אליעזר גולדברג: לפני שאתה הולך, אם אתה רוצה משהו,
עליאן ג'ומעה: אם גוף ממשלתי לא עשה את זה, אני לא יודע, הוועדה, באמת, אם היא תגיע לדברים, אולי הרגעה, אולי אני לא יודע

מה, אני פשוט מאוד, אני מקווה שתצליחו, אבל לפי זה, יעני, כמו שמיר, לך שים עורך-דין. מה עושה עורך-דין, לצערי? העורך-דין מביא שקל מסודר. אני מדבר צדק מפוזר, צריך מישהו יסדר אותו. אולי הוועדה תסדר את הצדק שלי שאני, יעני, איפה שאני טעיתי אבל בצדק, יתקן את זה ולעזור, פשוט מאוד, אני לא אומר לא רוצה לגמור, אני רוצה לגמור, לפי החוק, ולפי מה שכתוב. תתנו לי. אני כבר בתוך הבוץ, אני לא יכול להשתנות. אבל מי שלא בתוך הבוץ, אני אפילו אוציא הודעה בעיתון, תיזהרו, אל תקרבו, אל זה, למה? עד שאתה לא תופש ביד דבר, אסור לעשות את זה. אסור לגור.

יו"ר, אליעזר גולדברג: אדוני, אנחנו מאוד מודים לך.
עליאן ג'ומעה: תודה. בהצלחה. אינשאללה, תצליחו.
יו"ר, אליעזר גולדברג: תודה, תודה.

[סוף הקלטה]